

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

Fakulta architektury
Ústav navrhování III

**IDENTITA MĚSTSKÉHO PROSTORU JAKO SOUBOR KVALIT A JEJÍ PROMĚNA
V OBDOBÍ STŘETU TRADIČNÍCH A MODERNÍCH PŘÍSTUPŮ V UTVÁŘENÍ MĚSTA**

**(THE IDENTITY OF AN URBAN SPACE AS A SET OF QUALITIES AND ITS TRANSFORMATION
DURING THE CONFLICT BETWEEN TRADITIONAL AND MODERN
CONCEPTIONS OF THE CITY CREATION)**

Disertační práce

Doktorský studijní program: Architektura a urbanismus
Studijní obor: Urbanismus a územní plánování

Školitel: Ing. arch. Jan Sedlák

Šimon Vojtík

Praha 2015

Disertační práce byla vypracována v prezenční a distanční formě doktorského studia na Ústavu navrhování III, Fakulty architektury ČVUT v Praze.

Uchazeč: Šimon Vojtík, Ing. arch.

Ústav navrhování III, Fakulta architektury ČVUT v Praze

Thákurova 9, 166 34 Praha 6

Školitel: Jan Sedlák, Ing. arch.

Ústav navrhování III

Fakulta architektury ČVUT v Praze

Thákurova 9, 166 34 Praha 6

Oponenti: .....

.....

.....

Teze byly rozeslány dne: .....

Obhajoba disertace se koná dne ..... v ..... hod. před komisí pro obhajobu disertační práce ve studijním oboru Urbanismus a územní plánování v zasedací místnosti č ..... Fakulty architektury ČVUT v Praze.

S disertací je možno se seznámit na děkanátě Fakulty architektury ČVUT v Praze, na oddělení pro vědeckou a výzkumnou činnost, Thákurova 9, 166 34 Praha 6.

předseda komise pro obhajobu disertační práce

ve studijním oboru

Urbanismus a územní plánování

Fakulta architektury ČVUT

Thákurova 9, 166 34 Praha 6

Poděkování

Děkuji svému školiteli Ing. arch Janu Sedlákovi za odborné vedení, trpělivost a především celkovou dlouholetou podporu.

Obsah doktorské disertační práce

Obsah doktorské disertační práce	5
1. Úvod a cíle disertační práce	6
2. Vymezení pojmů	11
3. Přehled o současném stavu dané vědní problematiky	13
4. Podrobnější identifikace problému identity městského prostoru a jeho zasazení do historického architektonicko-urbanistického kontextu, s důrazem na polaritu mezi moderním a tradičním přístupem k utváření měst	16
5. Identita městského uličního prostoru – ulice jako tvář města, kvality zapojující lidský zrak, vnímaný obraz prostoru, trvalá a dočasná složka identity, soubory kvalit a jejich vzájemné vazby	23
6. Další zaměření výzkumu doktorské práce – porovnání městských uličních prostorů (případové studie)	37
7. Stanovení hypotéz k ověření v rámci případových studií	40
8. Popis metody výzkumu a prezentace výsledků případových studií	41
9. Analýza, vyhodnocení a verifikace výsledků výzkumu	73
10. Zhodnocení výsledků výzkumu ve vztahu ke stanoveným hypotézám	99
11. Závěr	103
12. Poznámky	107
13. Summary	110

1. Úvod a cíle disertační práce

*„Základem města je „prázdná“ - veřejná prostranství. Prázdná je otiskem života města do morfologie krajiny, ve které město postupně vzniká a definuje sebe sama. Prázdná je řád, který je všemi ctěn a rozvíjen.“*¹

Citát Romana Kouckého se vztahuje k základnímu úběžníku této doktorské práce – k městskému veřejnému prostoru – tedy onomu "prázdná", které je prvotní a nejviditelnější součástí fenoménu města – jeho základní podstatou. Náš vztah (jako obyvatele a návštěvníka) k městskému prostoru je utvářen na mnoha úrovních lidského vnímání a vědomí, nicméně určujícími veličinami (psychickými funkcemi) našeho vztahu k prostoru jsou dle Christiana Norberg-Schulze "orientace" a "identifikace". Pojem "existenční prostor" není logicko-matematickým termínem, nýbrž zahrnuje základní vztahy mezi člověkem a jeho prostředím. Je rozčleněn do komplementárních termínů 'prostor' a 'charakter', jimž odpovídají základní psychické funkce "orientace" a "identifikace".²

Pojmy "prostor" a "charakter" Norberg-Schulz dále rozvádí:

*„Zatímco prostor označuje trojrozměrnou organizaci prvků, které vytvářejí místo, charakter označuje celkovou atmosféru, která je nejobecnější vlastností každého místa.“*³

Pro účely této práce používám k označení souhrnu všech vlastností, tvořících podstatu kteréhokoliv místa zastřešující pojem "identita". Tedy identita ve smyslu vydělení nebo jedinečnosti. Identita, jako soubor kvalit (prvků, jevů, dějů a okolností), které nám umožňují prostor definovat, rozpoznávat a ztotožňovat se s ním.

Identita městského prostoru ovlivňuje řadu podstatných vlastností města ve vztahu k jeho obyvatelům a návštěvníkům. Odborné práce, zabývající se fenoménem města a jeho vnímáním zmiňují nejčastěji následující.

Čitelnost města

Čitelné prostředí usnadňuje orientaci. Čím je identita místa výraznější (svébytnější), jedinečnější, tím snadněji místo člověk čte, pamatuje si a zároveň odlišuje od jiných. Čitelnost města je také jedním z hlavních témat publikace *Obraz města* Kevina Lynche:

*“Výrazné a čitelné prostředí nabízí nejen více jistoty, ale i prohlubuje a posiluje lidskou zkušenost...”*⁴

Dle Lynche má čitelnost města zásadní význam při jeho utváření. Sladký pocit domova je nejsilnější tehdy, když je jedinečný. Labyrint či jiná forma tajemství mají obsahovat něco, co lze objevit a pochopit v přiměřeném čase.⁵

Každý životaschopný obraz prostředí, který si návštěvník vytváří, potřebuje právě *identitu* (vydělení od ostatních), dále *strukturu* (prostorový vztah k pozorovateli a ostatním objektům) a *význam* (praktický i emoční) pro pozorovatele.⁶

Proti Lynchově "čitelnosti" oponovali De Jonge v roce 1962 svou studií v Holandsku a následně Kaplan a Kaplan (1982), že lidé mají rádi "nečitelné", resp. "překvapivé" a "tajemné", nicméně se jedná spíše o doplnění komplexní problematiky čitelnosti města než o její popření.

Obecně je čitelnost a rozpoznatelnost (identifikovatelnost) uznávána za nespornou hodnotu městského prostoru.

Sounáležitost s místem

Je dalším důležitým a často zmiňovaným hlediskem – vědomí identity místa vede k většímu zájmu a odpovědnosti ve vztahu k fyzickému prostředí měst. Velmi podrobně se jí zabývali např. autoři Manifestu urbanistického navrhování:

„Lidé by měli cítit, že jim nějaká část prostředí - individuálně nebo kolektivně - patří, nějaká část, ke které mají vztah a za kterou jsou zodpovědní bez ohledu na to, zda ji vlastní či nikoli. Městské prostředí by mělo být prostředím, které vede lidi k tomu, aby se vyjádřili, zapojili, rozhodli, co chtějí, a pracovali na tom.“⁷

Norberg-Schulz jmenuje čitelnost (možnost orientovat se) a sounáležitost (možnost identifikovat se) jako hlavní podmínky pro lidské "bydlení":

„Člověk bydlí, pokud se může orientovat ve svém prostředí a identifikovat se s ním, neboli, jestliže zakouší své prostředí jako významuplné.“²

Reprezentace

Identita městského prostoru je odrazem a zároveň spolutvůrcem estetické a etické úrovně sdíleného veřejného prostoru. Vypovídá o stavu civilizačních hodnot společnosti, o kvalitě správy věcí veřejných, o úrovni architektury, atd.. Jak zmiňuje Allan B. Jacobs ve své publikaci *Great streets*, reprezentativnost – tedy vlastnost zastupovat ostatní prostory stejného typu – je podstatným rysem významných městských ulic.⁸

Příklady rozdílné reprezentativnosti městských prostor

Kulturně-historické dědictví

Historie (zejména stavební a kulturně společenská) každého místa je podstatnou složkou jeho identity. A naopak, současná identita místa se postupně stává součástí jeho historie. Ochrana kulturně-historického dědictví tak zároveň znamená pochopení a následnou ochranu identity městského prostoru.

Pokud je některá z (nejenom) výše jmenovaných složek identity městského prostoru narušena, zanedbána, či nepochopena, je tento deficit často doprovázen řadou problematických fenoménů, u kterých není zřejmé, zda jsou jeho důsledkem, příčinou, či pouze doprovodným jevem. Jejich podstata je hlubší a komplexnější, nicméně souvislost s problematikou identity městského prostoru je zcela zásadní. Odborná literatura zmiňuje především následující:

Uniformizace městských prostorů

Kořeny tohoto fenoménu pravděpodobně najdeme v období nástupu sériové stavební výroby a často se objevuje tam, kde je cílem levná a utilitární výstavba – ať jsou to obytná sídliště, nákupní a komerční centra

či různé dopravní stavby. Jedno místo nelze rozeznat od druhého, parteru není věnována patřičná (či žádná) péče, okolní architektura je odosobněná.

Jak zmiňuje např. Norberg-Schulz v knize *Genius loci*, tento fenomén souvisí zejména s otázkou čitelnosti a identifikace:

„Všechny důvody nás vedou k přesvědčení, že dnešní odcizení člověka je do značné míry způsobeno tím, že mu moderní prostředí nabízí jen omezené možnosti orientace a identifikace.“²

(příklady uniformovaných městských prostor)

Přesun života z vnějšího do vnitřního a virtuálního prostoru

Tento fenomén zmiňuje již Karel Honzík ve své knize *Tvorba životního slohu*:

„Dnešní člověk se naučil nahlížet na ulice a náměstí jako na plochy čistě dopravní. Otázka obývatelnosti města je mu cizí. Stahuje se do nitra budov. Lidé se ulicím raději vyhýbají. Odborníci hledají řešení, jak vyhovět vzrůstajícím potřebám dopravy. Samovolný rozvoj neorganizované i organizované dopravy vytlačuje člověka krok za krokem z veřejného prostranství.“⁹

Vylidňování veřejných prostorů měst s narůstající dopravou dávají do souvislosti i současní odborníci, jako např. Roman Koucký v knize *elementární urbanismus*:

*"Doprava narůstá a dochází k postupnému vylidňování a umrtvování středů měst. Měst, která jsou přirozeným a tím „normálním“ prostředím, do kterého proto patří přirozené, a tedy „normální“ stavby.“*¹⁰ Jinou příčinu, bližší otázce identity městského prostoru, hledají autoři Manifestu urbanistického navrhování:

*“Města se stávají bezobsažnými a pro své obyvatele nesrozumitelnými. Neznáme už původ toho, co je kolem nás. Pro většinu lidí je to cizí svět. Není překvapením, že většina z nich se místo zapojení do komunity stahuje do pohodlí svých vlastních soukromých a vymezených světů.”*⁷

Komerční architektura jde samozřejmě tomuto fenoménu vstříc a jedním ze symbolů současné doby se staly uzavřená nákupní centra – jakési soukromé vícepodlažní obchodní třídy. Zatím nejdál se v tomto směru dostaly internetové nákupní "domy", pro

jejichž navštívení není nutné opouštět obydlí vůbec. Přesun městského života do vnitřních prostor tak může být dokonán.

Privatizace veřejného prostoru

Nadměrné užívání veřejného městského prostoru ve službách soukromých komerčních zájmů často vede k vizuálnímu a akustickému znečištění (nadměrné a nepřiměřené audio-vizuální komerční prezentaci), vytlačení ostatních funkcí a rezignaci na jiné rozměry (kulturní, estetické, duchovní a společenské) městského prostoru.

M. Augé v publikaci *Non-places* v této souvislosti píše o místech, která tak dosáhla jisté formy karikatury:

“It is sometimes a form of caricature when, as happened in Times Square, it generalizes the aesthetic of amusement parks like Disneyland, when image and fantasy reign triumphant...” ¹¹

Dalibor Veselý ve své přednášce z roku 2006 akcentuje potřebu společného sdíleného veřejného prostoru a nutnost překonání jednotlivých fragmentovaných zájmů takto:

„Pro udržitelnou budoucnost měst bude rozhodující snaha o vytváření veřejných prostor, které budou schopné překonat současnou fragmentaci zájmů a se smyslem pro celek přispět k realizaci toho, co je nám společné. Toho lze dosáhnout pouze odkazem na společně sdílené hodnoty a realitu určitého

místa. Jen to, co lze skutečně sdílet, může vést ke vzniku úspěšně fungujícího veřejného prostoru.” ¹²

Již zmiňovaní autoři Manifestu urbanistického navrhování vnímají hon soukromých zájmů za ziskem zejména jako ohrožení historického dědictví:

„Honba za ziskem a prestiží a vytrvalé kořistění z míst, která přitahují veřejnost, vedly k destrukci mnohého z našeho dědictví - historických míst, která už nevydávají zisk, přírodních míst, která jsou nadměrným užíváním přetěžována.“ ¹³

To je však významně ohrožováno také následujícím (posledním) fenoménem.

Nepřiměřené stavební zásahy bez pochopení či respektu ke kontextu místa

Tento jev provází naši společnost odnepaměti, avšak rozvoj těžké stavební techniky, v kombinaci se zásadními změnami urbanistických přístupů (zejména s nástupem moderny), poznamenal některá naše města v uplynulých dvou stoletích skutečně významně. Zejména proto je již dříve zmíněná vazba identity místa k ochraně kulturně-historického dědictví dalším tématem Manifestu urbanistického navrhování:

„Urbanismus dosud příliš často považoval nové za lepší než staré. Nové však lze ospravedlnit pouze tehdy, je-li lepší než to, co existuje. Ochrana dědictví podporuje identitu a kontrolu a obvykle i lepší vědomí komunity, neboť stará prostředí tvoří obvykle součást společného dědictví.“ ¹⁴

Všechny zmíněné fenomény jsou odrazem současného stavu urbanismu, architektury a zejména společnosti a jejích priorit.

Tato doktorská disertační práce se snaží zasadit téma identity městského prostoru do jasného architektonicko-urbanistického kontextu a akcentovat důležité aspekty a souvislosti celé problematiky. Jak píše Rob Krier v publikaci Urban Space:

"Je potřeba si uvědomit značnou roli architektury při utváření městského prostoru a tedy i života v něm. Pokud si společnost tento aspekt architektury neuvědomuje, je to známka její společensko – kulturní krize a následky mohou být tragické." ¹⁵

Cíle této disertační práce jsou:

- podrobně popsat problematiku identity městského prostoru a nastínit její historický kontext, s důrazem na období 19.–20. století, tedy období střetu mezi tradičním a moderním přístupem v utváření měst
- najít a popsat základní kvality (prvky, jevy, děje a okolnosti), které identitu městského prostoru tvoří, a jejich vzájemné i kontextuální vazby, aby se mohly stát nástroji vědomého utváření či revitalizace městského prostoru v urbanistické a architektonické praxi
- provést případové studie vybraných městských uličních prostorů na základě předem jasně definovaných kritérií a popsat metodu jejich analýzy

Účelem analýzy a porovnání vybraných městských uličních prostorů je ověřit následující hypotézy:

- 1) Pro zvolené typy uličních prostorů je možné najít společné kvality (a jejich parametry), které uliční prostory charakterizují a odlišují od typů ostatních.
- 2) Kvality (ev. jejich parametry) tvořící identitu zvolených typů uličních prostorů se v různých obdobích architektonického vývoje mění. V různých obdobích architektonického vývoje je identita zvolených typů uličních prostorů tvořena jinými prostředky (kvalitami).

Podrobnější popis dalších předpokladů je rozepsán v příslušné kapitole.

Tato doktorská práce má být analyticky popisná a jejím přínosem má být správné formulování problému a nalezení nových a podnětných souvislostí.

2. Vymezení pojmů

V doktorské práci používám následující pojmy:

Městský prostor

Městskému prostoru dávají vzniknout dvě základní, vzájemně interagující složky: volný prostor a zástavba, která ho vymezuje. *Městský prostor* jako pojem může být dále definován z mnoha hledisek. Morfologií a typologií prostor, jejich funkcemi, způsobem užívání, vzájemným řazením a hierarchií, polohou ve městě, charakterem dopravy, atd.

Součástí pojmu městský prostor je polarita mezi vnitřním a vnějším městským prostorem.

Vnitřní prostor se nachází uvnitř budov, je chráněn proti povětrnostním a okolním vlivům. Je symbolem soukromí.

Vnější prostor je otevřeným prostředím vně budov umožňujícím volný pohyb. Člení se na prostor *veřejný*, *vyhrazený* (či poloveřejný) a *soukromý*.

Veřejné prostory jsou vlastněny a užívány veřejností. Umožňují situování veřejných a sdílených služeb (doprava, odpočinek, zábava, obchod, kultura, vzdělávání, apod.), jsou místem komunikace, setkávání i náhodného míjení. Především jsou však veřejným prostorem, středobodem instituce města, sdíleným nositelem společných hodnot, historie a obrazem společnosti jako takové.

Městský prostor našich měst (jak ho chápu a jako pojem užívám), je výsledkem dlouhého vývoje v rámci tradičního pojetí architektury, prostorově vyjádřený více či méně pravidelnou kompaktní zástavbou členěnou ulicemi, náměstími, popř. nábřežími, doplněnou solitéry, otevřenými dvory, prolukami, průchody, pasážemi, parky a prostranstvími. Stejně určující je diversita funkcí a jejich vzájemná provázanost. Právě tato rozmanitost a členitost dává vzniknout specifickému charakteru *městského prostoru* a jeho identitě.

Uliční prostor

Je lineární formou městského veřejného prostoru, vymezenou průčelími hraničních staveb, prolukami a ústími jiných navazujících prostorů (jednotně nazývanými "rozhraním").

Identita

Tento pojem používám nikoliv ve významu podobnosti s něčím jiným, ale ve smyslu vydělení nebo jedinečnosti.

Identita je tvořena souborem vlastností (neboli kvalit) umožňujícími kteroukoliv entitu (objekt, bytost) definovat či rozpoznávat.

Obdobně jako ve společnosti rozlišujeme *identitu* člověka, *identitu* komunity, národní *identitu*, ve městě rozeznáváme *identitu* jednotlivých měřítkově odlišných celků: *Identita* místa -> *identita* čtvrti -> *identita* města -> atd., které se navzájem ovlivňují a překrývají.

Identita městského prostoru je tedy tvořena souborem kvalit (prvků, jevů, dějů a okolností), které nám umožňují prostor definovat, rozpoznávat a ztotožnit (identifikovat) se s ním.

Identitu městského prostoru dále rozlišuji na trvalou a dočasnou

Identitou trvalou je míněna základní *identita*, tvořena všemi materiálními a abstraktními kvalitami, které jsou s prostorem spjaty dlouhodobě a nepodléhají časovým (denním, sezónním, ročním) rytmům. Její proměna je pomalejší a vnímaná pouze z dlouhodobého horizontu.

Identitou dočasnou se rozumí identita trvalá doplněná o kvality krátkodobé, momentální a dynamické (denní užívání prostoru, hry světla a stínů, klimatické a hygienické vlivy, atd.).

Charakter

Soubor podstatných a stálých rysů, které určitou entitu odlišují od jiných (na rozdíl od komplexnějšího pojmu *identita*).

Reprezentativní a zábavní ulice

Specifické uliční typy, jejichž identita vychází ze zcela odlišných vlastností (kvalit). Reprezentativní ulice mají výrazně architektonicky ztvárněné rozhraní, jasnou urbanistickou kompozici a hierarchicky navazují na okolní strukturu města, čímž vytvářejí vysoký architektonicko-estetický standard a determinující způsob užívání prostoru. Naopak architektura a prostorové uspořádání zábavní ulice jsou pro jejich identitu nedůležité – podstatné jsou děje a způsoby užívání, které se v nich odehrávají: zejména zábavní podniky, (bary, restaurace a pivnice), nejrůznější kulturní události a pouliční umění, zpravidla dočasného, ale o to výraznějšího charakteru. Polarita mezi těmito dvěma rozdílnými identitami prostoru tvoří jedno z klíčových témat doktorské práce.

3. Přehled o současném stavu dané vědní problematiky

Téma identity městského prostoru (či téma identity prostoru jako takového) je velmi komplexní a zahrnující mnoho vědních oborů. V provedených rešerších, zaměřených na práce z oblasti architektury a urbanismu bylo nalezeno mnoho publikací, které se tématu identity dotýkají či postihují některé jeho aspekty, nicméně jen málo z nich se jím skutečně zabývá. Za nejpřínosnější práce k tématu identity považují Genius Loci Christiana Norberg-Schulze (Christian Norberg-Schulz, *Genius Loci, Towards a Phenomenology of Architecture*, New York 1980, česky Praha 1994) a Obraz města Kevina Lynche (Kevin Lynch, *The Image of the City*, Cambridge MA 1960, česky Praha 2004). Christian Norberg-Schulz předkládá teorii *genia loci* (ducha místa), které autor hodnotí na základě fenomenologického přístupu ke světu. Zabývá se vztahem krajiny a “umělých míst”, která se k přírodě vztahují trojím způsobem. Člověk zviditelňuje své pochopení, doplňuje, co místu schází a symbolizuje. Za základní podmínku bytí (resp. bydlení) v nějakém místě považuje identifikaci a orientaci. Dále rozděluje krajinu na tři základní typy: romantickou, kosmickou a klasickou. Obdobně rozlišuje města a svou teorii prokazuje na příkladech Prahy, Chartúmu a Říma. O 20 let starší dílo Kevina Lynche je zřejmě nejznámější ucelenou teorií vnímání města jeho návštěvníky a obyvateli. Na základě případových studií prováděných v Amerických městech na principu “mentálních map” zobecňuje a popisuje základní prvky města, které ho tvoří a slouží lidem k orientaci v prostoru. Identitu místa (vedle struktury a významu) považuje za jeden ze základních kamenů čitelnosti, nicméně hlouběji se jí nezabývá. Ve své pozdější práci *What time is this place?* (Kevin Lynch, *What time is this place?*, Cambridge MA and London 1972) na Obraz města navazuje a rozšiřuje o teorii vnímání místa spojeného s vnímáním času – “časomísta”. Zabývá se otázkou, jak naše lidské “přirozené” vnímání času ovlivňuje tvorbu našeho fyzického prostředí a tématem proměny prostředí ve vazbě na proměnu společnosti. Autor postuluje, že obdobně jako vnímáme obraz “prostorového prostředí”, vnímáme obraz “časového prostředí”, tedy zakotvení místa v určitém časovém období. Z jiné strany k tématu identity místa přistupuje Marc Augé ve své publikaci *Non-places* (Marc Augé, *Non-lieux, Seuil 1992*, anglicky *Non-places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, Verso 1995). Nastihuje teorii tzv. “non-places” (ne-míst), jako protikladu k “antropologickým” místům, která jsou kontextuální, historická, s identitou. Zabývá se způsobem života a především vnímáním světa a vstřebáváním zkušeností v období supermodernity. Publikace pomohla vytvořit teoretický základ pro definici pojmu a vůbec fenoménu identity a jejího přínosu městskému prostoru. Zajímavou práci z hlediska zkoumání identity městských ulic je publikace *Great streets* od jednoho z autorů Manifestu urbanistického navrhování (1987), Allena B. Jacobse (Allan B. Jacobs, *Great streets*, MIT Press, 1995). Práce představuje, analyzuje a interpretuje fenomén městského prostoru nazvaný “great street”. Stanovuje kritéria, která musí ulice splňovat, aby se stala “great street”. Na širokém počtu příkladů ulic z celého světa (s těžištěm v Evropě) popisuje a ilustruje jednotlivé aspekty fyzického prostoru a snaží se vyvozovat, které vlastnosti onu “velikost” způsobují. Mimo jiné uvažuje o vztahu mezi kvalitou fyzických vlastností prostoru a kvalitou městského prostoru jako celku. Publikace je podobného zaměření jako tato doktorská práce a proto s výrazným přínosem z hlediska metodiky průzkumů (případových studií), analýz a jako zdroj významných příkladů městských prostorů. Zajímavý je “měkký” (fenomenologický) přístup k analýze městských ulic a důraz na vnímání dočasné složky identity (světla a stínu, optických faktorů, dočasných prvků či funkcí, chování lidí v prostoru). Zřejmě nejkomplexnější publikací z poslední doby, zabývající se městským prostorem (a v několika kapitolách se dotýkající tématu identity), jsou *Public Places - Urban Spaces: A Guide to Urban Design* kolektivu autorů (Matthew Carmona, Tim Heath, Taner Oc, Steve Tiesdell, *Public Places - Urban Spaces: A Guide to Urban Design*, Architectural Press 2007). Shrnuje řadu dosavadních přístupů a teorií a mimo jiné popisuje způsoby, jakými člověk vnímá městský prostor. Zmiňuje

identitu a čitelnost jako jedny z hlavních cílů tvorby městského prostoru, teoreticky podpírá význam fenoménu identity pro městský prostor. Z českého prostředí je třeba zmínit sice starší, nicméně zatím nepřekonanou práci Ladislava Žáka *Obytná krajina* (Ladislav Žák, *Obytná krajina*, Praha 1947), která se zabývá identitou české krajiny, vyhledává a popisuje její typické prvky a určuje zásady krajinného navrhování. Přínos doktorské práci je spíše okrajový, nicméně inspirativní. Z hlediska urbanistické typologie považují za zásadní dílo *Urban Space* od Roba Kriera (Rob Krier, *Stadtraum in Theorie und Praxis*, Stuttgart 1975, anglicky *Urban Space*, New York 1979). Jedná se o ucelenou typologii forem městského prostoru včetně obecného historického vývoje a definice pojmů, se zaměřením na antická města a Řím, jako archetypální vzor evropského městského prostoru. Publikace mi pomohla zasadit problematiku identity městského prostoru do kontextu historického vývoje a především definovat užívané pojmy. Dále pomohla vytvořit teoretický základ typologického členění městského prostoru. Pro zasazení problematiky identity městského prostoru do historického kontextu, zejména z hlediska střetu tradičních a moderních urbanistických přístupů jsou zásadní publikace Camilla Sitteho, Jane Jacobsové, Léona Kriera a Kennetha Framptona. Camillo Sitte své zásadní dílo *Stavba měst podle uměleckých zásad* (Camillo Sitte, *Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen*, Wien 1889, česky Praha 1995) postavil na kritice tehdejšího urbanismu a utváření měst v protikladu ke středověkým "rostlým" městům. Sitte analyzuje různé tradiční prvky městského prostoru Evropských měst a popisuje principy jejich komponování. V podstatě pojmenovává prostorové archetypy evropského městského prostoru. Práce *Smrt a život amerických velkoměst* (Jane Jacobs, *The Death and Life of Great American Cities*, New York 1961, česky Praha 1975) Jane Jacobsové je jednou z prvních ucelených kritik moderního urbanismu se zaměřením na otázky uličního prostoru, života a bezpečnosti v městském prostoru. Popisuje rozdíly moderního a tradičního přístupu k utváření města. Identity městského prostoru se dotýká nepřímo, důležitá je pro vymezení širšího historického a teoretického kontextu problému a definování přetrvávajících problémů měst. Další významná publikace *Moderní architektura - Kritické dějiny* od Kennetha Framptona (Kenneth Frampton, *Modern Architecture: A Critical History*, Oxford University Press 1980, česky Praha 2004) mimo jiné zasazuje problematiku městského prostoru do historického kontextu vývoje architektury a urbanismu. Popisuje počátky hnutí nového urbanismu a jeho předchůdců, kteří se začali zabývat identitou městského prostoru (např. Aldo van Eyck, Smithsonovi, apod.). Nejmladší prací je publikace Léona Kriera *Architektura – volba nebo osud* (Léon Krier, *Architecture: Choice or Fate*, London 1998). Tato kritika moderního urbanismu a architektury nastoluje zejména otázku odcizení architektury od přirozeného prostředí a života. Autor nachází východisko v návratu k tradičním postupům a přístupům k utváření měst, které popisuje a ilustruje.

Přehled základní literatury k tématu disertační práce:

Alexander, Ch.: *Město není strom*, Architectural Forum, 1965, in: Maier, K.(ed.): *Urbanistická čítanka 1.*, ČKA, Praha, 2000

Augé, M.: *Non-places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, Verso Books, 2009

Bently, Alcock, Murrain, McGlynn, Smith: *Responsive environments*, Architectural Press, 2008

Carmona, Heath, Oc, Tiesdell: *Public Places - Urban Spaces: A Guide to Urban Design*, Architectural Press, 2007

Le Corbusier: *Za novou architekturu*, Praha, 2004

Frampton, K.: *Moderní architektura - Kritické dějiny*, Academia, Praha 2004

Gehl, J.: *Život mezi budovami*, Nadace Partnerství, 2000

Gehl, J., Gemzoe, L.: *Nové městské prostory*, ERA, 2002

- Girouard, M.: Babylon nebo jeruzalém?, *Města a lidé*, 1985, in: Maier, K.(ed.): *Urbanistická čítanka 1.*, ČKA, Praha, 2000
- Godschalk, D. R., Parker, F. H.: Únosnost v území: Klíč k ekologickému plánování?, *Journal of Soil and Water Conservation*, 30/1975, Soil and Water Conservation Society, in: Maier, K.(ed.): *Urbanistická čítanka 1.*, ČKA, Praha, 2000
- Haas, F.: *Architektura 20. století*, SPN, Praha, 1978
- Honzík, K.: *Tvorba životního slohu*, Praha, 1976
- Hrůza, J.: *Urbanismus světových velkoměst*, I. díl, Praha
- Jacobs, A. B.: *Great streets*, MIT Press, 1995
- Jacobs, A., Appleyard, D.: Manifest urbanistického navrhování, *Journal of the American Planning Association*, 1987, in: Maier, K. (ed.): *Urbanistická čítanka 1.*, ČKA, Praha, 2000
- Jacobs, J.: *Smrt a život amerických velkoměst*, Odeon, Praha, 1975
- Koucký, R.: *elementární.urbanismus*, Praha, 2006
- Koucký, R.: *Úřad kreátora*, Praha, 2008
- Krier, L. (1997): *Architektura – volba nebo osud*, Academia, Praha
- Krier, R.: *Urban Space*, Rizzoli, New York, 1979
- Lynch, K.: *Obraz města*, Praha, 2004
- Lynch, K.: Urbánní struktury a sítě, *Good City Form*, Massachusetts Institute of Technology, 1981, in: Maier, K. (ed.): *Urbanistická čítanka 1.*, ČKA, Praha, 2000
- Lynch, K.: *What time is this place?*, Cambridge MA and London, 1972
- Norberg-Schulz, Ch.: *Genius Loci*, Odeon, Praha 1994
- Rossi, A.: *Architektura města*, in: Maier, K. (ed.): *Urbanistická čítanka II.*, Praha, 2003
- Sitte, C.: *Stavba měst podle uměleckých zásad*, Praha, 1995
- Venturi, R., Scott Brown, D.: *Architecture as Signs and Systems*, Cambridge 2004
- Venturi, R.: *Složitost a protiklad v architektuře*, Arbor vitae, Praha, 2003
- Whyte, W. H.: *Navrhování prostorů*, *Město: Znovuobjevení centra*, 1988, in: Maier, K.(ed.): *Urbanistická čítanka 1.*, ČKA, Praha, 2000
- Williams, R.: *Architektura ve vizuální kultuře*, in: Filipová, M., Rampley, M. (eds.): *Možnosti vizuálních studií. Obrazy – texty – interpretace*, 2008
- Žák, L.: *Obytná krajina*, S.V.U. Mánes – Svoboda, Praha 1947

4. Podrobnější identifikace problému identity městského prostoru a jeho zasazení do historického architektonicko-urbanistického kontextu, s důrazem na polaritu mezi moderním a tradičním přístupem k utváření měst

Identita městského prostoru je utvářena souborem kvalit (prvků, jevů, dějů a okolností), které nám umožňují prostor definovat, rozpoznávat a ztotožnit se s ním. Ze své podstaty je silně spjata s kulturně-historickým kontextem, který je v evropských městech formován dlouhým vývojem, nejdříve v rámci tradičního pojetí architektury i veřejného prostoru. 20. století přispělo svým konceptem moderny, který stávající kontext v mnoha případech doplnil (ale také narušil či popřel) a vytvořil napětí (mnohdy přínosné), které se stalo jeho nedílnou součástí. S příchodem soudobé architektury globálního a informačního věku, přebírající do značné míry principy modernismu, dochází opět (resp. stále) k radikálním intervencím do identity městského prostoru, tentokrát ovšem často bez uvědomění (znalosti) či respektu k hodnotám, které byly s jeho vznikem a vývojem spojeny.

Často se hovoří o kvalitní architektuře ve smyslu stavby, detailu, o mnoho méně však slyšíme o kvalitní architektuře prostoru. A při tom, utváření *obytného prostoru*¹⁶ je jedním ze základních poslání architektury. Městský veřejný prostor je specifickou formou obytného prostoru, tedy obytným prostorem měst ve vlastnictví a užívání veřejnosti. Ze své podstaty kvalita tohoto prostoru přímo ovlivňuje celkovou kvalitu městského prostředí a do značné míry utváří samotný charakter města.

Chápání městského veřejného prostoru a jeho hodnot prochází neustálým (a mnohdy bouřlivým) vývojem a také v současnosti tvoří jedno ze stěžejních témat mezi odbornou i laickou veřejností. Považuji proto za legitimní, tázat se po identitě městského veřejného prostoru dnes, v perspektivě uplynulého století a jeho odkazu. Za výchozí bod těchto úvah považuji jednu z prvotních prostorových forem města – ulici. Vedle náměstí stála u počátku vývoje sídel, jak je známe dodnes, a do značné míry představuje instituci, v jejíž podobě se odráží dobové chápání městského prostoru.

Ulice je jedním ze základních archetypů městského prostoru. Je prostorem, který dovoluje pohyb z jednoho místa na druhé a zároveň je i nejmenší městskou sídelní jednotkou. To z ulice činí stěžejní část městského veřejného prostoru, nervové vlákno složitého městského organismu, jeho základní stavební prvek.

*„Ulice a chodníky jsou hlavními veřejnými prostory ve velkoměstě, jsou jeho nejdůležitější součástí.“*¹⁷

Je zajímavé, jak se během 20. století názor urbanistů na institut ulice značně měnil. Souviselo to samozřejmě s celkovým pohledem na plánování města, resp. na život ve městě jako takový. Pokud bychom tyto tendence chtěli schematizovat a rozdělit na opačné tábory, byl by to nejspíš přístup tradiční (v jistém smyslu evoluční) a přístup moderní (revoluční). První zmíněný, v Evropě doznívající během prvních dekád 20. století, převážně vycházel z tradičních stavebních materiálů a postupů, urbanistických forem (ulice, náměstí, veřejná prostranství)¹⁸, ale především z dosavadních (preindustriálních) životních potřeb a nároků obyvatel. Oproti tomu moderní přístup vycházel z aktuálních změn a nároků vyvolaných prudkým rozvojem průmyslu během 19. století, který gradoval v přelidněných průmyslových čtvrtích tehdejších velkoměst. Potřeba zlepšit hygienickou kvalitu budov a městského prostředí se stala hybnou silou k formulování nových architektonicko-urbanistických hodnot a zásad (kupříkladu upřednostnění funkční složky staveb nad jejich formou, funkční zónování měst či rozvoj automobilové dopravy)^{19, 20}. A právě

postupné uplatňování těchto zásad vyvolalo značné turbulence a především (dle řady kritiků a teoretiků)^{21, 22, 23, 24} mnohé škody v plánování měst a to jak v Evropě, tak na Americkém kontinentu.

Jak již bylo naznačeno, myšlenky moderního plánování přicházely postupně a kořeny sahají hluboko do 19. století a pokud bychom byli důslední, ještě dále. Dle jedné z hlavních kritiček „ortodoxního urbanismu“²⁴, kanadské novinářky a teoretičky urbanismu Jane Jacobsové (1916—2006)²⁵, byly jedním z hlavních východisek tohoto směru práce Ebenezera Howarda (1850—1928), tvůrce myšlenky „zahradních měst“^{26,27}. Tato malá soběstačná města v zeleni měla být alternativou tehdejších velkoměst. Podle Jacobsové zde Howard „vedl do pohybu myšlenkové proudy sledující zničení velkoměsta“²⁸, jako princip bydlení v zeleni, dezurbanizace a především zónování městských funkcí. Podobnou, ač nesporně méně významnou vývojovou linií, bylo dle Jacobsové hnutí „krásné město“, začínající Kolumbijskou výstavbou v Chicagu v roce 1893^{29, 30}. Jejím hlavním urbanistou byl americký architekt Daniel Hudson Burnham (1846—1912)³¹. Šlo o koncept velkolepé reprezentativní čtvrti správních budov na Barokních osnách a kompozicích. Ačkoliv byl eklektický jazyk výstavy výrazným krokem zpět a ránou zasazenou tehdejší moderní architektuře, byly stavby „jakousi přiškrčenou a nazdobenou předzvěstí pozdějších Le Corbusierových věží v parku“²⁹.

Proti názoru Jacobsové je možné postavit pohled jiného amerického teoretika a kritika architektury Kennetha Framptona (nar. 1930). Ve své knize *Moderní architektura - Kritické dějiny* také označuje za jeden z původů rozpadu městského prostoru koncept zahradních měst, nicméně jako z tohoto hlediska důležitější linie v jeho podání vyznívá model španělského lineárního zahradního města architekta Artura Soria Y Mata (1844—1920). Ten svou vizi postavil na jediné ulici asi 500 metrů široké a „dlouhé tak, jak se ukáže nezbytné“²⁷, výslovně navržené, aby usnadnila pohyb. Tento koncept byl dále rozpracován sovětským konstruktivistou Nikolajem Alexandrovičem Miljutinem (1892—1942)³², autorem návrhu tzv. pásmového města. Základem je také 500 m široký pruh dopravy a zeleně (hlavní osa osídlení), dělící od sebe funkce výroby a bydlení, které přechází do zóny rekreace, resp. zemědělství (důsledné oddělení jednotlivých funkcí). Miljutinovy myšlenky ovlivnily práce řady dalších urbanistů té doby.

V této souvislosti je vhodné zmínit ještě jednoho autora, na kterého Kenneth Frampton upozorňuje, francouzského architekta Tonyho Garniera (1869—1948) a jeho „Průmyslové město“ (*Une cité industrielle*)^{33, 34}. Tento návrh města pro 35 000 obyvatel svým oddělením zón a veškerým nezastavěným územím v podobě veřejného parku anticipoval principy Athénské charty, vyhlášené kongresem CIAM v roce 1933 (dále). Zároveň je však Garnierův návrh ovlivněn prostředím řecké Arkádie, dodržuje vzájemnou hierarchii prostor (různé šířky ulic s alejemi) a používá zástavbu nízké hustoty (ačkoliv tento aspekt později reviduje a v roce 1932 doplňuje návrh o sektory s hustotou větších).

Lze říci, že uvedené směry eskalují koncem 20. let deklarací CIAM (Congrès International d'Architecture Moderne)^{35, 36}, podepsanou dvaceti čtyřmi evropskými architekty a především jeho čtvrtým kongresem s tématem „Funkční město“, konaným v roce 1933 na lodi cestou z Athén do Marseille. Výsledný dokument, tzv. „Athénská charta“ „nasměrovala CIAM definitivně (a) k rigidnímu funkčnímu zónování měst, se zelenými pásy mezi oblastmi vyhrazenými odlišným funkcím, a (b) k jedinému typu městského bydlení, charakterizovanému slovy charty jako ‚vysoké a rozměrné bytové domy, kdekoli je nezbytné dosáhnout vysoké hustoty obyvatel‘. (...) ve své době to mělo moc Mojžíšova přikázání a účinně to paralyzovalo výzkum jiných forem bytové výstavby.“³⁷

Vůdčí osobností 4. kongresu a následné éry CIAM se stal již zmiňovaný architekt, urbanista a teoretik Le Corbusier (vlastním jménem Charles Édouard Jeanneret, 1887—1965). Byly to právě jeho vize, které se promítly do formování Athénské charty a následného směřování moderního urbanismu.

„Corbusier se ve svých urbanistických představách například vůbec neliší od ruského konstruktivismu – tedy od radikálního a arogantního plánování a čistě inženýrského přístupu. A tak musíme důsledky v dnešním městě dodnes napravovat.“³⁸

Tento výrok Dalibora Veselého míří zřejmě především k síle, jakou Corbusierovy myšlenky ovlivnily směřování dalšího vývoje urbanismu. Le Corbusierovy úvahy se během 20. let postupně proměnily z ještě hierarchického „Soudobého města“ (1922), ovlivněného dříve zmiňovanými pracemi Tonyho Garniera³⁴, do beztřídního „Zářícího města“ z roku 1930. Tento posun především znamenal „odklon od centralizovaného modelu města k teoreticky neohraničenému konceptu, jehož pořádací principy pocházely ze zónování v paralelních pásech jako u Miljutinova lineárního města.“³⁹ V Corbusierově návrhu to byly zóny výuky, obchodu, dopravy, hotelů, obytné, zeleně, průmyslu a další. Všechny budovy stály na pilotách a z přízemního terénu se mohl stát souvislý park (tedy již naprosté opuštění konceptu uličního městského prostoru). „Přestože Zářící město nebylo nikdy realizováno, jako vývojový model mělo nesmírný vliv na poválečný vývoj v Evropě i jinde.“⁴⁰ Brzy následovaly již konkrétní návrhy pro rozšíření Ria (1930) a plán rozvoje města Alžíru (1930—1933), oba jako monumentální struktury s dálnicí zvednutou vysoko nad terén s obytnými patry navrstvenými pod ní, příp. i nad ní. Další vývoj Corbusierovy tvorby směřoval k více pragmatickému urbanismu, využívajícímu především volně stojících deskových budov na šachovnicových osnovách.

„Jako typické corbusierovské řešení obytné zástavby s vysokou hustotou byla s neblahými důsledky kopírována ve velké většině pozdější výstavby měst. Odcizené prostředí, vytvořené v četných poválečných grands ensembles, vděčí za mnohé tomuto vzoru.“⁴¹

Jak dodává Jacobsová, Corbusierovy práce měly nesmírný vliv také na americká velkoměsta. Architekti je postupně vtělili do mnoha projektů, od sociální výstavby po řešení úředních budov. Tento úspěch přisuzuje oslnivé jasnosti, prostotě a harmonii, kterou se tato koncepce vyznačovala.

„Byla tak čistá, tak samozřejmá, tak snadno pochopitelná. V okamžiku řekla všechno jako dobrá reklama. (...) Nehledě na zvládnutou nebo nedokonalost projektů, ošklivost a zbytečnost volných ploch a nezajímavost pohledů zblízka, napodobitelé Le Corbusiera volají: ‚Podívejte se, co jsem udělal!‘ Jako veliké, zosobněné ‚já‘ mluví taková díla o svém tvůrci. Ale pokud jde o fungování města, říkají, podobně jako zahradní město, jen samé lži.“⁴²

Tyto a další podněty, teorie a myšlenkové proudy vedly k formování společné urbanistické vize velkoměst s přísnou separací jednotlivých „navzájem neslučitelných“ funkcí oběhnaných a prostoupených zelení a prostranstvími. Tedy opravdovým kontrastem k tradičním rostlým i zakládaným městům evropského typu. Jedním ze základních předpokladů bylo zřejmě přesvědčení, že obyvatelé měst hledají především klid, samotu, že „přítomnost mnoha jiných lidí je, v nejlepší případě, nutným zlem a dobrý urbanismus musí usilovat alespoň o iluzi izolace a předměstského soukromí.“⁴³ V logice tohoto uvažování byla samozřejmě „ulice špatným prostředím pro lidi, domy by se měly od ní odvrátit a obrátit k chráněným plochám zeleně.“⁴³

Zároveň probíhaly změny v typologii staveb a jejich výrazu, jazyku. „Vpředu“ a „vzadu“ přestaly být jasně definované pojmy. Veřejný prostor se ztrátou ulic přišel do značné míry o jasné hranice a hierarchii. Nastupující abstraktní jazyk architektury samozřejmě tuto „všesměrnou“ orientovanost (či lépe řečeno neorientovanost) umocňoval. A ještě jedna zásadní souvislost přišla s moderním urbanismem. Zónování městských funkcí a značný podíl volných ploch zvýšil nároky na městskou dopravu a v konečném důsledku znamenal masivní nástup dopravy automobilové – „symbolu nové doby“¹⁹.

S příchodem dalších generací architektů, kteří již měli možnost vyhodnocovat důsledky aplikace moderních urbanistických zásad, přišly revize těchto myšlenek (mnohdy dramatické) a u části odborné veřejnosti i postupný opatrný návrat k podstatě tradičního urbánního prostoru. První z nich byli mladí členové CIAM, kteří připravili jeho desátý kongres a dali tak vzniknout skupině „Tým X“⁴⁴. Nejednalo se o názorově konzistentní manifest, soudržnost více zaručoval společný kritický postoj vůči předešlé generaci. Tento vnitřní pluralismus je nejlépe viditelný na přístupu holandského architekta Alda Van Eycka (1918—1999), který celou svou kariéru zasvětil otázce „formy místa“. Od počátku čtyřicátých let se zabýval primitivními kulturami a nadčasovými aspekty stavebních forem a poukazoval na roli, jakou moderní architektura sehrála, když zbavila místa kořenů („*neobývatelné, nikde' funkčního města*“).⁴⁵

Nicméně pro přemýšlení o identitě městského veřejného prostoru a především roli ulice byly stěžejní práce dalších současníků Týmu X, zejména již citované Jane Jacobsové a amerického sociologa a novináře Williama H. Whytea (1917—1999)⁴⁶. Přinesly zásadní poznatky o užívání veřejných prostorů jejich obyvateli. Především názor (později potvrzený a dodnes rozvíjený dánským architektem Janem Gehlem⁴⁷ – nar. 1936), že lidé vyhledávají rušné a živé prostory oproti klidným a izolovaným. Ulice slouží jako prostor k navazování (i bezděčnému) potřebných sociálních kontaktů, bezpodmínečně nutných k pocitu sounáležitosti s obývaným prostorem. V neposlední řadě je to i otázka bezpečnosti, která je v živých veřejných prostorech nesrovnatelně vyšší⁴⁸. V této souvislosti je stěžejní vzájemné propojení (prostorové i funkční) městského interiéru s uličním a veřejným prostorem vůbec. „*Kvalitní prostor k sobě vábí lidi a v tomto ohledu je významným momentem postupný přechod mezi ulicí a interiérem. V ideálním případě by měl přechod vypadat tak, že je obtížné určit, kde jeden prostor končí a druhý začíná. Lidé by neměli být nuceni vědomě se rozhodovat, zda vstoupit; vše by mělo fungovat skoro podvědomě.*“⁴⁹ I tyto závěry Williama H. Whytea obrací pozornost tvorby městského prostoru k jeho tradičním formám.

Je třeba konstatovat, že odkaz moderního urbanismu a jeho chápání městského prostoru je dnes v evropských městech stále aktuální. Kromě dramatických zásahů minulých jsme svědky mnoha jevů, které jdou stále v linii moderního plánování. Mění podobu městského prostoru i způsoby jeho užívání a s tím přicházejí i nové netradiční formy (stavební, typologické), které vyvolávají nové modely způsobu života v nich. Ty se střetávají s původní identitou, která je v evropských městech výsledkem dlouhého vývoje v rámci tradičního pojetí architektury. Je možné předpokládat, že jsou tyto jevy důsledkem poptávky měnícího se životního stylu, setrvačnosti zaběhnutého systému, ekonomických zájmů a řady dalších vlivů.

Jedním z těchto jevů je zahlcování městských prostor automobilovou dopravou. Vychází zřejmě ze skutečnosti, že „*je snazší pochopit a uspokojit jednoduché potřeby automobilů než složité potřeby měst.*“⁵⁰

Individuální doprava je pro veřejný prostor stimulem, avšak jen do určité míry intenzity, odvislé od jeho charakteru. Stimulem ve smyslu mobility, flexibility a přiblížení i hůře dostupných (a tedy méně atraktivních) částí měst, avšak pouze pokud nepřekročí hranici, danou především prostorovými možnostmi místa. Jízdni a parkovací pruhy tak dnes nepřiměřeně zahlcují ulice a vytlačují ostatní život do úzkého koridoru. Dochází tak často k devalvací základních hodnot uličního prostoru. „*Může přijít okamžik, kdy se ulice stane silnicí.*“

Kdy se moderní přestavbou zlikviduje, zůstane sice fyzicky, je stejně široká, například, ale zmizí obchody, bydlení tam sice je, ale v přízemí nacházíte garáže v podobě zdí s okýnký do garáže: prostě mrtvá zóna.

Rozdíl mezi ulicí a silnicí je tedy markantní. A markantní je také následný vliv na městský život.“³⁸ Toto masivní využívání individuální automobilové dopravy je logickým důsledkem denní migrace obyvatel za prací a zpět. Lidé se v rámci města přesouvají z jedné zóny do jiné a zejména z městských satelitů do center. Jsme tak svědky jevů souvisejících s principy funkčního zónování a především stále přetrvávající suburbanizace. Sociolog Jiří Musil tento trvající trend nazývá „krizí urbanity“ . „Krise urbanity spočívá v tom, když část obyvatelstva se soustředí v ohrazených a kontrolovaných prostorech a opouští město. Od středověku bylo znakem města, že všichni žili dohromady a podřízeni městskému právu, v čemž se lišili od nesvobodného venkova. Žili ve veřejném prostoru ve fyzickém i právním smyslu. Bude-li tento trend pokračovat, zůstanou ve městech jen ‚servisní‘ lidé a ti bohatí budou do města jen dojíždět, například z Brd. To by vedlo k chátrání našich měst.“⁵¹

Je určitým paradoxem, že se moderní urbanismus, jehož cílem bylo především zlepšení hygienické kvality městského prostředí, zasadil o masivní rozvoj individuální dopravy, která je hlavním strůjcem hygienických problémů dneška.

Souvisejícím jevem, který se v evropském městském prostoru objevuje, je nízká zastavěnost území, reprezentována již zmíněnou solitérní, často výškovou výstavbou, se značným podílem v lepším případě parků a prostranství, v horším prázdných nevyužívaných ploch. Tento „moderní“ přístup zakotvený v urbanismu dnešních měst díky masivní sídlištní výstavbě v 2. polovině 20. století, je stále živý a ve větší či menší míře se uplatňuje v nové výstavbě a plánování stále. Za cenu maximálního zhodnocení jedné parcely se vytvářejí prázdné plochy neurčité, obtížně udržovatelné zeleně a prodlužují se dochozí vzdálenosti. Nízká hustota obyvatel v těchto územích snižuje jejich atraktivitu a bezpečnost, což vede ke stále menšímu využívání. Z mnohých příkladů je známo, že pro dobré fungování městského parteru je zapotřebí komplexní souhry hustoty zalidnění, vzájemné pěší dostupnosti a prostupnosti území. „Základním předpokladem je urbanistická struktura města složená ze svébytných, víceméně soběstačných čtvrtí, které jsou měřítkem, uspořádáním a funkčním mixem přizpůsobeny člověku-chodci. Součástí této struktury musí být provázaný systém veřejných prostorů v celé typologické škále, od hlavních náměstí a zklidněných ulic až po drobné ‚plácky‘ v obytné zástavbě a zelené klíny pro spojení ‚hustého‘ města s volnou krajinou.“⁵²

Dalším jevem charakterizujícím vstup „moderního“ urbanismu do tradičního prostoru je princip, který reprezentují individualistické, do sebe uzavřené stavby, odvracející se od veřejného prostoru.

„Důraz CIAM spočíval na budovách a na tom, co se děje uvnitř budov, které stojí náhodně v prostoru, nikoli na veřejném životě, který se neustále odehrává na veřejných prostorech. CIAM se tak orientuje často dovnitř. Budovy mají tendenci stávat se velkými či malými ostrovy. Mohly by být umístěny kdekoli.“⁵³ Tohoto jsme svědky nejen u vznikajících solitérních staveb, ale často i budov, které jsou součástí blokových či jiných městských struktur. Tato architektura rezignuje na propojení městského interiéru s exteriérem, jasně vymezuje vyhrazený prostor uvnitř a veřejný venku. To obvykle doprovází mnohoznačný abstraktní architektonický jazyk umocňující pocit odtržení, neúčasti. Prostředí se stává méně čitelným a neosobním. O co méně je posilován vztah s vnějškem, o to více je kladen důraz na prostředí vnitřní. Nejnázornějším příkladem jsou některé nově vznikající „shopping mally“. Jejich vnitřní svět, izolovaný od vnějšího slepými fasádami, se stává obrazem živé městské ulice, s výlohami, portály, často dokonce náměstíčky a kompletním městským mobiliářem. To vše za novodobými městskými hradbami – bezpečnostními kamerami a ventilátory vzduchotechnických jednotek, s bránami střeženými stráží ve zbroji security agentur. Vzniká tak nová hybridní forma architektury. Zaměnitelná, abstraktní slupka integrující interpretovaný tradiční veřejný

prostor, ovšem s účelem čistě komerčním, tedy značně redukovaným. Doprovodnou skutečností je odumírání okolního, v pravém smyslu veřejného prostoru, který se, zanechán bez hlavních atraktorů, postupně vylidňuje, ustupuje narůstající dopravě a ztrácí hodnotu.

Obdobným jevem, spojujícím otázku účelu a architektury samotné je vzrůstající specializace staveb doprovázená prostorovým vymezením. Stavby jsou navrhovány pro jeden určitý účel, v jehož zájmu se zasahuje i do okolního prostoru. Většinou jde o nejnужnější úpravy ve jménu vlastního, soukromého zájmu, odděleného od okolí, nikoliv v zájmu podpoření charakteru místa, návaznosti na veřejný prostor či péče o jeho hodnoty.

„(...) uvažují v pojmech specializovaných prostor pro určité činnosti, oddělených jedna od druhé. Ale činnosti ve veřejném prostoru jsou činnosti veřejné: ty málokdy vyžadují vzájemné oddělení za účelem soukromí. Totiž, ve veřejném prostoru jsou to činnosti samotné, co nejvíce podporuje činnosti ostatní: lidé sem přicházejí, aby se potkali s jinými lidmi.“⁵⁴ Obecněji jde o konzumní přístup k materii města a jeho prostoru. Tedy, využít získané prostředky pro vlastní účel bez vědomí širšího kontextu, společně sdílených hodnot, delší perspektivy. „V galerii vystavené obrazy zvyšují svou hodnotu se zvyšujícím se počtem diváků. Když namísto pláten položíte před návštěvníka bochník chleba s nožem, dojde k opačnému efektu. Čím více lidí, tím menší krajíček si každý odnese. A to je rozdíl mezi konzumem a sdílením. Tedy městem, čili koexistencí. A do jaké míry, jak jsme schopní vytvářet podmínky pro sdílení, do takové míry máme město. A naopak.“³⁸

Je na místě si znovu položit otázku, do jaké míry jsou všechny zmíněné jevy důsledkem poptávky proměňujícího se životního stylu a do jaké míry jsou naopak jeho iniciátorem. Zdá se, že většina zmíněných tendencí upřednostňuje prospěch jednotlivce (či zainteresovaných skupin) nad hodnotami veřejného prostoru sloužícímu instituci města. Ať již záměrně, nebo jen mimoděk. Jejich životaschopnost je do značné míry vázána na konkrétní společenský model, jehož udržitelnost je však (zvláště ve světle probíhajících ekonomicko-hospodářských turbulencí) přinejmenším sporná. Pokud přeci jen dojde ke změně společenské poptávky, budou tyto popsané moderní formy stejně adaptabilní, jako ty tradiční, které úspěšně přetrvávají po staletí? Bylo by krátkozraké, přijmout probíhající zásahy jako prostý fakt a nepátrat po jejich důvodech a především důsledcích. Proměny, které přinášejí, zasahují do stávajících tradičních hodnot, avšak je otázkou, zda je podporují, doplňují, či nahrazují hodnotami jinými.

Identita tradičního městského prostoru 19. stol. vycházela z komponované hierarchie prostor, kvalitní architektury, propracovaného detailu parteru a bohatého veřejného a společenského života, který si udržoval vysokou úroveň reprezentace.

Moderna 20. století přiřkla městskému prostoru funkci především rekreační a dopravní, architektura se individualizovala a od veřejného prostoru se obrátila do svého nitra jak výrazem (vlastní abstraktní estetika a kompozice), tak životem.

Současný městský prostor je tak rozkročen mezi oběma přístupy, které kombinuje. Stávající tradičně formované městské prostory podřizuje individuální dopravě (oproti 19. století “obohacenému” o spalovací motory), komercializuje (adoruje zisk na úkor různorodosti a přiměřenosti městských funkcí), opticky i akusticky znečišťuje (ubohá estetická úroveň reprezentace, avšak o to masivnější) a přichází tak o hodnoty, které byly v prostoru dlouhodobě a postupně vytvořeny. Nové prostory bohužel stále často vznikají bez podpory příjemného a bohatého městského života. Uličním prostorům je upírán plnohodnotný parter, kompaktní struktury jsou utvářeny z individuálních solitérů, rezignuje se na reprezentativní a kulturně-

společenský přesah kreativně komponovaného města. Současně s tím se různé sféry života, původně výsostně spjaté s městským prostorem, přesouvají do vnitřního, ale i virtuálního prostoru.

"Není již možné jen oprašovat zbytky starých myšlenek a ze strachu před čímkoli novým, viditelným a rozhodným raději fixovat a konzervovat chyby uplynulých desetiletí. Je třeba rádně „uklidit“, inventarizovat současný stav, nalézt největší chyby minulosti a naznačit možnosti jejich nápravy. Je nutné pokusit se stanovit vizi nového obrazu města i nového života domu.“ ⁵⁵

Ochrana a vědomé vytváření identity (svébytného charakteru) veřejného prostoru dlouho zůstávalo tématem velmi okrajovým, přestože se jedná o základní hodnoty přirozeného obytného prostředí. A přitom bychom měli rádi města plná příjemných, čitelných a zapamatovatelných míst, kde budou lidé rádi pobývat a kam se budou vracet, nikoliv ne-míst "dopravy, konzumní spotřeby a neustálé cirkulace". ⁵⁶

Jak poznamenává Petr Hruša v jedné ze svých přednášek:

„Veřejný prostor má mít svůj jasně daný tvar, těžiště, střed, totiž ve smyslu úsilí estetické dokonalosti, jež má svou duchovní složku. Tu pociťuje člověk právě ne jako atrakci anebo něco zajímavě nového, ale podvědomě jako naplnění smyslu jeho místa. Pokusy některých soudobých architektů osvobodit svou tvorbu jednak od tohoto „místního“ vlivu a také od nadčasového tvaru veřejného prostoru, od hledání prázdného těžiště podle mne souvisí se ztrátou „paticnosti“ a smyslu pro krásu.“ ⁵⁷

Pojmy "smysl místa" a "nadčasový tvar veřejného prostoru" se zde dotýká tématu archetypu – tedy vzoru, ideje místa, zakotveného v naší společné sdílené paměti. Rob Krier ve své knize Urban Space pojmenovává dva základní archetypy městského veřejného prostoru – náměstí a ulici a dále rozvíjí poměrně obsáhlou typologii a další tvarosloví těchto archetypů, které mohou mít mnoho nejrůznějších a v průběhu historického vývoje proměňujících se podob. A to nejen z hlediska fyzického tvaru a architektury, ale také ve způsobech užívání a naplňování jejich žitého smyslu.

Současná podoba a způsoby užívání městských prostor jsou ovlivněny minulými vzory (architektonickou podobou) a zvyky (chováním a užíváním) – souhrnně archetypy, které se v průběhu historického vývoje postupně vrství a mísí s novodobými architektonickými tendencemi a společenskými potřebami.

Dohromady tvoří to, co nazýváme současnou identitou městského prostoru, která se opět v průběhu času stane součástí archetypálního vzoru – ideje místa – a bude ovlivňovat podobu městských prostorů v budoucnosti.

5. Identita městského uličního prostoru – ulice jako tvář města, kvality zapojující lidský zrak, vnímaný obraz prostoru, trvalá a dočasná složka identity, soubory kvalit a jejich vzájemné vazby

Autoři publikace *Public Places, Urban Spaces* (Architectural Press, 2007) zmiňují jako dva ze sedmi cílů urbanistické tvorby (urban design) charakter (identitu) a čitelnost prostoru.⁵⁸

Navazují na řadu předchozích autorů, kteří se fenomény identity a čitelnosti (nejen) městského prostředí zabývali a popsali je jako *“jeden ze základních předpokladů kvalitního, fungujícího a příjemného města.”*⁵⁹

Tato práce je zaměřena na jeden ze stavebních kamenů městské struktury, jednu ze dvou Robem Krierem popisovaných *“základních forem městského prostoru”*⁶⁰, kterou je *ulice*. Jane Jacobs dokonce ulici (spolu s chodníky) nazývá *„... hlavními veřejnými prostory ve velkoměstě, ... jeho nejživotnější součástí.”*¹⁷ Vývoj uličního prostoru (podobně jako náměstí, druhé ze dvou archetypálních forem lze sledovat od počátku lidských sídel do současnosti, včetně dramatického intermezza v období moderny (zásadně měnící přístup architektů a urbanistů k městskému prostoru vůbec), které zanechalo nesmazatelné stopy v organismu měst a celém oboru. Uliční prostor tak lze chápat jako jeden z hlavních elementů určujících charakter (tedy tvář) města a nabízí tudíž nesmírně vrstevnatý materiál ke studiu fenoménu identity městského prostoru.

Zůstaňme u sousloví tvář města a proměňme ho v antropomorfní přirovnání. Uliční prostor totiž vnímáme na třech úrovních, stejně jako např. jiného člověka, resp. jeho tvář. Na základě poměrně povrchních znaků je na první pohled jasné, zda jde o člověka mladého či starého, vysokého či malého. Při bližším zkoumání můžeme rozeznat proporce obličeje, výrazné rysy, barvu pleti a vlasů, v detailu pak nepatrné znaky, hebkost kůže, barvu očí, tvary obočí a řas. To vše dohromady tvoří mnohvrstevný komplex znaků (kvalit), vnímaný na více úrovních (od letmého pohledu k nejbližšímu kontaktu) a nejvíce určující fyzickou identitu člověka (a zároveň odhalující byť částečně jeho psychický charakter). A obdobně, s notnou dávkou zjednodušení, vnímáme uliční prostor. V prvním plánu vnímáme jeho stáří a morfologii (ulice nové či starší, dlouhé či krátké, široké či úzké), dále proporce ohraničení prostoru, měřítko fasád a fasádních prvků, materiály, barvy, prvky parteru, při nejbližším zkoumání pak vzor dlažby, strukturu omítky, profilaci oken, detail zábradlí. Vytváří se tak obraz identity prostoru, díky němuž pozorovatel prostor vnímá, pamatuje si ho a zařazuje do souvislostí.

Uliční prostor (podobně jako lidská tvář) je tedy tvořen mnohovrstevným komplexem kvalit, vnímaným na mnoha úrovních, od celku k detailu.

Allan B. Jacobs v publikaci *Great streets* ⁶¹ zmiňuje práci Jamese J. Gibsona "The perception of the visual world" z roku 1950, na základě které popisuje kvality prostoru, které nejvíce zapojují lidský zrak. Jednak je to různorodost povrchů, po kterých se pohybuje či odráží světlo (samotné budovy, členité fasády budov vrhající stíny, okna, dveře, povrchy chodníků) a dále celková vizuální komplexita prostoru, umožňující orientaci – ovšem pouze do určité nepřekročitelné míry, za kterou se stává naopak dezorientující (např. světelná reklama a velké reklamní poutače). Zrak však nejvíce přitahují kvality dynamické, především stromy s chvějícími se větvemi a listy, se stále proměnlivou hrou světél a stínů a pohybující se lidé, vzájemně přitahující pozornost. Dalším dynamickým prvkem prostoru, který významně zapojuje lidský zrak, jsou automobily, avšak spíše v negativním smyslu, neboť se jich člověk podvědomě bojí a je jimi stresován – vnímá je jako stále podvědomé ohrožení. Poslední zmiňovanou kvalitou, přitahující lidský zrak, je zjevná zabydlenost okolních budov – tedy vnější projevy života uvnitř budov – a to jak v parteru, tak ve vyšších patrech. Lidský zrak tedy intenzivně vnímá jak kvality statické a trvalé, tak dynamické a dočasné.

V této souvislosti je na místě zmínit Johna Montgomeryho, který rozlišuje mezi "identitou" (jaké místo momentálně je) a "obrazem" (kombinace vlastní identity místa s vnímáním individuálních pocitů a dojmů pozorovatele). ⁶²

Zároveň je třeba mít na paměti, že celkový mentální obraz uličního prostoru v hlavě pozorovatele bude vždy částečný (nezahrnující celou ulici), zjednodušený (opomíjející řadu informací), osobitý (pro každého jedinečný) a zkrácený (postavený na subjektivním vnímání, nikoliv objektivní pravdě). (analogicky dle D.

Pococka a R. Hudsona) ⁶³

Lidské vnímání kromě zraku samozřejmě zahrnuje i všechny další stimulace – zvukem, čichem či dotekem, pro účely doktorské práce se však zabývám především materiální (trvalou i dočasnou) podstatou městského prostoru, vnímanou převážně zrakem.

Dalším značně rozsáhlým aspektem identity městského prostoru je celý komplex kvalit abstraktních (mentálních, psychických), který však není možné v omezeném rozsahu této práce obsáhnout a je zmiňován pouze okrajově.

Vraťme se však k celkové podstatě městského prostoru, kterou dělím na trvalou a dočasnou. *Trvalou* podstatou jsou míněny všechny materiální a abstraktní kvality, které jsou s prostorem spjaty dlouhodobě a nepodléhají časovým (denním, sezónním, ročním) rytmům. Jejich proměna je pomalejší a vnímaná pouze z dlouhodobého horizontu. Zahrnuje zejména prostorové uspořádání ulice, okolní stavby (rozhraní prostoru) a některé prvky v prostoru.

Podstatou dočasnou se rozumí kvality krátkodobé, momentální a dynamické (denní užívání prostoru, hry světél a stínů, klimatické a hygienické vlivy, atd.). Analogicky tak hovoříme o identitě trvalé (s prostorem spjaté dlouhodobě) a dočasné (proměňující se v závislosti na změnách dočasné podstaty prostoru).

Zjednodušeně můžeme hovořit o polaritě mezi formou a funkcí prostoru.

Názor na trvalou a dočasnou podstatu městského prostoru se v průběhu architektonického vývoje stále mění a v každé době nalezneme odlišné názory na to, která složka je pro městský prostor (či obecně pro obytné prostředí člověka) důležitější. Např. Karel Honzík v *Tvorbě životního slohu* ⁹ vyzdvihuje dočasnou podstatu městského prostoru takto:

"Zejména prostředí, prostor a jeho klima náleží k jednomu z hlavních účelů stavění.

Vytvoření prostoru je vyšším činem, než vytvoření jednotlivého stavebního tělesa. Prostředí a ovzduší prostoru se zmocňuje lidského ducha. Teprve sociální, provozní, klimatická náplň dává prostoru jeho živý

smysl."... „Žádné strojové zařízení nám nemůže nahradit onen pocit, že naše obydlí je částí prostoru přírodního a kosmického“... „Není jisto, zda lze uměle napodobit přirozenou atmosféru ve všech jejích nepostradatelných složkách, které snad ani věda dosud nezná."

Naopak Roman Koucký v elementárním urbanismu ⁶⁴ obrací známé modernistické heslo následovně: „Zcela nedůležité je již to, co a jak stavět, protože struktura a forma zastavění je to, co obvykle přetrvává, zatímco funkce se v průběhu času proměňují. V urbanismu i v současné architektuře totiž většinou platí „převrácená poučka“: forma nesleduje funkci.“

S tímto výrokem lze jistě (či alespoň zčásti) souhlasit, protože akcentuje trvalost a dočasnost formy a funkce, nicméně v dalším výroku upozaduje vliv dočasné složky prostoru na jeho obraz:

„Z tohoto faktu bychom měli vycházet, hovoříme-li o městě a jeho obrazu. Při bližším rozboru musíme zákonitě zjistit, že struktura, měřítko a výraz jsou pro obraz města mnohem důležitější než funkce, která, byť by byla na počátku i určující, je z hlediska dlouhodobého vývoje města většinou zcela nepodstatná.“

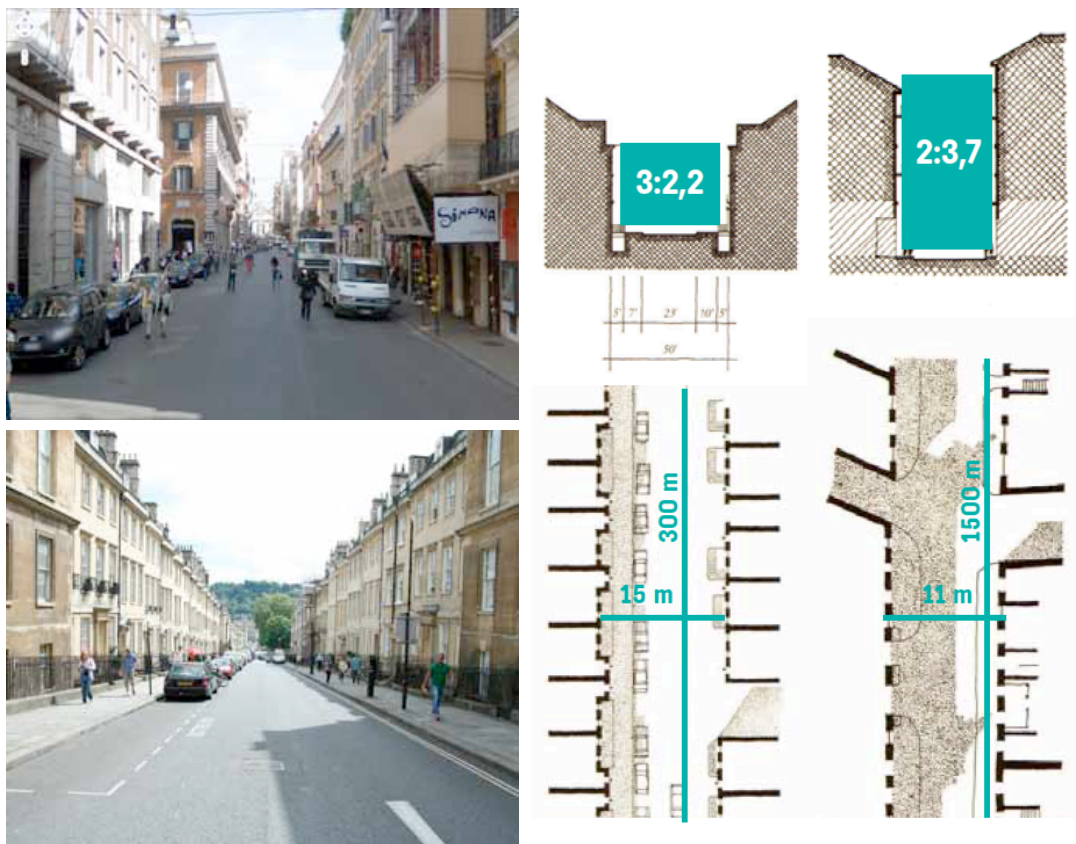
Do opozice lze postavit jiného současného autora, Allana Jacobse, který ve své knize "Great streets" analyzuje a interpretuje fenomén městského prostoru stejného názvu (volně lze přeložit jako "významné ulice". Stanovuje kritéria (poměrně volná a relativní), která musí ulice splňovat, aby se stala či zůstala "great street"⁸. Jako velmi důležitý faktor přitom zmiňuje již dříve popsané tzv. optické atraktory, tedy jevy, které poutají pozornost návštěvníků a jsou na pohled atraktivní – tedy např. hry světla a stínu na fasádách domů a ve větvích stromů nebo činnost ostatních lidí plynoucí z užívání prostoru. ⁶¹ Tedy jevy "měkké" a do značné míry dočasné, které ovšem musejí být umožněny trvalou podstatou prostoru, se kterou jsou neoddělitelně spojeny.

Jak již bylo zmíněno, tato doktorská práce se zabývá především těmi aspekty (kvalitami) identity městského prostoru, které souvisejí s jeho materiální složkou, jsou vnímané zejména zrakem a dále tyto kvality rozlišuje na trvalé a dočasné. To vše s vědomím dalších souvislostí a aspektů (např. kvalit abstraktních), které však stojí mimo rámec práce.

Pokud stále hovoříme o identitě městského uličního prostoru jako o souboru kvalit (prvků, jevů, dějů a okolností), je třeba tyto pojmenovat, aby bylo možné s nimi dále pracovat. Jednotlivé soubory kvalit, jsou podrobněji popsány v následujících odstavcích:

1. Kvality prostorové morfologie

Soubor zahrnuje kvality související s prostorovou morfologií uličního prostoru, tedy zejména s jeho *tvarem a hlavními proporcemi*, jako je šířka a délka ulice, tvar uličního profilu (výška zástavby a její různorodost) a uličního půdorysu (tvarový průběh prostoru).

Příklad rozdílných proporcí ulic – Gay Street, Bath (dole a vlevo), Via del Corso, Řím (nahore a vpravo)

Dále *vstupy do prostoru* jako navazující vedlejší, souřadné a hlavní ulice, boční náměstí či proluky a další navazující prostory, které tak určí délky souvislé uliční fronty a tedy charakter ulice od kompaktního k rozvolněnému. Kvality prostorové morfologie zařazují uliční prostor do širšího kontextu jako souřadný či kontrastní, spoluvytvářejí měřítko městské struktury.

Pravidelný, souřadný uliční prostor Gay Street, Bath vs. nepravidelný, výškově různorodý uliční prostor St Mary Axe, Londýn

2. Kvality rozhraní prostoru

Soubor zahrnuje kvality související se samotným rozhráním - tedy uliční frontou a jejími prvky. Především *tvar, proporce a členění* rozhraní (šířky domů a jejich různorodost, podlažnost a výšky podlaží, zvýšená přízemí a piana nobile, tvary střech, ...), dále architektonický jazyk (styl, tvarosloví) a architektonický detail (materiály, barvy, strukturu, měřítko), prostorové a přechodové prvky rozhraní (zvýrazněná nároží, balkóny, rizality a arkýře, stříšky a podloubí) a míra perforace rozhraní (otvory a průchody a jejich míra transparency). Mezi jednotlivými prvky rozhraní lze sledovat vzájemné proporce a vztahy (jako diversitu, komplementaritu, měřítko, dominanty, ...). Tyto vztahy lze sledovat i v porovnání s okolím (kontrast, komplementarita a kontext, měřítko, ...).

Vzájemné vztahy a proporce prvků rozhraní – Národní, Praha

Míra perforace a transparentnosti rozhraní (různé ulice)

Přechodové prvky rozhraní (Kučerova, Praha)

3. Kvality prvků prostoru

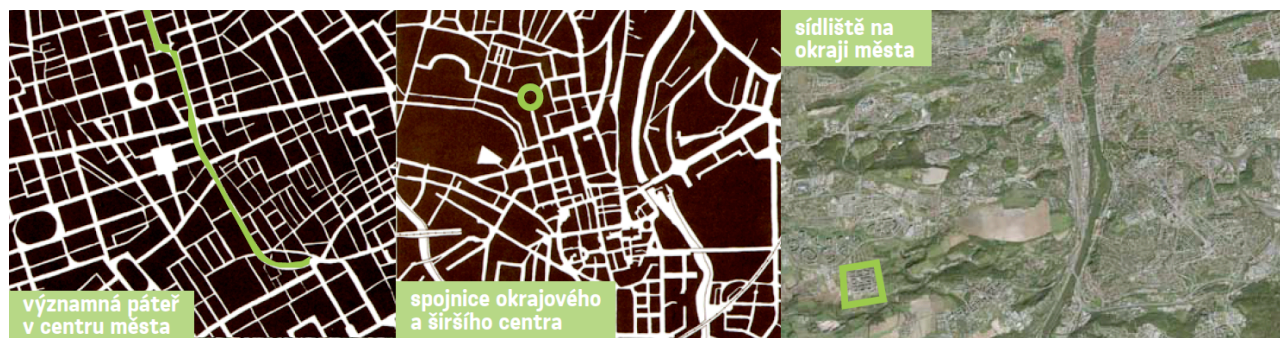
Soubor zahrnuje kvality související s uličním prostorem jako takovým – především různé prvky a jevy rozmístěné v prostoru (či vyčnívající do prostoru) a jejich vztahy. Předně jsou to prvky *architektonické* (solitérní stavby, kiosky, pergoly, pavilony, kašny, předzahrádky, ...), *umělecké* (sochy, památníky, instalace, expozice, ...), *zeleň* (solitérní stromy, stromořadí, nízká zeleň a prvky související), dále *městský a dopravní mobiliář* (lavičky, odpadkové koše, osvětlení, pítka, reklamní city lighty, dopravní značky a zastávky MHD, ...), prvky *technické infrastruktury a parkování* (přístřešky pro odpadní kontejnery, parkovací stání, ...). Mezi prvky lze sledovat různorodost (četnost různých druhů prvků prostoru) či přemíru výskytu (zejména u prvků reklamy a parkování), která může vést k optickému zahlcení prostoru.

Příklady ulic Národní, Na Příkopě, Velká Ohrada (Praha), Broadmead (Bristol), Via del Corso (Řím)

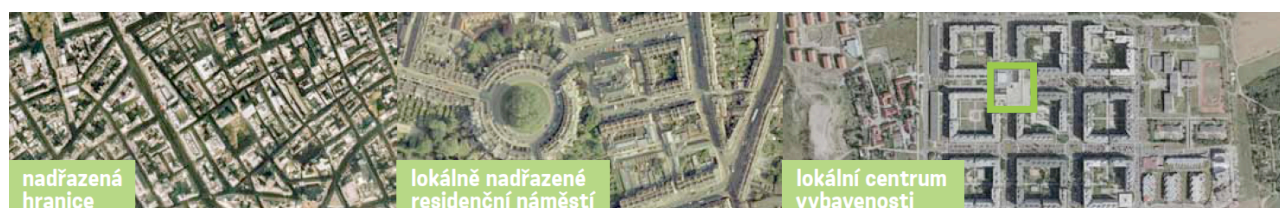

4. Kvality pozice ve městě

Soubor zahrnuje kvality související s *lokací* uličního prostoru (vztah – vzdálenost a napojení – k centru města, tedy umístění v centru, širším centru, na periferii, apod.), *pozicí v městské hierarchii* (páteční a hlavní kompoziční osy, lokální centra, spojnice, okrajové prostory, ...), *funkcí v organismu* města (dopravní páteře, tepny či spojnice, obslužnost městskou hromadnou dopravou, turistické trasy, residenční ulice, reprezentativní prostory, městské obchodní třídy, rekreační prostory, ...), *dopravní dostupností* (jádrové prostory, dopravní křižovatky, dobře dostupné, hůře dostupné) a *vztahem k blízkému okolí* (prostory lokálně nadřazené, souřadné – reprezentativní, podřízené). Pozice prostoru ve městě může být jak fyzická (materiální kvalita), tak vnímaná (abstraktní kvalita), a to jak obyvateli, tak návštěvníky.

Lokalizace a hierarchie – Regent Street (Londýn), The Circus (Bath), Velká Ohrada (Praha)

Funkce a vztah k okolí – Regent Street (Londýn), The Circus (Bath), Velká Ohrada (Praha)

Funkce prostoru – Regent Street (Londýn)

5. Kvality paměti místa

Soubor zahrnuje kvality související s *historickou stopou místa* (stáří, způsob založení prostoru, původní trasování prostoru a jeho vývoj), *stavební historií* (historie stavebních prvků a budov, stavební vývoj prostoru), *minulými ději* (dřívější způsoby užívání prostoru, využití budov, naučené a zvykové pohyby a způsoby vyjednávání návštěvníků prostoru, symbolické a politické akty, rituály, slavnosti, další významné či tragické události) a *kulturní identitou* (kulturní homogenita či diversita, definovatelnost či nejasnost). Paměť místa opět může být jak fyzická (stavební historie – materiální kvalita), tak vnímaná (minulé děje v paměti lidí – abstraktní kvalita).

Historická stopa a minulé děje ulic Národní a Na Příkopě, Praha

Stavební historie ulic Na Příkopě, Praha a města Bristol

Minulé děje ulice Národní, Praha

Stavební historie a minulé děje ulice Broadmead, Bristol

6. Kvality prostředí a klimatu

Soubor zahrnuje kvality související s hygienicko–fyzikálními parametry místa jako celkové *klima lokality* (a to jak v závislosti na podnebí lokality, tak na klimatu města – vlhkost a prašnost, kvalita ovzduší), tak *povětrnostní vlivy* (střídání počasí, výkyvy v městském klimatu) a dále *periodické astronomické děje* (střídání ročních období, dne a noci). Kvality prostředí a klimatu se přímo dotýkají dalších kvalit a to jak způsobů užívání prostoru, tak samotné podoby rozhraní prostoru (v teplejších a slunečnějších lokalitách potřeba zastínění, v deštivých lokalitách potřeba úkrytů před deštěm, apod.).

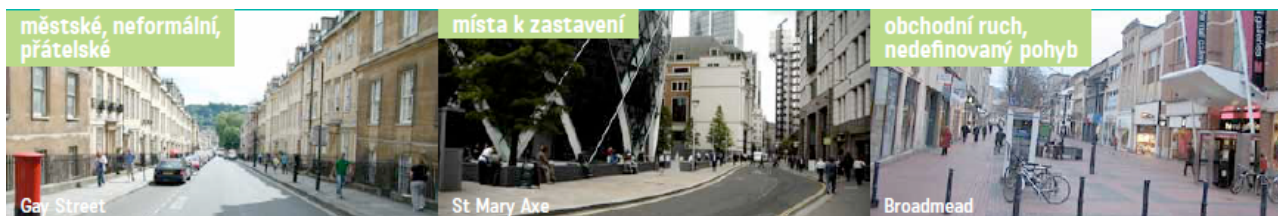

Příklady různých povětrnostních a klimatických vlivů (různé ulice v různých Evropských městech)

7. Kvality užívání prostoru

Soubor zahrnuje kvality související s *využitím prostoru* (doprava, pěší pohyby, odpočinek a další aktivity), *využitím budov* (samotné funkční využití a způsoby užívání, které se mohou a nemusí projevovat do fyzické podoby rozhraní prostoru), *vzájemnými styky lidí* (společenský styk a vyjednávání v prostoru, obchodní děje a další společenské aktivity), *etickou normou* (úroveň reprezentace obyvatel a jejich projevů užívání prostoru, zahrnující chování, oblékání, míru solidarity, úroveň reprezentace služeb včetně reklamy a komerční prezentace).

Příklady různých způsobů užívání prostoru – Gay Street (Bath), St Mary Axe (Londýn), Broadmead (Bristol)

Příklady různých způsobů pohybu v prostoru – Regent Street (Londýn), Via del Corso (Řím), Národní (Praha)

Příklady různé intenzity užívání prostoru – Na Příkopě, Revoluční, Velká Ohrada (Praha)

Následující tabulka shrnuje vyjmenované soubory kvalit tvořících identitu městského prostoru a třídí je dle své podstaty od trvalých k dočasným (zleva doprava) a od materiálních k abstraktním (shora dolů).

Trvalé kvality určují formu prostoru a zajišťují jeho stabilitu, dočasné kvality jsou spojeny s vlivy prostředí, životem (provozem) prostoru a jeho proměnami. Materiální kvality jsou přímo zakotveny ve fyzickém světě a projevují se jako fyzické objekty, abstraktní kvality fungují zejména na subjektivní úrovni a fyzickému světu dávají jeho živý smysl.

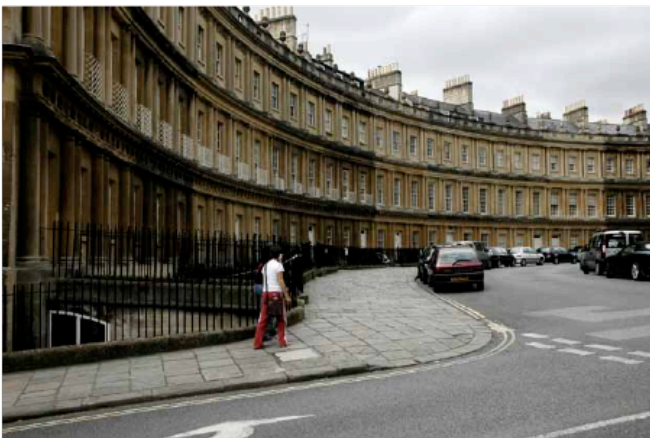
KVALITY		TRVALÉ				DOČASNÉ		
		PROSTOROVÁ MORFOLOGIE	ROZHRANÍ PROSTORU		PRVKY V PROSTORU			
MATERIÁLNÍ						VLIVY PROSTŘEDÍ		
		POZICE VE MĚSTĚ	STAVEBNÍ VÝVOJ		UŽÍVÁNÍ PROSTORU a STAVEB			
ABSTRAKTNÍ		LOKALITA	PAMĚŤ MÍSTA					

Tedy blíže levému hornímu rohu tabulky jsou soustředěny kvality převážně trvalé materiální, pravému spodnímu rohu kvality dočasné abstraktní. Některé soubory kvalit jsou zařazeny na pomezí více kategorií, jejichž povaze odpovídají. Ze souboru kvalit souvisejících s pozicí ve městě jsou tak vyčleněny kvality vztahované k vnímání lokality místa, které jsou spíše subjektivní (např. obyvatel může daný prostor vnímat jako lokální centrum, ale návštěvník jako okrajový městský prostor) a jsou zařazeny na pomezí materiální a abstraktní podstaty. Podobně jsou ze souboru kvalit souvisejících s pamětí místa (tedy převážně abstraktní historie) vyčleněny kvality stavebního vývoje, které souvisejí především s materiální podstatou prostoru. Kvality související s prvky v prostoru mohou být jak trvalé (např. solitérní stavby a kašny), tak dočasné (lavička, vývěsní tabule, ...), jiné na pomezí (např. stromy). Kvality související s užíváním prostoru a staveb jsou dokonce na pomezí mezi všemi čtyřmi kategoriemi – některé jsou materiální trvalé (např. trvalé znaky užívání na různých površích či prvcích prostoru), jiné abstraktní dočasné (hudební produkce pouličních muzikantů, společenský ruch přítomných návštěvníků) atd..

Identita každého městského prostoru je tvořena komplexem všech zmíněných (souborů) kvalit, nicméně některé kvality (či jejich vzájemné uspořádání) jsou v daném prostoru dominantnější (tedy výrazněji odlišné od jiných městských prostorů) a prostor od ostatních vydělují, zjedinečňují (identifikují). Lze tedy očekávat, že identita stejných typů městských prostorů (prostorů s podobnou funkcí) bude vycházet ze stejných souborů kvalit (i když se budou jejich parametry lišit) a naopak, identita odlišných typů městských prostorů bude vycházet ze souborů jiných. Vezměme příklad z dvou měst Britského souostroví. *Reprezentativní prostor* The Circus ve městě Bath se od svého okolí odlišuje velkorysou prostorovou morfologií a architekturou svého rozhraní, zatímco užívání a prvky v prostoru nejsou nijak výjimečné. Naopak *zábavní ulice* v lokalitě Temple Bar (Dublin) jsou snadno rozpoznatelné z hlediska svého užívání, zatímco jejich

architektura a prostorové uspořádání nevykazují žádné zvláštnosti oproti jiným ulicím v podobných Dublinských čtvrtích.

Výrazné rozhraní a uspořádání prostoru:
(Kvality trvalé)

Výrazné užívání prostoru:
(Kvalita dočasná)

reprezentativní prostor The Circus (Bath) vs. zábavní ulice v lokalitě Temple Bar (Dublin)

V následujících tabulkách jsou vyznačeny okruhy souborů kvalit, které budou pro identitu obou typů ulic pravděpodobně rozhodující (kvality z těchto souborů se budou více odlišovat od ostatních městských prostorů).

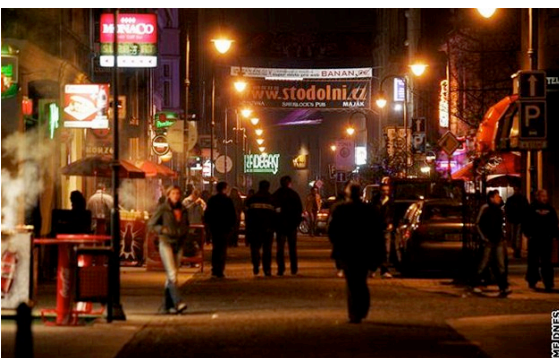
KVALITY	TRVALÉ		DOČASNÉ	
	PROSTOROVÁ MORFOLOGIE	ROZHRANÍ PROSTORU	PRVKY V PROSTORU	
MATERIÁLNÍ				
	POZICE VE MĚSTĚ FYZICKÁ	PAMĚT MÍSTA FYZICKÁ		VLIVY PROSTŘEDÍ
ABSTRAKTNÍ	VNÍMANÁ	VNÍMANÁ		UŽÍVÁNÍ PROSTORU

reprezentativní prostory

KVALITY	TRVALÉ		DOČASNÉ	
	PROSTOROVÁ MORFOLOGIE	ROZHRANÍ PROSTORU	PRVKY V PROSTORU	
MATERIÁLNÍ				
	POZICE VE MĚSTĚ FYZICKÁ	PAMĚT MÍSTA FYZICKÁ		VLIVY PROSTŘEDÍ
ABSTRAKTNÍ	VNÍMANÁ	VNÍMANÁ		UŽÍVÁNÍ PROSTORU

zábavní ulice

Zatímco identita reprezentativních prostorů bude vycházet spíše z kategorií trvalých a materiálních kvalit (zejména z rozhraní prostoru a prostorové morfologie), identita tzv. *zábavních ulic* z kategorií kvalit dočasných a abstraktních (zejména kvalit souvisejících s užíváním prostoru). Pro městské prostory spojené především s městským životem je proto příznačné, že se dynamičtěji proměňují v čase (v krátkodobém či střednědobém horizontu) a část své identity dočasně i trvale ztrácejí:

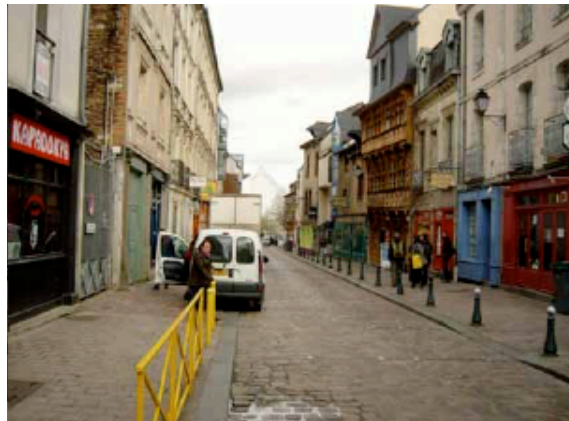

Zábavní ulice Stodolní (Ostrava) v noci a ve dne (dočasná ztráta identity v průběhu dne)

Dalším zajímavým příkladem jsou dvě ulice z centra Francouzských Rennes. Přibližně do roku 2005 byla vyhlášena a ve dne v noci živou *zábavní ulicí* část Rue Saint-Malo – plná restaurací, barů, studentských kaváren a podniků s živou hudbou. O necelých 5 let později (v roce 2010) je Rue Saint-Malo průměrnou ulicí historického centra, zatímco blízká (umístěním, architektonicky i prostorově velmi podobná) Rue Saint-Michel pulzuje životem.

Rue Saint-Michel (současná zábavní ulice)

Rue Saint-Malo, Rennes (bývalá zábavní ulice)

Ke ztrátě (změně) identity tedy došlo v rozmezí několika let. Jedná se o fenomén známý po celé Evropě a netýká se jen ulic, ale i celých čtvrtí (např. Berlínského Kreuzbergu). Během několika let se zábavní život z jedné ulice (či čtvrti) přesune do jiné, do té doby obvykle na okraji zájmu, s levnějšími nájemnými či zkrátka nějakým momentálně módním prvkem. ⁶⁵

Dočasná identita městského prostoru tedy vychází jednak z kvalit vlivů prostředí a zejména z kvalit souvisejících s užíváním prostoru, které dávají prostoru jeho živý smysl. Kvality užívání městského prostoru můžeme nahlížet z hlediska jejich přirozenosti na:

A/ přirozené, vycházející z denního užívání a potřeb, požadavků a funkcí v prostoru (např. vývěsní štíty restaurací, pohyb návštěvníků, parkování residentů)

B/ umělé, které nesouvisí s denními potřebami a funkcemi v prostoru, ve kterém se projevují (např. velkoplošná reklama, průchod demonstrace, hromadné parkování pro potřeby širšího okolí)

A dále z hlediska místa užívání na

1/ užívání samotného prostoru, které zahrnuje pohyb a další vnější projevy lidí (zahrnující např. verbální projevy, oblékání, hudební produkci), domácích zvířat a dopravních prostředků - tedy projevy užívání velmi krátkodobé a

2/ užívání uličního rozhraní (domů a dalších staveb), které je ze značné části uličnímu prostoru skryté, nicméně se projevuje mnoha vnějšími viditelnými znaky.

Dle povahy, intenzity a čitelnosti těchto znaků rozlišuji několik kategorií projevů užívání uličního rozhraní:

a/ projevy neužívání – chátrající či rekonstruované (*nevyužívané*) budovy. Znaky projevu: vysklená či chybějící okna, padající omítky a zdivo, stavební technika, lešení

b/ projevy *neutrální* – tedy užívání bez viditelných či jasně zařaditelných vnějších znaků projevu

c/ projevy kancelářského užívání (*administrativa*). Znaky projevu: firemní štítky a štíty, tabla, venkovní chladicí jednotky, vertikální žaluzie, kancelářský nábytek, zářivková svítidla za okny

d/ projevy *bydlení*. Znaky projevu: květiny v oknech a za okny (případně truhlíky), televizní antény, věšáky na sušení prádla, záclony v oknech, vánoční a jiné ozdoby, obydlené balkóny

e/ projevy užívání úřady, státní správou, sídly významných firem, zdravotnictvím (*instituce*). Znaky projevu: vlajky, loga, státní znaky a vlajky, vývěsní cedule, nástěnky, umělecká díla, okenní výzdoba

f/ projevy užívání kulturními či sportovními institucemi (*kultura a sport*). Znaky projevu: umělecká díla a prvky, plakáty, loga, světelné tabule

g/ projevy užívání obchody, službami a hotely (*obchod a služby*). Znaky projevu: vystavené zboží a vitríny, vývěsní štíty, reklamní stojany, okrasné rostliny

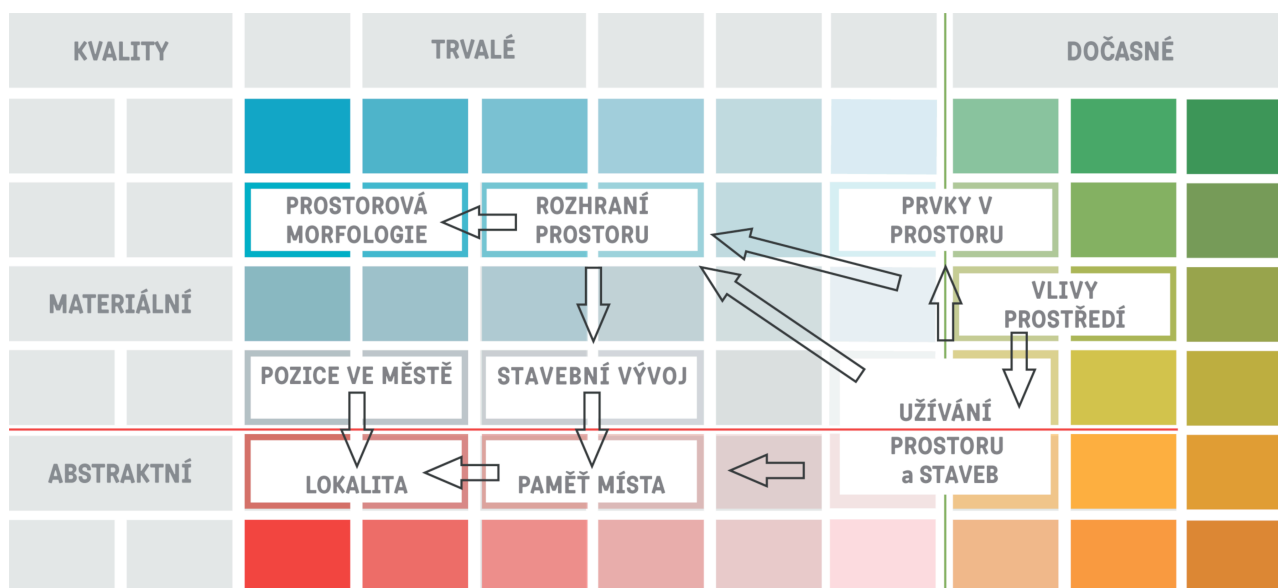
h/projevy užívání bary, kavárnami, pivnicemi a restauracemi (*bary a restaurace*). Znaky projevu: vyvěšené jídelní lístky, vývěsní štíty, neony, reklamní stojany, stolky, stojanové popelníky, průhledy do provozoven

i/ projevy *umělé – reklamní*. Znaky projevu: velkoplošné i maloplošné reklamy, zakryté výlohy, fasády a okna (může být v kombinaci s projevy neužívání)

Užívání prostoru má tedy přímý vliv na rozhraní (a některé prvky) prostoru a vписuje se přímo i nepřímo do fyzické podoby prostoru a paměti místa. Tento vliv nazývám fyzickým projevem užívání do podoby uličního prostoru.

Například samotný stojan na reklamu je prvkem prostoru (kvalitou prvků v prostoru), ale samotná reklama umístěná ve stojanu je již fyzickým projevem užívání prostoru.

Podobně se do fyzické podoby prostoru vписují i další dočasné kvality. Vzájemné vztahy dočasných a trvalých, ale i materiálních a abstraktních kvalit prostoru jsou doplněny v tabulce souborů kvalit:

Projevy užívání prostor a staveb se tedy vписují do rozhraní a prvků prostoru, ale také do paměti místa (formou významných událostí či jen běžného života). Vlivy prostředí také ovlivňují rozhraní a prvky v prostoru (změna podoby povrchů a stárnutí materiálů vlivem povětrnostních vlivů a slunce), ale i to, jak obyvatelé prostor užívají, a to momentálně (např. dešťová přeháňka) i dlouhodobě (např. jižní fasády ve slunečném podnebí budou spíše vybaveny žaluziemi či jinými stínícími prvky). Kvality rozhraní prostoru ovlivňují tvar prostorového uspořádání a postupně se stávají součástí stavebního vývoje, který je fyzickou součástí paměti místa. Vnímání lokality místa je ovlivněno jak samotnou fyzickou pozicí prostoru ve městě, tak dřívějšími událostmi a ději, které máme s prostorem spojené.

6. Další zaměření výzkumu doktorské práce – porovnání městských uličních prostorů (případové studie)

Městskému uličnímu prostoru dávají vzniknout dvě základní, vzájemně interagující složky: volný prostor a zástavba, která ho vymezuje, tzv. rozhraní.

Heidegger: „Hranice nejsou to, kde něco končí, ale – jak chápali Řekové – jsou tím, odkud zjevující se věci získávají svůj počátek“. ⁶⁶

"In England, for example, planning policy guidance states that "urban design" should be taken to mean: ... the complex relationships between all the elements of built and unbuilt space." ⁶⁷

Do tohoto rámce vstupují obyvatelé, kteří uliční prostor a jeho rozhraní užívají a dávají tak vzniknout další složce identity uličního prostoru - užívání.

Práce se zabývá trvalými a dočasnými aspekty identity, souvisejícími přímo s prostorem a jeho rozhraním, tedy materiální podstatou uličního prostoru.

Do této kategorie jsou zahrnuty i výše popsané fyzické projevy užívání do podoby uličního prostoru.

Kritériem výběru kvalit k dalšímu zkoumání je i jejich objektivní měřitelnost a dostupnost informací a dat. K dalšímu zkoumání byly proto vybrány následující kvality (prvky, jevy a okolnosti) a jejich parametry:

1. Prostorová morfologie

- šířka ulice, výška zástavby, různorodost výšky zástavby, délka bloků, podíl bočních ulic a proluk (kompaktnost vs. rozptýlenost uliční fronty), poměr šířky ulice k výšce

2. Rozhraní

- prvky rozhraní: zvýraznění nároží, výškové zvýraznění nároží, podíl balkónů
- proporce rozhraní: šířka domů, různorodost šířky domů, podlažnost domů, výška typických podlaží, výskyt zvýšených přízemí a jejich výška

3. Prvky v prostoru

- šířka chodníků, výskyt předzahrádek, podíl zeleně (keře, trávniky), výskyt stromů, různorodost prvků v prostoru (pevného uličního mobiliáře)

4. Pozice ve městě

- souřadnost ulic (souřadné s okolím, lokálně nadřazené), význam v kompozici čtvrtí, význam pro městskou dopravu, reprezentace (sídla větších společností a institucí)

5. Projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní

- projevy neužívání, neutrální, administrativa, bydlení, instituce, kultura a sport, obchod a služby, bary a restaurace, umělé – reklamní

Dosavadní zkoumání probíhalo velmi obecně, na poměrně širokém vzorku měst a městských prostorů. Cílem byl komplexní a obecný pohled na problematiku identity městského prostoru.

Cílem dalšího, detailnějšího výzkumu je odhalit část identity alespoň základních typů uličních prostorů. Tedy zjistit, které prvky (kvality) dělají ulice tím, čím jsou – jak je vnímáme, za co je považujeme a jak si je zařazujeme (identifikujeme). K tomu slouží případové studie s následnou analýzou a porovnáním reprezentativních zástupců pražských ulic.

Obecně je většina dosud prezentovaných kvalit společná všem typům městských uličních prostorů, liší se však jejich proporce a parametry. Jak již bylo zmíněno, lze předpokládat, že identita různých typů uličních prostorů vychází z různých kvalit a jejich parametry budou odlišné (pro uliční prostory stejného typu budou podobné). Např. identita významných (reprezentativních) ulic bude pravděpodobně dána velkorysími prostorovými kompozicemi, zatímco identita obchodních ulic bude stát spíše na obchodním využití parteru, inzertních plochách a prvcích prostoru.

reprezentativní prostor The Circus
(Obojí ve městě Bath, Anglie)

obchodní ulice Broad street

Aby byly tyto rozdíly znatelné a zobecnitelné, je třeba vybrat dostatečně svébytné a jasně definovatelné typy ulic, které je možné analyzovat a porovnat. Jelikož se práce zároveň zabývá proměnou identity v čase, je třeba vybrat takové typy uličních prostorů, které nalezneme ve všech zkoumaných časových obdobích a s dostatečným počtem zástupců.

Zástupci mají být z jednoho města (Praha) a navíc z lokalit s podobnými podmínkami a základními charakteristikami (vzdálenost od centra, dopravní dostupnost,...).

Do výběru zástupců byly tedy voleny pražské městské uliční prostory dle lokality, typu a doby, ve které byly stavebně stabilizovány.

Lokalitami jsou segmenty širšího centra – na sebe radiálně navazující městské čtvrti. Jednotlivé segmenty jsou voleny tak, aby obsahovaly všechny vybrané časové etapy (viz níže) vývoje městského prostoru a architektury.

Základní **typologické** rozdělení městských uličních prostorů vychází především z jejich pozice ve městě (role v organismu města). Jedná se o ulice obytné, městské a významné. Sledovaná kritéria byla: souřadnost ulic (souřadné s okolím, lokálně nadřazené), význam ulice v urbanistické kompozici čtvrtí, význam ulice pro městskou dopravu (dopravní tepny, rezidentní doprava), reprezentativnost (sídla větších společností a institucí), provoz v ulici (klidné, rušné, obslužené MHD), přítomnost výloh v parteru.

Pro jednotlivé typologie byla stanovena tato definiční pole:

Obytné ulice - "maso" města, ulice převážně rezidenční a pobytové

- využití budov je min. z 60% pro bydlení
- chodníky jsou přítomny na obou stranách ulice
- bez provozu městské hromadné dopravy, převážně klidná rezidentní automobilová doprava
- ulice urbanisticky souřadná s okolními ulicemi (šířka a délka ulice, výška zástavby – bez zvláštního významu v hierarchii či kompozici města)

Městské ulice - "tepny" města, ulice rušné, s městskou hromadnou dopravou a výkladci, lokálně nadřazené

- přízemí budov je min. z 60% tvořeno výkladními skříněmi
- převážně nerezidenční doprava včetně provozu městské hromadné dopravy
- ulice urbanisticky lokálně nadřazená (širší, s větším podílem dopravy, v návaznosti na dopravně důležité přestupní body)

Významné ulice - "páteř" města, dopravně významné kompoziční osy čtvrtí s reprezentativním potenciálem

- důležité postavení v urbanistické a dopravní kompozici města (spojuje významná náměstí, míří na významné stavby, je důležitou městskou dopravní trasou, apod.)
- ve zvýšené míře jsou v ulici přítomny veřejné či jinak významné budovy, sídla společností, apod.

Posledním aspektem výběru uličních prostorů je období, ve kterém byly stavebně stabilizovány. Pro účely porovnání byly vybrány následující časové etapy vývoje pražského městského prostoru a architektury:

Tradiční období (1/2 19. stol – 30. léta 20. stol.)

Období dozrívající tradiční architektury slohů a historizujících neoslohů. Secese a raný modernismus.

Moderna I (30.–60. léta 20. století)

Moderní architektura s citem pro tradiční proporce a kompozici, funkcionalismus a později socialistický realismus.

Moderna II (60.–90. léta 20. století)

Dozrívající funkcionalismus, brutalismus, období prefabrikace.

Současnost (90. léta – dnes)

Postmoderní architektura, přejímání mezinárodních architektonických směrů, současné architektonické trendy.

Vybrané uliční prostory (ulice, či jejich úseky), které splňují definované požadavky (celkem 24), jsou seřazeny dle jednotlivých časových etap do typologických kategorií v následující tabulce:

	Významné ulice	Městské ulice	Obytné ulice			
Tradiční období (1/2 19. stol. – 30. léta 20. stol.)						
Segment městských čtvrtí	Zkoumaný úsek ulice	Zkoumaný úsek ulice	Zkoumaný úsek ulice			
Letná	Korunovační	Nad Královskou oborou – Letenské náměstí	Milady Horákové	Kamenická – Veverkova	Čechova	
Vinohrady / Vršovice	Korunní	Náměstí Míru – Budečská	Vinohradská	Italská–Budečská	Americká	Rumunská – Máchova
Moderna I (30.–60.let 20. století)						
Vinohrady / Vršovice	Vršovická	Bělocerkevská – Krasnojarská				
Karlín / Libeň			Sokolovská	Kurta Konráda – Kovářská	Čihákova	Matějкова – Kovářská
Žižkov	Jana Želivského	Pitterova – Na Parukářce	Koněvova	Na Hlídce – Hraniční	Biskupcova	Za Žižkovskou vozovnou – Jeseniova
Moderna 60.–90. let 20. století						
Vinohrady / Vršovice	Vršovická	Uzbecká – Kodaňská	Vršovická	Minská – čp. 1873/83	Tádžická	
Karlín / Libeň					Podvinný mlýn	
Žižkov	Olšanská	Sauerova – Jana Želivského	Táboritská	Kubelíkova – Olšanské nám.		
Současnost (90. léta – dnes)						
Karlín / Libeň	Rohanské nábreží	Prvního pluku – Zábranská	Bratří Dohalských		Paříkova	
Smíchov			Přízeňská	Štefánikova – Radlická	Randova	
Nusle / Pankrác	Vyskočilova	5. Května – Václava Sedláčka				

7. Stanovení hypotéz k ověření v rámci případových studií

Cílem analýzy a porovnání vybraných zástupců je ověřit následující hypotézy, vycházející z předchozích rozborů problematiky:

1) Pro zvolené typy uličních prostorů je možné najít společné kvality (a jejich parametry), které uliční prostory charakterizují a odlišují od typů ostatních.

Předpokladané určující společné znaky (kvality) pro jednotlivé typologie jsou následující:

V obytných ulicích předpokládám nadprůměrný výskyt zeleně, méně různých prvků prostoru, menší šířky domů a větší výskyt zvýšených přízemí.

V městských ulicích předpokládám více různých prvků prostoru, větší význam projevů užívání pro identitu ulice a menší podíl zeleně.

Ve významných ulicích předpokládám větší šířky ulic, větší šířky domů, větší výšku parteru, výraznější řešení nároží (výškové dominanty) a širší chodníky.

2) Kvality (ev. parametry) tvořící identitu zvolených typů uličních prostorů se v různých obdobích architektonického vývoje mění. V různých obdobích architektonického vývoje je identita zvolených typů uličních prostorů tvořena jinými prostředky (kvalitami).

Pro různé typologie budou vzájemně rozdílné mezi obdobími odlišné (a více či méně výrazné), nicméně některé proměny ve znacích (kvalitách) budou společné. Předpokladané proměny v kvalitách tvořících identitu uličních prostorů od tradičního k současnému období:

Předpokládám snižování počtu různých prvků parteru (menší různorodost a počet), snižování počtu zvýrazněných nároží, snižování výšky podlaží domů, zvyšování podílu balkonů a lodžií na fasádě a zvětšování šířky domů.

8. Popis metody výzkumu a prezentace výsledků případových studií

Teoretický rozbor problematiky byl proveden na základě terénních průzkumů (fotodokumentace, kresba) a rešerše obrazových (fotokopie) a písemných (citace, abstrakt) pramenů. Vytvoření kategorií a výčtu kvalit bylo provedeno pomocí kvalitativní analýzy získaných dat a informací. Ověření úplnosti bylo provedeno zpětnou komparací se získanými informacemi.

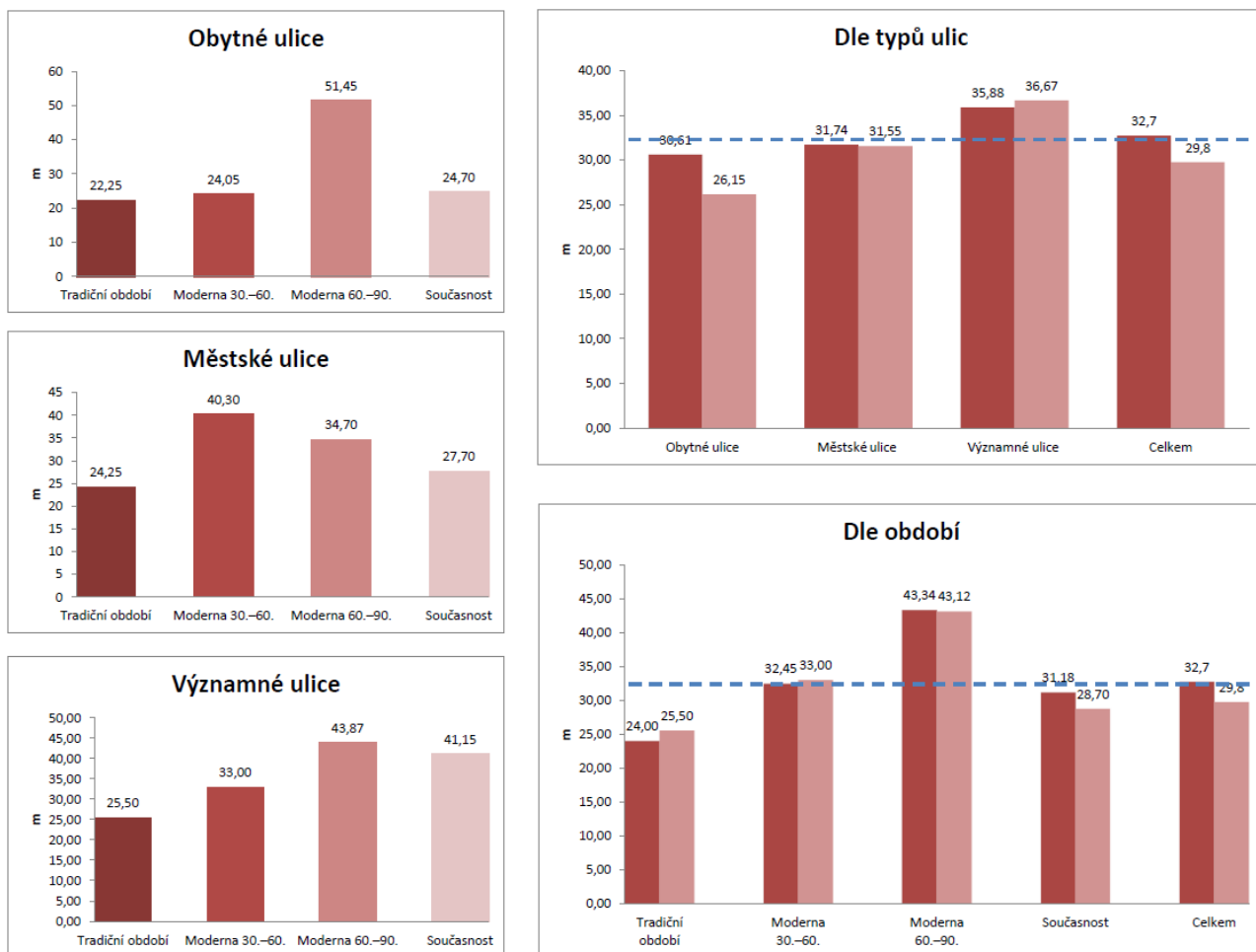
Výběr zástupců uličních prostorů byl proveden na základě výše stanovených kritérií. Jednotlivé kvality byly zkoumány (měřeny a počítány) pro všech 24 vybraných (úseků) ulic dle výše předložené osnovy. Podkladem pro průzkum byly dostupné digitální katastrální mapové podklady, letecké snímky, fotografie pořízené při osobních návštěvách ulic a fotografie služby Google Street View v rozmezí časového úseku 2010–2012. Měřené a zjištěné hodnoty byly zaznamenávány pro jednotlivé ulice do tabulkového procesoru a pomocí tabulkových funkcí dále zpracovávány a analyzovány.

Výsledky průzkumu (data a informace) jsou zpracovány kvalitativní analýzou do sloupcových a kruhových grafů včetně slovního shrnutí a rozděleny dle jednotlivých kategorií kvalit. Kvality prvních čtyř skupin (prostorová morfologie, rozhraní prostoru - prvky rozhraní, rozhraní prostoru - proporce rozhraní a prvky v prostoru) jsou zpracovány do grafů sloupcových, kdy grafy vlevo rozdělují jednotlivé uliční typy se zobrazením výsledků pro jednotlivá časová období. Dvojice pravých grafů vždy zobrazuje souhrnné výsledky pro všechny ulice daného typu napříč časovými obdobími (horní graf) a pro všechny ulice daného časového období napříč uličními typy (spodní graf). V obou grafech je vždy zároveň vyznačena průměrná hodnota ze všech zkoumaných ulic, se kterou je možné výsledné hodnoty porovnávat. Pod grafy jsou výsledky shrnuty slovně.

Výsledky průzkumu souboru kvalit užívání prostoru (projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní) jsou zobrazovány odlišně. Ve výzkumu byly sledovány převažující znaky, které řadí jednotlivá podlaží budov do určité kategorie projevu užívání. Např. pokud v určitém podlaží převažují znaky obchodního užívání (vývěsní štíty, výlohy s vystaveným zbožím, apod.), je celé podlaží zahrnuto do kategorie *obchody, služby, hotely*. Použité grafy jsou kruhového typu a jsou vždy rozděleny zvlášť na uliční parter (pravý graf) a ostatní nadzemní podlaží (levý graf). První výsledkový list zobrazuje průměrné hodnoty ze všech 24 zkoumaných ulic, následují výsledkové listy pro uliční typy a nakonec pro časová období. Každý graf zahrnuje průměrné výsledky z parteru nebo nadzemních podlaží všech ulic daného typu nebo časového období. Jednotlivé segmenty kruhu pak vyjadřují podíl dané kategorie projevů užívání na všech zkoumaných podlaží daného typu ulice (výskyt jednotlivých kategorií projevů je vyjádřen v % z celkového počtu podlaží nebo parterů). Pokud má tedy např. v grafu parteru segment kategorie *administrativa* hodnotu 7,5 %, znamená to, že 7,5 % všech přízemních podlaží daného uličního typu vykazuje převažující znaky administrativního užívání. Pod jednotlivými grafy jsou výsledné hodnoty (podíly) jednotlivých kategorií projevů užívání přehledně rozepsány. Černým písmem jsou vypsané kategorie zastoupené alespoň ve 2% ze všech podlaží, šedým písmem kategorie pod hranicí 2%. V závěru listu jsou kategorie seřazeny od nejvyšších podílů k nejnižším a zhodnoceny odchylky výsledných hodnot jednotlivých typů ulic od hodnot průměrných. Analýza výsledků průzkumů všech souborů kvalit je souhrnně popsána v kapitole následující.

1. Soubor kvalit *prostorová morfologie*

1a/ Šířka ulice – naměřená průměrná šířka ulice v metrech

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 32,7 m

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Šířky ulic se pohybují kolem průměrné naměřené hodnoty. Městské ulice velmi blízko průměrné hodnotě (31,74 m), obytné ulice mírně pod průměrnou hodnotou (30,61 m) a významné ulice mírně nad průměrnou hodnotou (35,88 m).

Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Šířky ulic byly naměřeny nejmenší v tradičním období (24 m), v moderně I a současnosti průměrně (32,45 m a 31,18 m), v moderně II nadprůměrně (43,34 m).

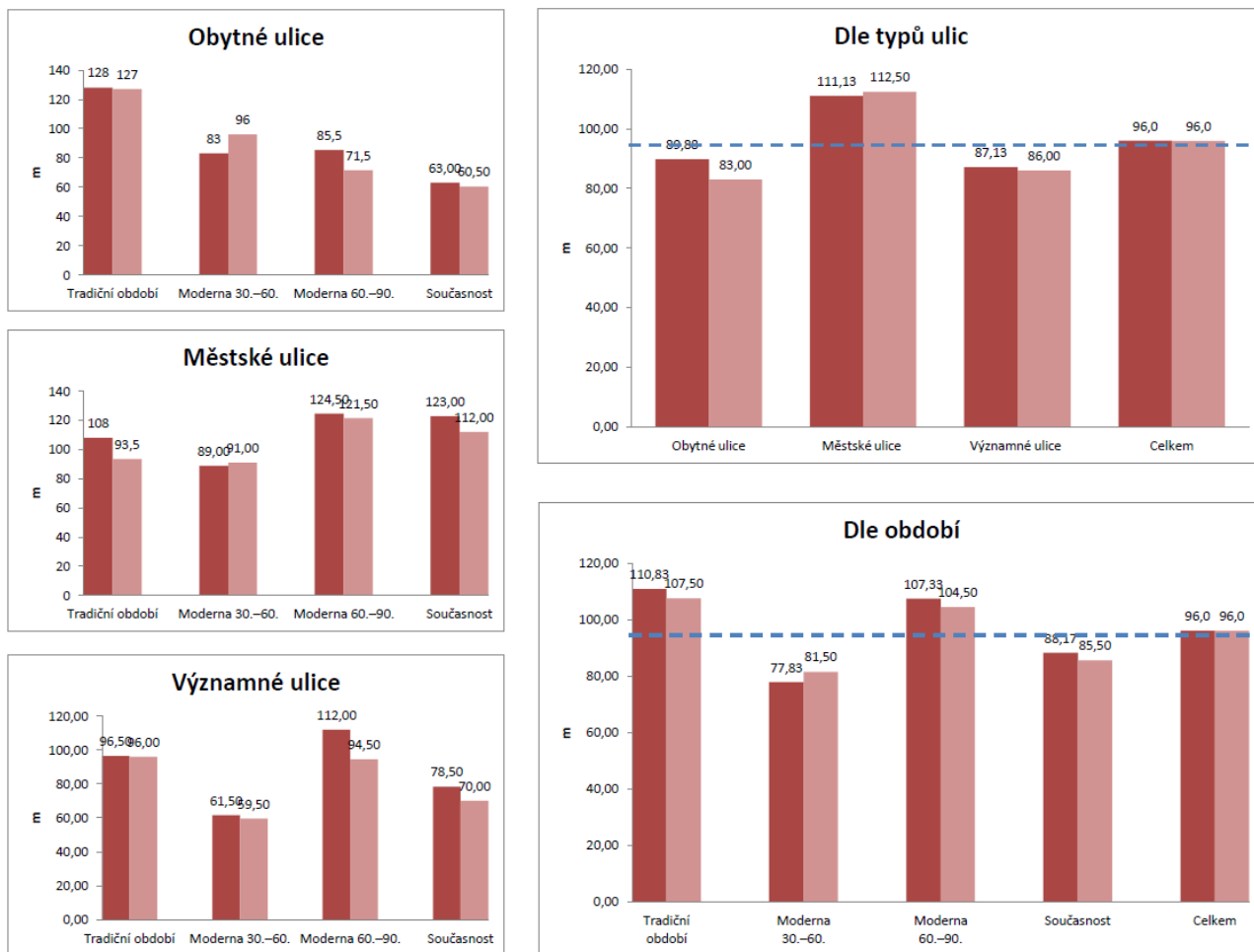
Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic dle časových období je značná, dle typů ulic naopak malá.

Významné ulice se od tradičního období k moderně II rozšiřují, v současnosti se šířka drží na stejné úrovni.

Městské ulice mají šířku největší v moderně I a následně k současnosti klesá na šířku podobnou tradičnímu období. Obytné ulice mají obecně velmi podprůměrné šířky s výjimkou moderny II, kdy mají šířky vysoce nadprůměrné.

1b/ Délka bloku – naměřená průměrná délka uličních bloků v metrech

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 96 m

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Podprůměrná délka bloků obytných a významných ulic (89,88 m a 87,86 m), naopak nadprůměrná délka bloků městských ulic (111,13 m).

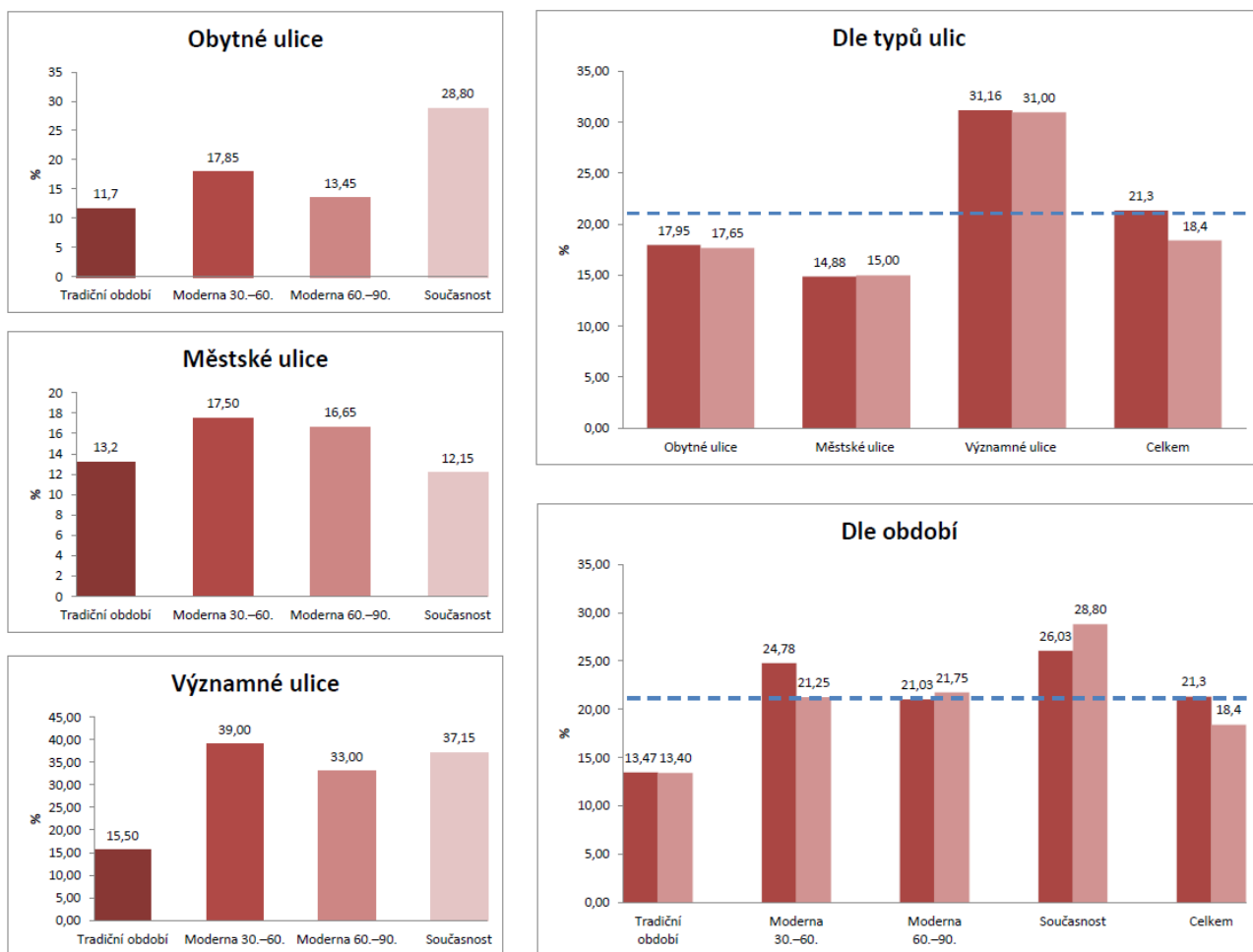
Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Nadprůměrná délka bloků v tradičním období o moderně II (110,83 m a 107,33 m), naopak podprůměrná délka v moderně I (77,83 m) a současnosti (88,17 m).

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako střední – tedy zjištěny viditelné, ale nijak značné rozdíly. Délka bloků obytných ulic klesá od vysoce nadprůměrných hodnot v tradičním období k lehce podprůměrným hodnotám moderny I a II až k velmi podprůměrným v současnosti. U městských ulic byly obecně naměřeny nadprůměrně dlouhé bloky kromě mírně podprůměrně dlouhých bloků v období moderny I. U významných ulic naměřeny délky bloků spíše podprůměrné, jen v období moderny II nadprůměrné.

1c/ **Podíl bočních ulic a proluk** – kvalita vyjadřuje "rozptýlenost" nebo "kompaktnost" uliční fronty
 Naměřený průměrný podíl délky bočních ulic a proluk v % z celkové délky ulice.

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 21,3 %

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Naměřen podprůměrný podíl délky bočních ulic a proluk v obytných (17,95 %) a městských (14,88 %) ulicích, naopak vysoce nadprůměrný u významných ulic (31,16 %) – tedy u významných ulic zjištěna rozptýlenější zástavba.

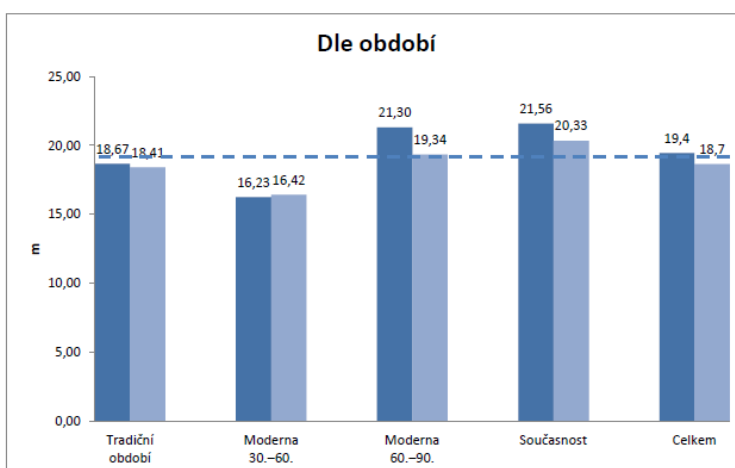
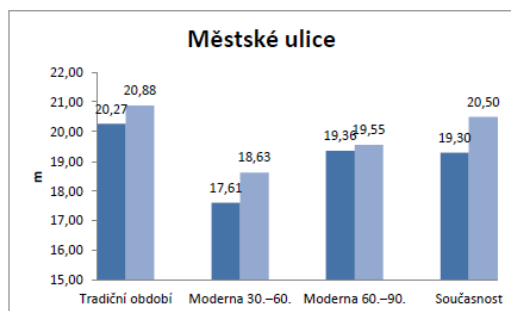
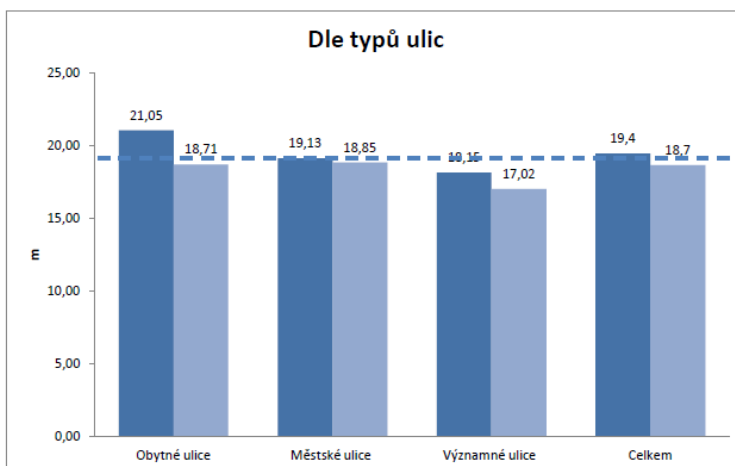
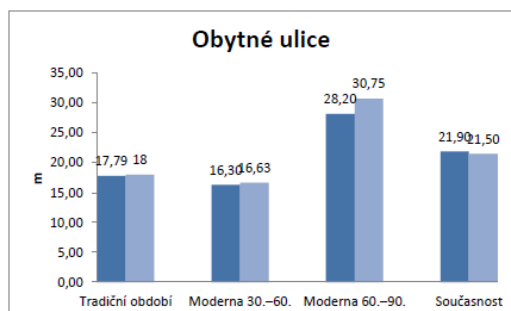
Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Naměřen podprůměrný podíl délky bočních ulic a proluk v tradičním období (13,47 %), průměrný v období moderny II (21,03 %) a mírně nadprůměrný v období moderny I (24,78 %) a současnosti (26,03 %).

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako střední – tedy zjištěny viditelné, ale nijak značné rozdíly. U obytných ulic lze pozorovat setrvalý vzestup (s mírným poklesem v období moderny II) podílu délky bočních ulic a proluk. Nejkompaktnější jsou ulice v tradičním období a kompaktnější jsou obecně městské, naopak nejméně kompaktní jsou ulice současné a významné.

1d/ **Výška domů** měřena k viditelné římsě – naměřená průměrná výška domů v metrech

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 19,4 m

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Naměřené průměrné výšky domů se pohybují kolem průměrné hodnoty. Výšky domů obytných ulic naměřeny nadprůměrné (21,05 m), městských ulic průměrné (19,13 m) a významných ulic mírně podprůměrné (18,15 m).

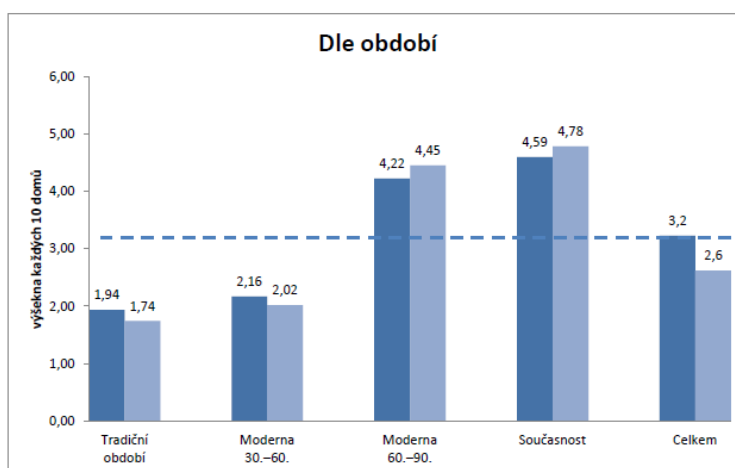
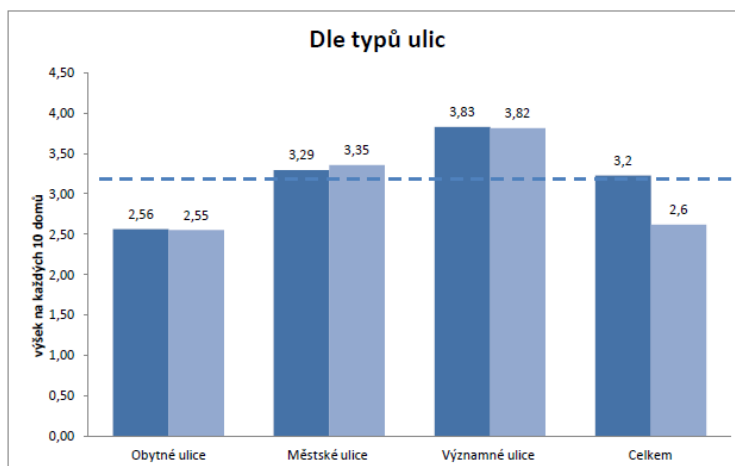
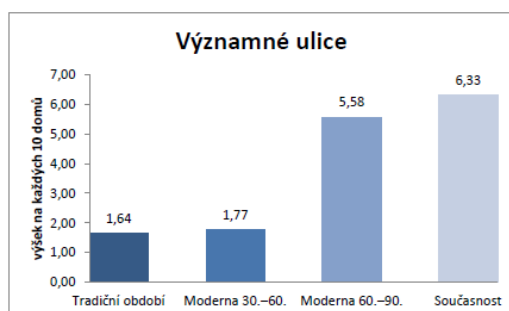
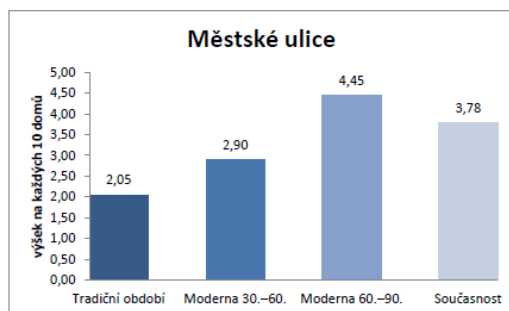
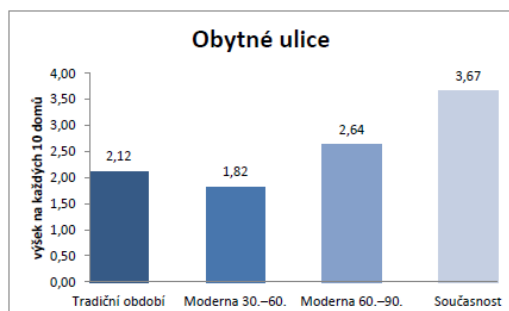
Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Výšky domů naměřeny mírně podprůměrné v tradičním období (18,67 m), podprůměrné v období moderny I (16,23 m), naopak nadprůměrné v období moderny II (21,30 m) a současnosti (21,56 m).

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako menší. Větší vzájemné rozdíly v naměřených hodnotách jsou znatelné spíše v rámci jednotlivých typů a období než v souhrnných výsledcích.

1e/ **Počet různých výšek domů** (rozdíl mezi výškami alespoň 2 m) – průměrný počet (ks) různých výšek na každých 10 domů

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 3,2 ks/10 domů

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Nejmenší počet různých výšek domů zjištěn v obytných ulicích (2,56 ks), průměrný počet zjištěn u městských ulic (3,29 ks) a nadprůměrný počet zjištěn u významných ulic (3,83 ks).

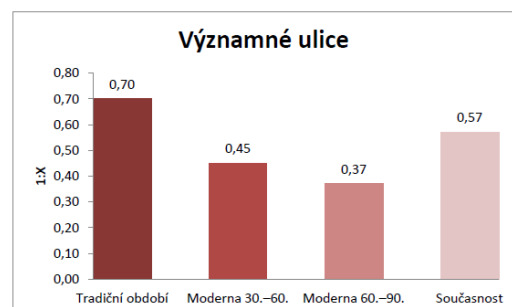
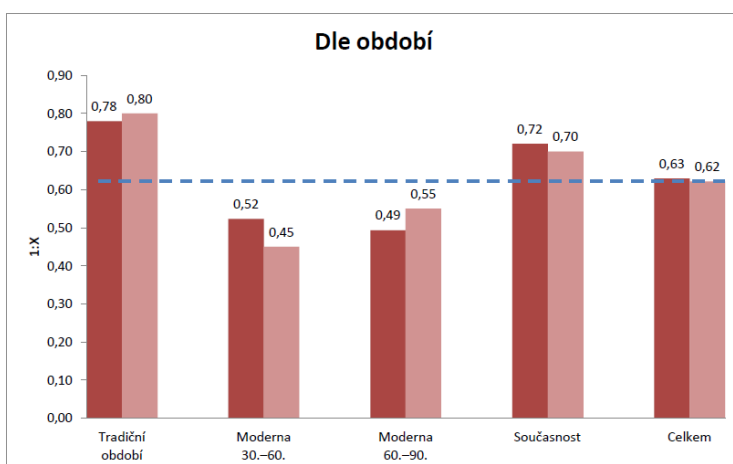
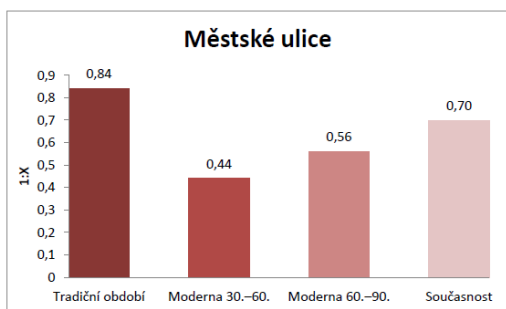
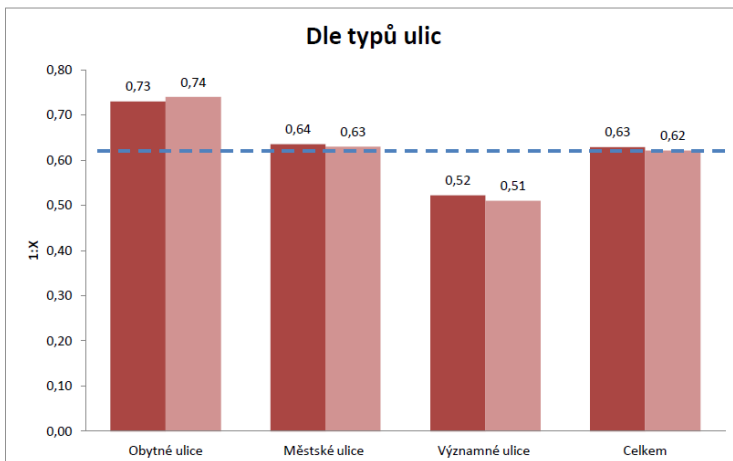
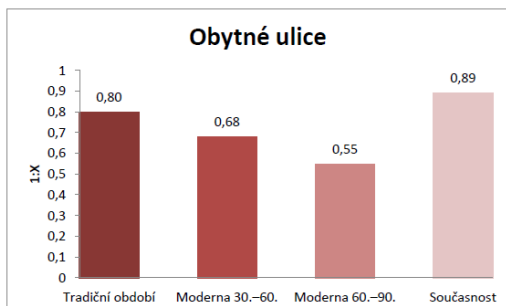
Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Značně podprůměrný počet různých výšek domů zjištěn v tradičním období (1,94 ks) a období moderny I (2,16 ks), naopak nadprůměrný počet zjištěn v období moderny II (4,22 ks) a současnosti (4,59 ks).

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako vyšší. Výsledky pro jednotlivé uliční typy jsou podobné souhrnným výsledkům dle časového období, jen s většími či menšími rozdíly.

1f/ Poměr šířky ulice k výšce (porovnání průměrných hodnot) – poměr šířky k výšce 1 : X

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 1: 0,63

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Výška ulic v poměru k šířce od obytných ulic přes městské k významným postupně klesá. V poměru k šířce jsou nejvyšší obytné ulice (1: 0,73), městské ulice dosahují přibližně průměrné hodnoty (1: 0,64) a významné ulice jsou v poměru k šířce nejnižší (1: 0,52).

Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Nadprůměrné výšky dosahují ulice v poměru k šířce v tradičním období (1: 0,78) a současnosti (1: 0,72), naopak podprůměrné výšky byly naměřeny v období moderny I (1: 0,52) a moderny II (1: 0,49).

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

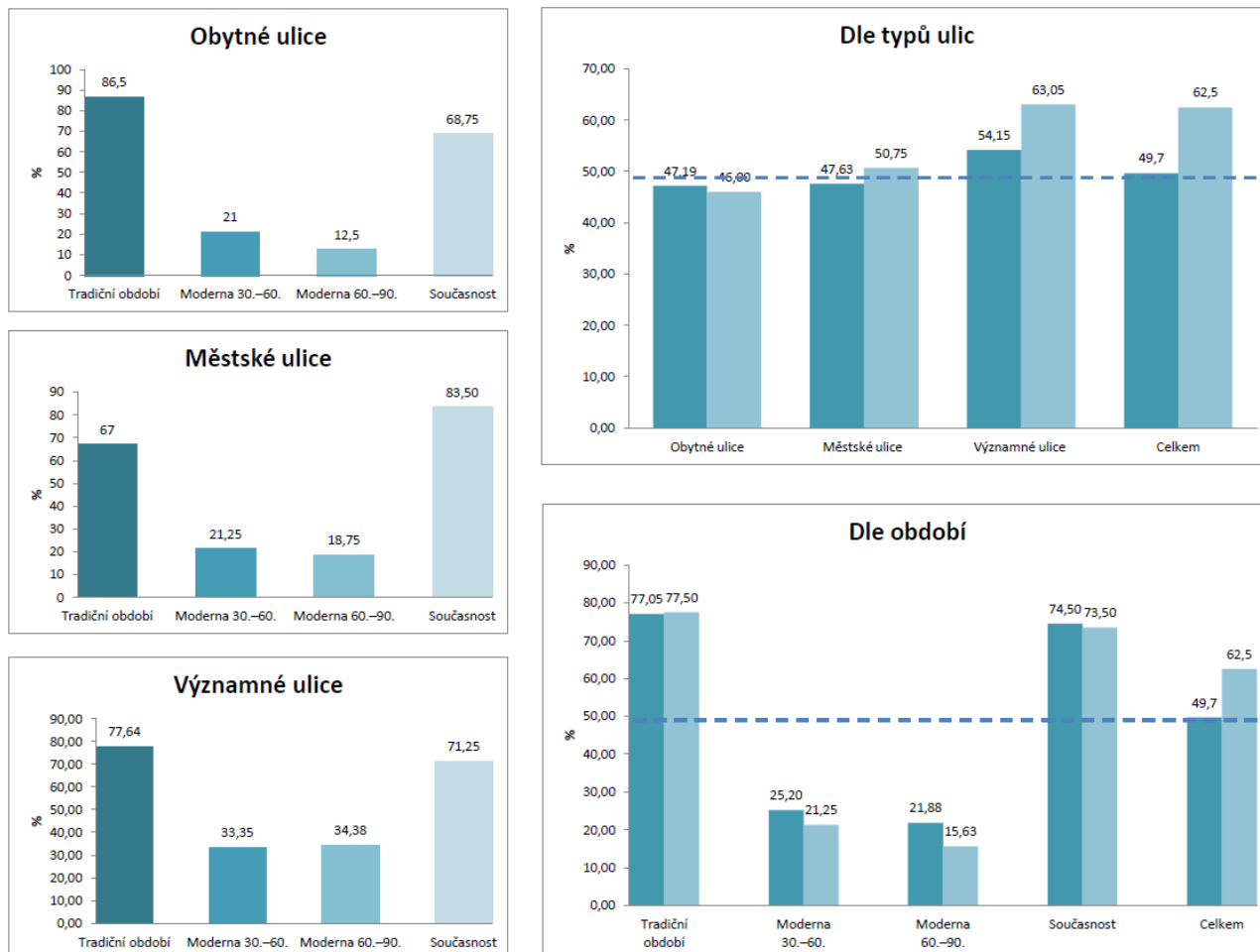
Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako vyšší. Výsledky pro jednotlivé uliční typy jsou podobné souhrnným výsledkům dle časového období – tedy od nevyšších ulic v poměru k šířce v tradičním období k nejnižším v období moderny II (s výjimkou městských ulic, kde jsou ulice nejnižší v období moderny I) a s opětovným zvýšením v současnosti.

2. Soubor kvalit rozhraní prostoru – prvky rozhraní

2a/ Zvýrazněná nároží – objemově či jinak architektonicky zvýrazněná nároží domů

Průměrný počet zvýrazněných nároží v % z celkového počtu nároží v ulici

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 49,7 %

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Zjištěné počty zvýrazněných nároží u jednotlivých typů ulic se pohybují kolem průměrných hodnot. Mírně nadprůměrný výskyt byl zjištěn ve významných ulicích (54,15 %), naopak mírně podprůměrný v obytných (47,19 %) a městských (47,63 %) ulicích.

Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Výrazně nadprůměrný výskyt zvýrazněných nároží byl zjištěn shodně v tradičním a současném období (77,05 % a 74,50 %), naopak výrazně podprůměrný v období moderny I a moderny II (25,20 % a 21,88 %).

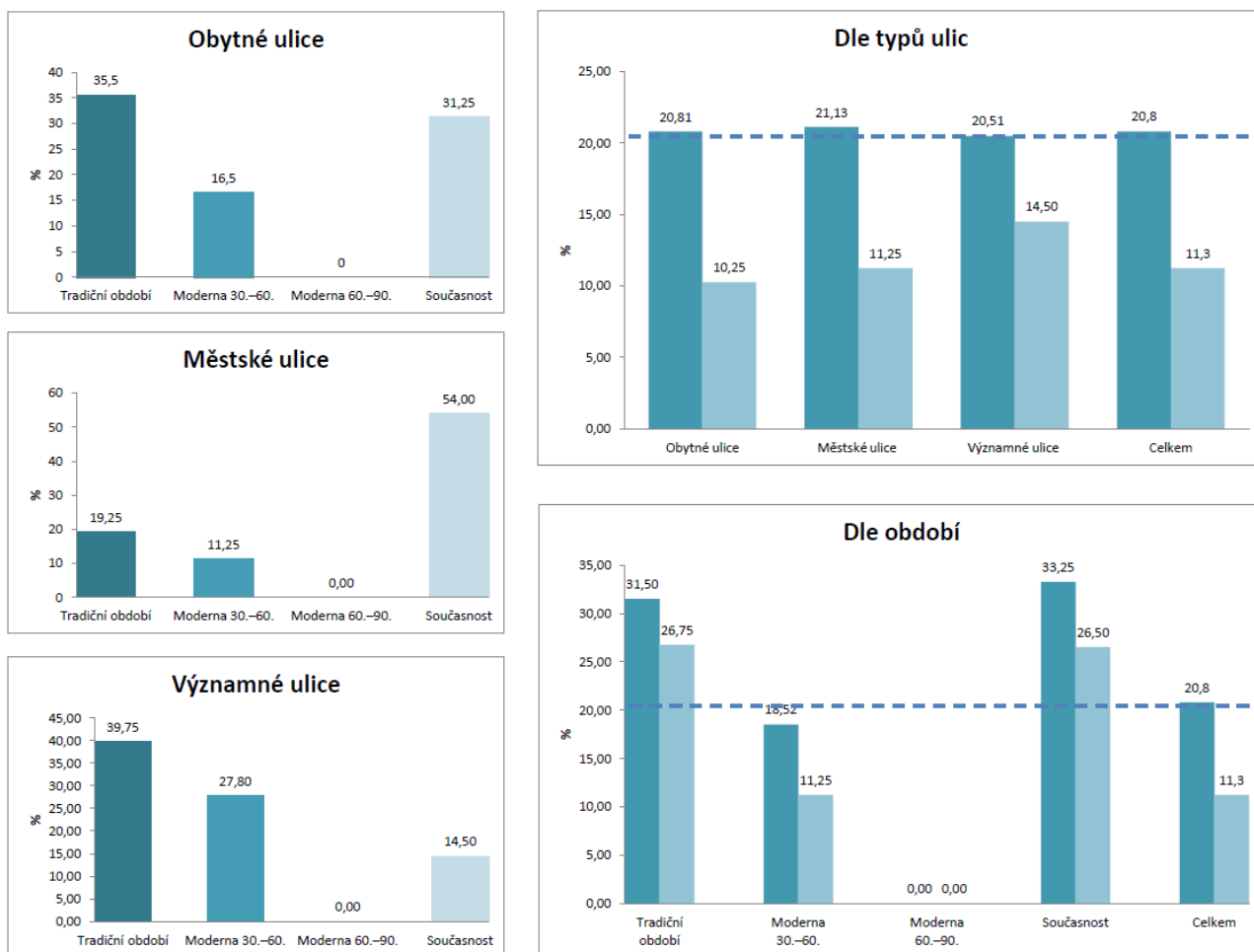
Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic dle období lze hodnotit jako vysokou a dle uličních typů naopak nízkou. Rozdíly v kvalitě se tedy projevují mezi jednotlivými obdobími, nikoliv mezi uličními typy.

Pro všechny typy ulic bylo shodně zaznamenáno více zvýrazněných nároží v tradičním období a současnosti, méně naopak v období moderny I a moderny II.

2b/ **Výškově zvýrazněná nároží** - nároží domů zvýrazněná výškově (převýšením objemu či jiným architektonickým prvkem - např. věží)

Průměrný počet výškově zvýrazněných nároží v % z celkového počtu nároží v ulici

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 20,8 %

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Podobně jako u kvality zvýrazněných nároží se zjištěné počty výškově zvýrazněných nároží u jednotlivých typů ulic pohybují kolem průměrných hodnot.

Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

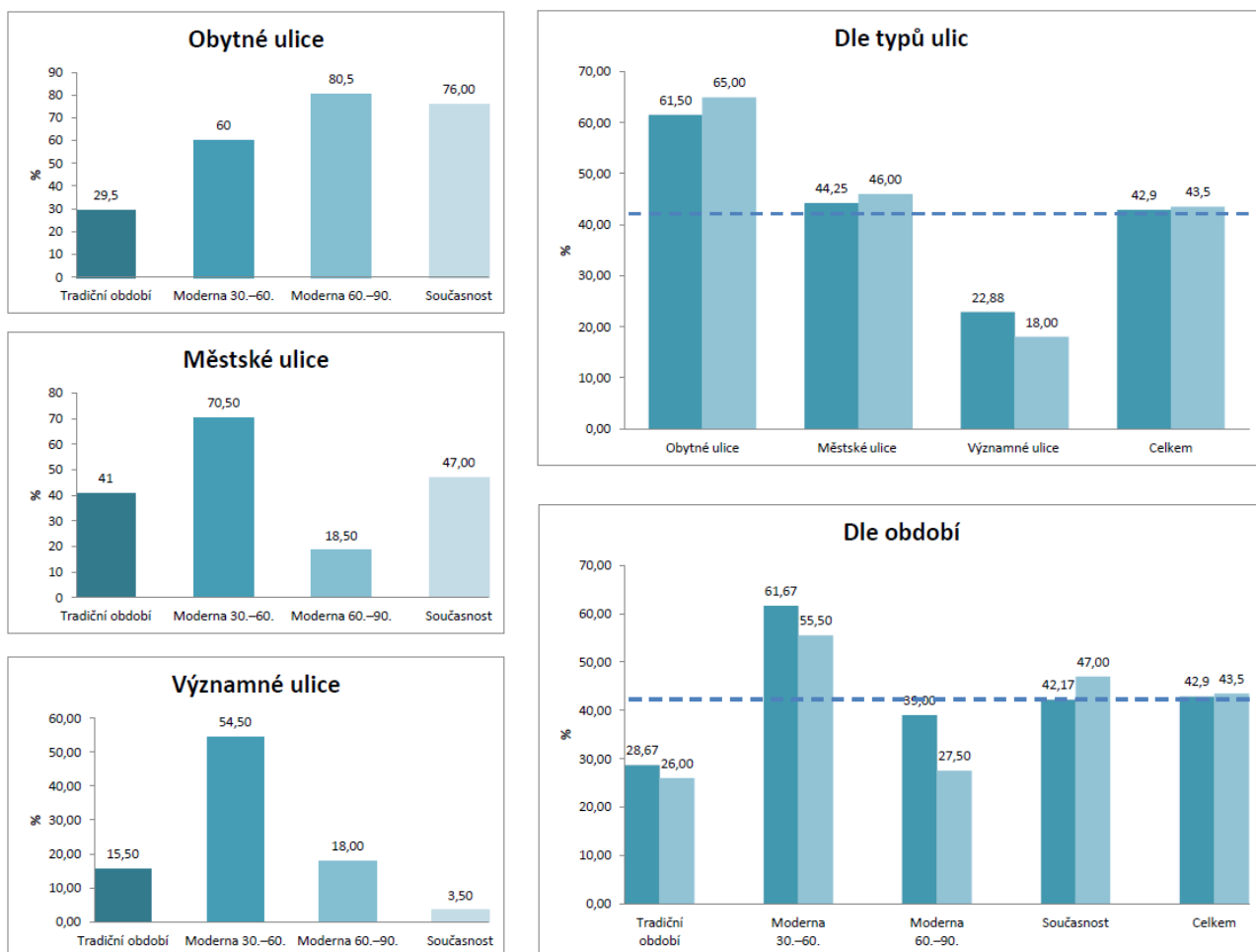
Výrazně nadprůměrné hodnoty byly zjištěny shodně v tradičním a současném období (77,05 % a 74,50 %), naopak mírně podprůměrné v období moderny I (18,52 %) a výškově zvýrazněná nároží zcela chybí v období moderny II.

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic dle období lze hodnotit jako vysokou a dle uličních typů naopak nízkou. U všech typů ulic byl zjištěn podobný průběh hodnot kvality od tradičního období k současnosti – tedy postupné mizení výškově zvýrazněných nároží od tradičního období k období moderny II (zcela bez výškově zvýrazněných nároží) a následný návrat k většímu výskytu v současnosti.

2c/ Podíl balkónů – balkónů či lodžii

Průměrný počet podlaží s balkóny v % z celkového počtu podlaží v ulici

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 42,9 %

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Největší podíl (s výraznou převahou) balkónů byl zjištěn v obytných ulicích (61,50 %), průměrný výskyt byl zjištěn v městských ulicích (44,25 %) a výrazně podprůměrný ve významných ulicích (22,88 %).

Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

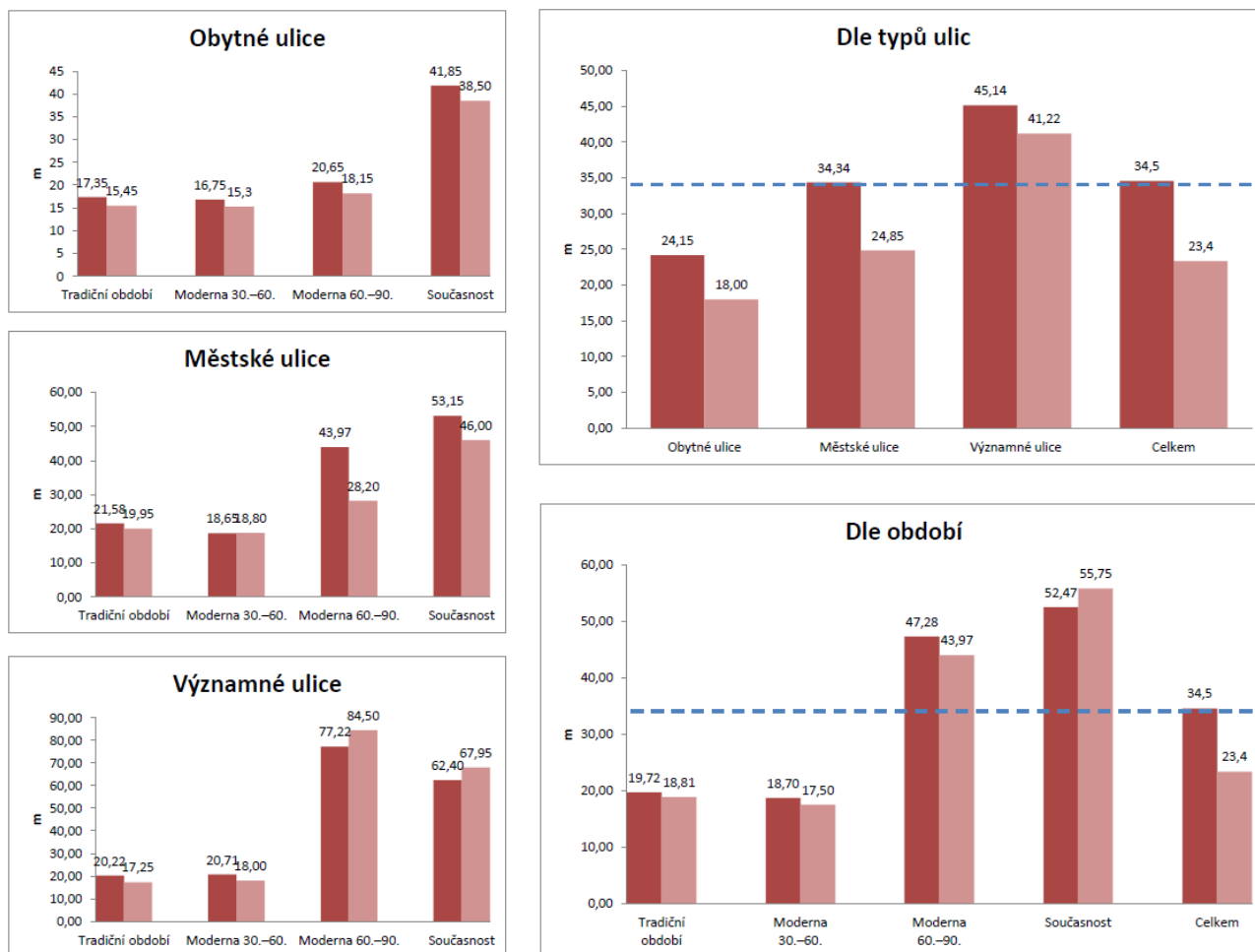
Podprůměrný (nejnižší) podíl balkónů byl zjištěn v tradičním období (28,67 %), naopak největší v období moderny I (61,67 %). V období moderny II a v současnosti byl zjištěn podíl balkónů shodně průměrný (39 % a 42,17 %).

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako vysokou. V období moderny I byl zjištěn významný podíl balkónů ve všech typech ulic.

3. Soubor kvalit rozhraní prostoru – proporce rozhraní

3a/ Šířka domů – naměřená průměrná šířka domů v metrech

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 34,5 m

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Nejmenší šířky domů byly naměřeny v obytných ulicích (24,15 m), průměrné šířky v městských ulicích (34,4 m) a naopak největší šířky v ulicích významných (45,14 m).

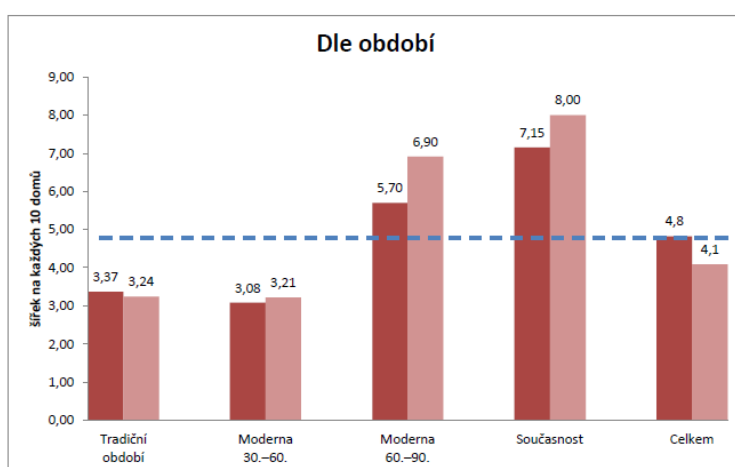
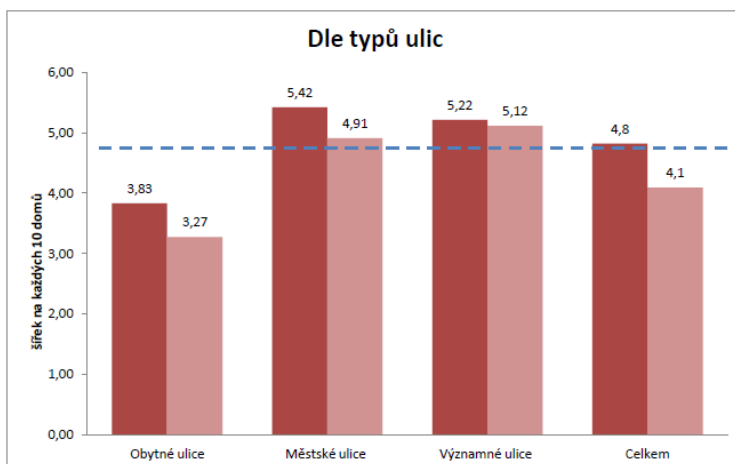
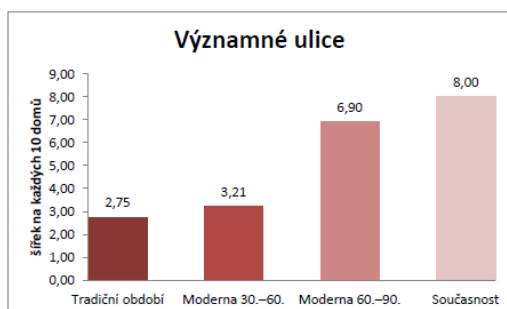
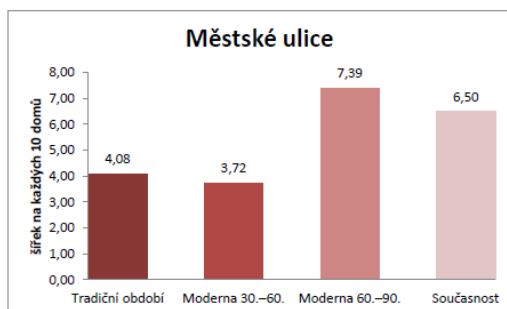
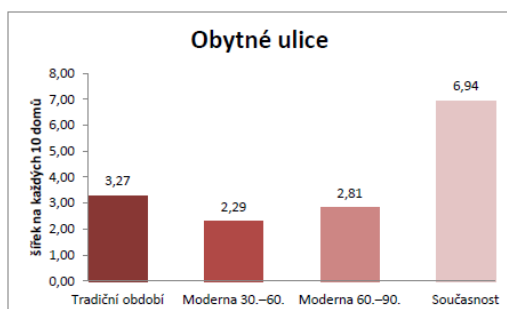
Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Nejmenší šířky domů byly naměřeny v tradičním období (19,72 m) a období moderny I (18,70 m), naopak největší v období moderny II (47,28 m) a současnosti (52,47 m).

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako vysokou. Pro všechny typy ulic lze pozorovat obdobný trend: v tradičním období a období moderny I byly zjištěny výrazně podprůměrné šířky domů a naopak v období moderny II a současnosti byly zjištěny šířky nadprůměrné, až vysoce nadprůměrné (kromě obytných ulic v období moderny II, kde šířky domů zůstávají hluboko pod průměrem – tento výkyv lze pravděpodobně vysvětlit standardizovanou a poměrně malou šířkou sekcí panelových domů).

3b/ Počet různých šířek domů – průměrný počet (ks) různých šířek domů na každých 10 domů

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 4,8 ks/10 domů

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Méně různých šířek domů bylo zjištěno v obytných ulicích (3,83 ks/10), naopak více u městských ulic (5,42 ks/10) a významných ulic (5,22 ks/10).

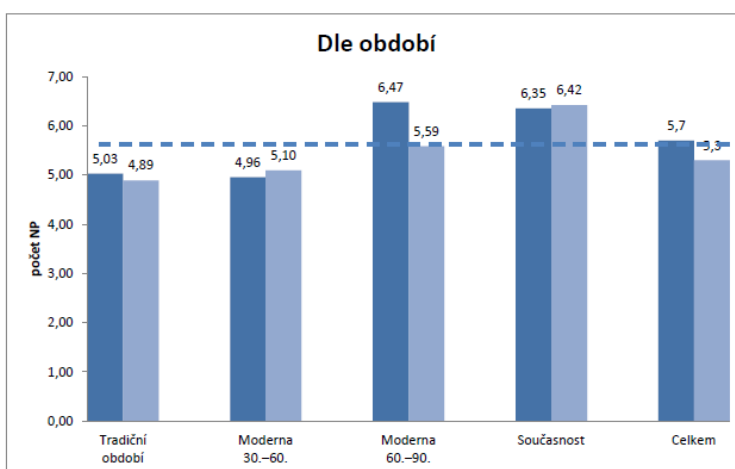
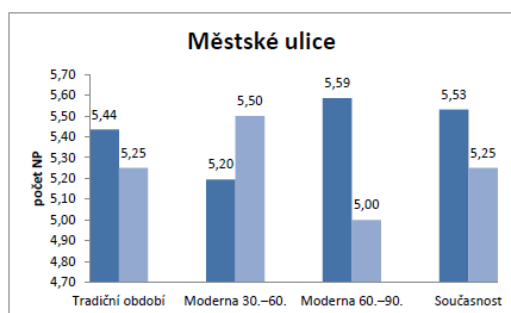
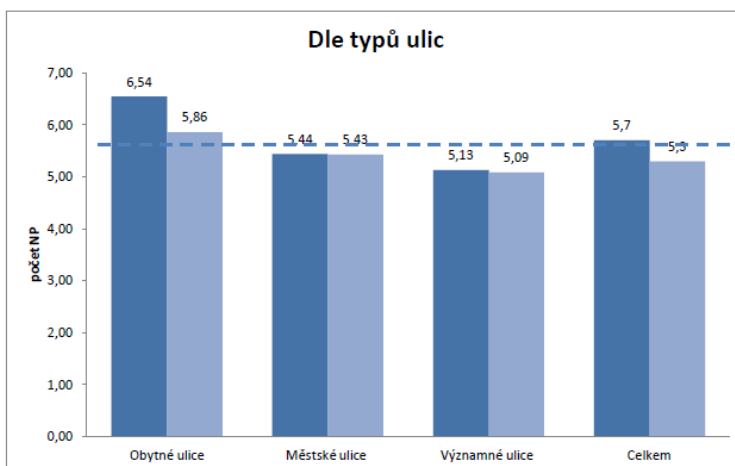
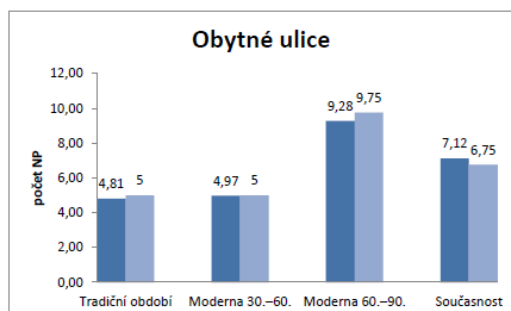
Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Nejméně různých šířek domů bylo zjištěno v tradičním období (3,37 ks/10) a období moderny I (3,8 ks/10), naopak více v období moderny II (5,7 ks/10) a současnosti (7,15 ks/10). Výsledky jsou velmi podobné jako u předchozí kvality šířek domů.

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako spíše důležitou. U všech typů ulic lze vysledovat obdobný trend: v tradičním období a období moderny I byl zjištěn výrazně podprůměrný počet různých šířek domů a naopak v období moderny II a současnosti nadprůměrný až vysoce nadprůměrný (kromě obytných ulic v období moderny II, kdy zůstávají počty různých šířek domů hluboko pod průměrem – tento výkyv lze pravděpodobně vysvětlit standardizovanou šířkou sekcí panelových domů). Výsledky jsou velmi podobné jako u předchozí kvality šířek domů.

3c/ Podlažnost domů – průměrná podlažnost domů vyjádřená počtem nadzemních podlaží (NP)

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 5,7 NP

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Zjištěné podlažnosti u jednotlivých typů ulic se pohybují přibližně kolem průměrných hodnot. Nadprůměrná podlažnost domů byla zjištěna v obytných ulicích (6,54 NP), mírně podprůměrná v městských ulicích (5,44 NP) a podprůměrná ve významných ulicích (5,13 NP).

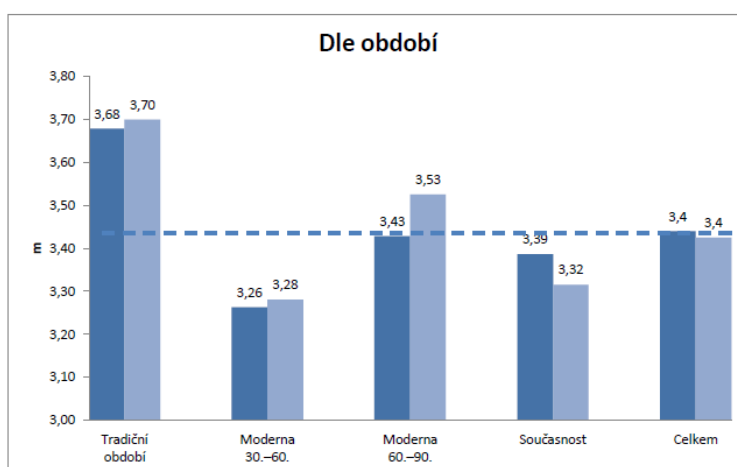
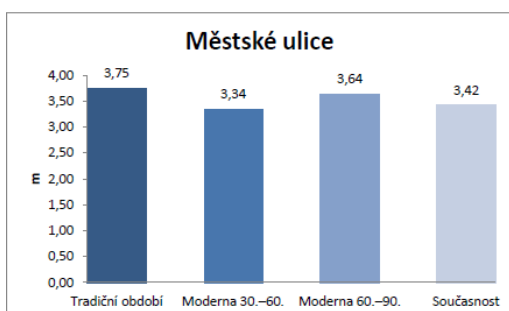
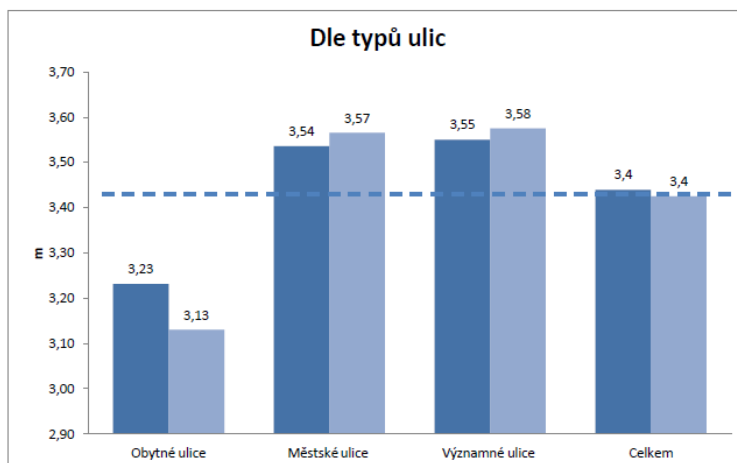
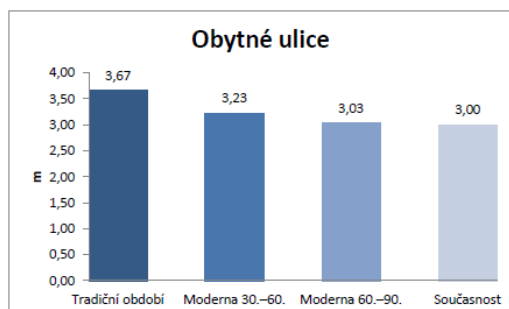
Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Méně podlaží bylo zjištěno v tradičním období (5,03 NP) a období moderny I (4,96 NP), naopak více v období moderny II (6,47 NP) a současnosti (6,35 NP). Výsledky jsou velmi podobné jako u kvality šířek domů.

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako střední – rozdíly mezi jednotlivými skupinami ulic jsou malé, ale zřetelné. Pro všechny typy ulic lze pozorovat obdobný trend: v tradičním období a období moderny I byl zjištěn podprůměrný počet podlaží a naopak v období moderny II a současnosti počet nadprůměrný až vysoce nadprůměrný (kromě významných ulic v období moderny II, kde zůstávají počty podlaží pod celkovým průměrem – v tomto období bylo zřejmě obvyklé pojímat stavby na významných ulicích jako horizontálně orientované solitéry).

3d/ Výška typického podlaží – naměřená průměrná výška typického podlaží v metrech

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 3,4 m

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Zjištěné výšky typických podlaží u jednotlivých typů ulic se pohybují kolem průměrných hodnot. V obytných ulicích byly naměřeny výšky typických podlaží podprůměrné (3,23 m), naopak mírně nadprůměrné byly naměřeny u ulic městských (3,54 m) a významných (3,55 m).

Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

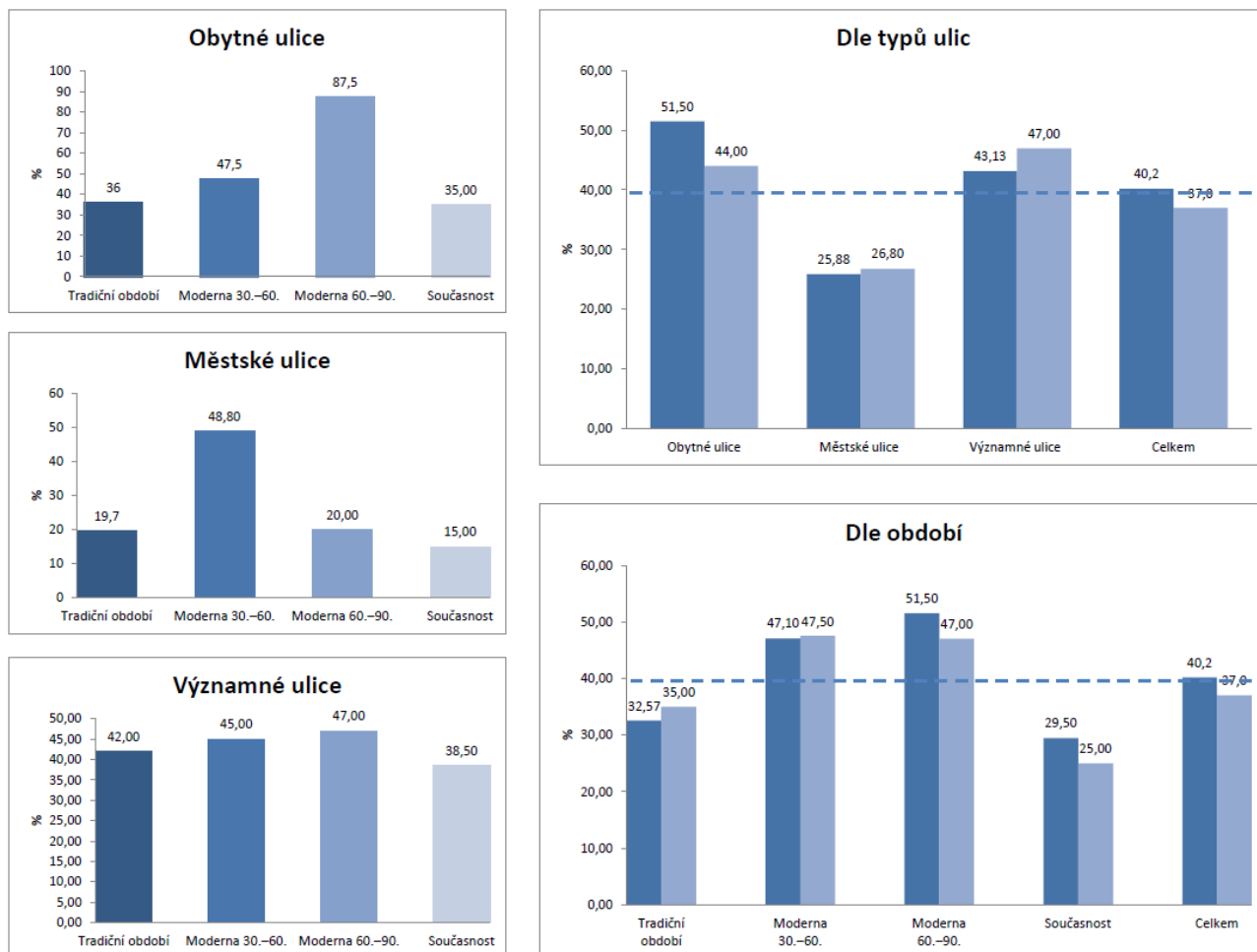
Nejvyšší typická podlaží byla naměřena v tradičním období (3,68 m), naopak podprůměrně vysoká v období moderny I (3,26 m) a současnosti (3,39 m), průměrně vysoká v období moderny II (3,43 m).

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako nízkou. Výšky typických podlaží v obytných ulicích od tradičního období do současnosti postupně klesají. V městských a významných ulicích klesají od tradičního období do období moderny I, následně dochází k zvýšení v období moderny II a dále opět ke snížení v současnosti.

3e/ **Počet zvýšených přízemí** – přízemí, která mají viditelně zvýšenou výšku oproti typickým podlažím, nebo jsou umístěna výše nad úroveň ulice

Průměrný počet domů se zvýšeným přízemím v % z celkového počtu domů

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 40,2 %

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Nejvíce zvýšených přízemí bylo zjištěno v obytných ulicích (51,50 %), naopak nejméně v městských ulicích (25,88 %) a průměrně ve významných ulicích (43,13 %).

Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Nejméně zvýšených přízemí bylo zjištěno v tradičním období (32,57 %) a současnosti (29,50 %), o dost více v období moderny I (47,10 %) a nejvíce v období moderny II (51,50 %).

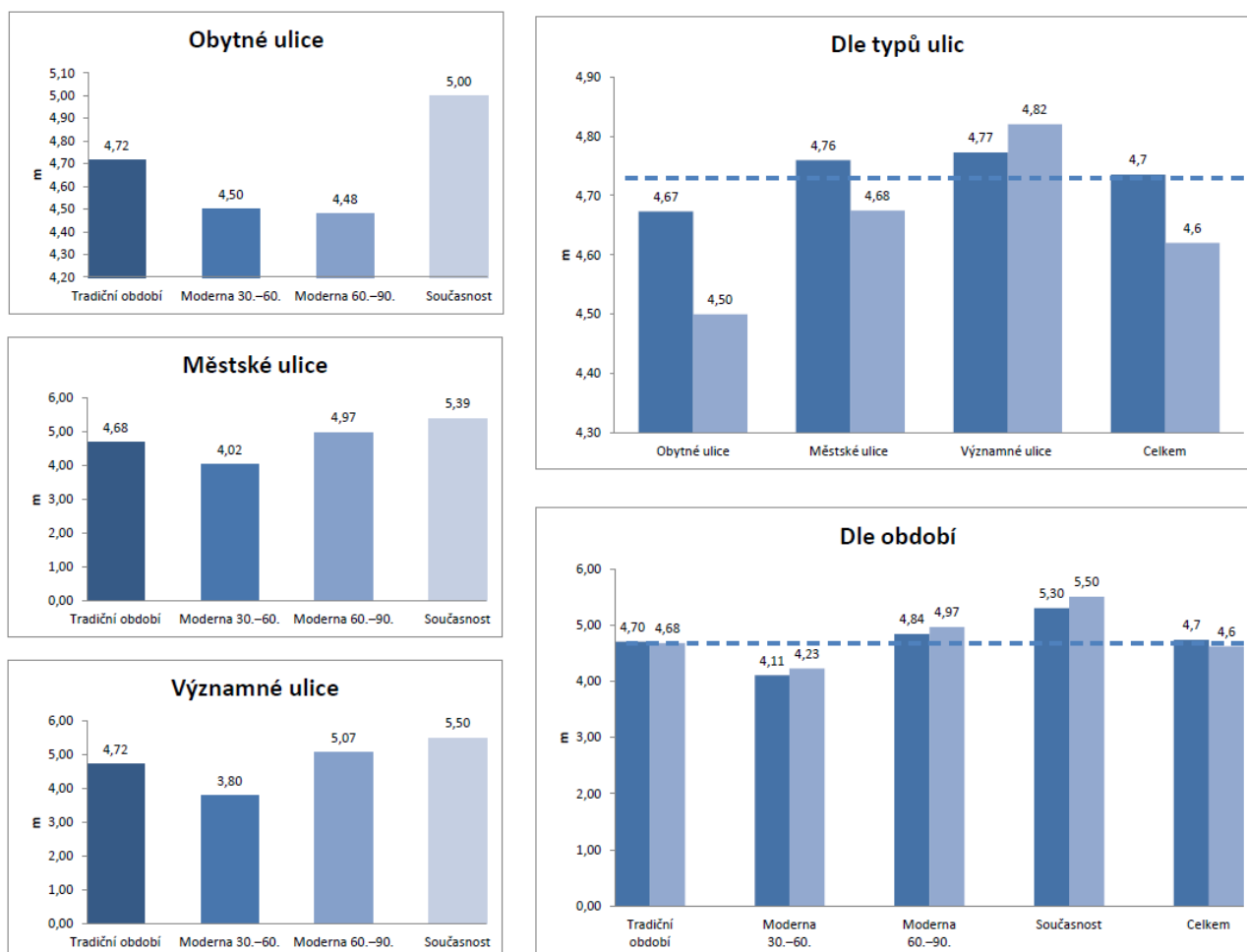
Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako střední. Počet zvýšených přízemí ve významných ulicích je celkově nad průměrem, pouze v současnosti jsou hodnoty podprůměrné.

Počet zvýšených přízemí v městských ulicích je hluboko pod průměrem, pouze v období moderny I jsou hodnoty nadprůměrné. Počet zvýšených přízemí v obytných ulicích v tradičním období a současnosti je pod celkovým průměrem, v období moderny I naopak nad průměrem a v období moderny II vysoko nad průměrem (zde zřejmě hrají roli jednotné zvýšené vstupy do panelových domů).

3f/ Výška zvýšeného přízemí – naměřená průměrná výška zvýšeného přízemí v metrech

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 4,7 m

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Zjištěné výšky zvýšených přízemí u jednotlivých typů ulic se pohybují kolem průměrných hodnot.

V obytných ulicích jsou zjištěné výšky zvýšených přízemí podprůměrné (4,67 m), naopak mírně nadprůměrné jsou u městských (4,76 m) a významných (4,77 m) ulic. Výsledky jsou velmi podobné jako u kvality výšky typického podlaží.

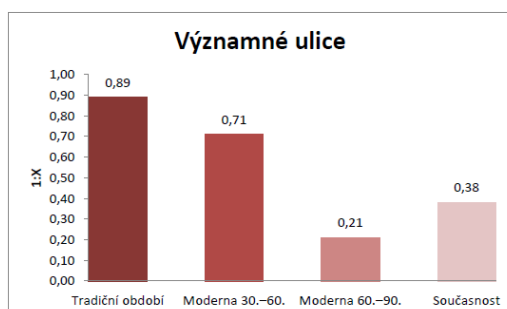
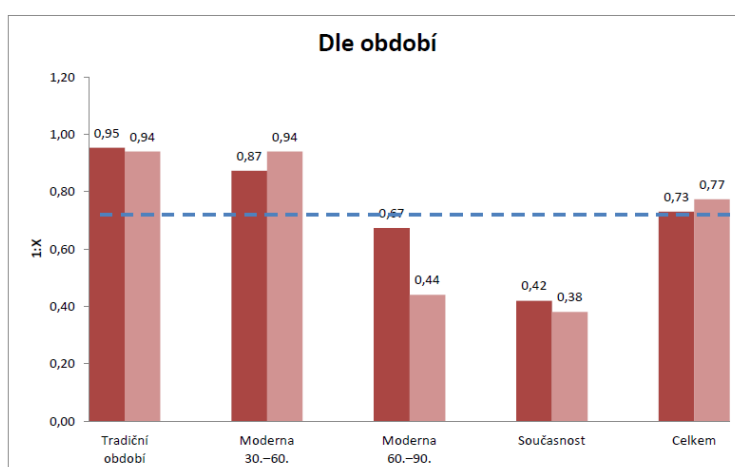
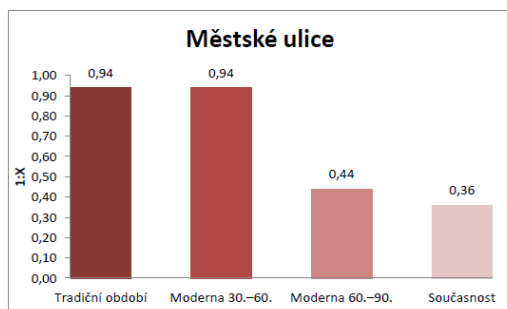
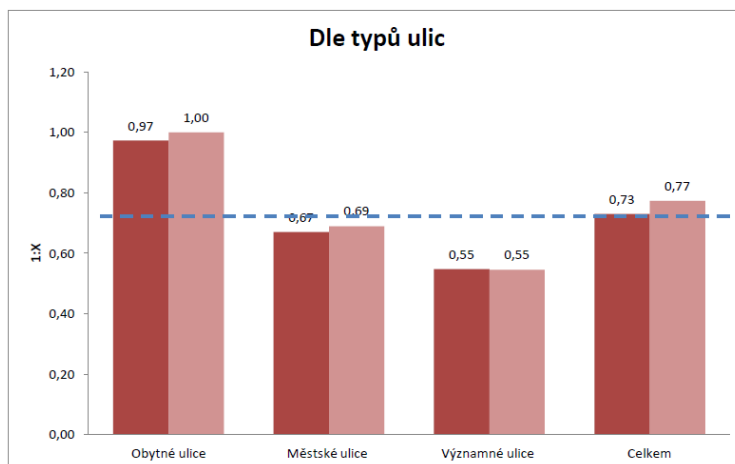
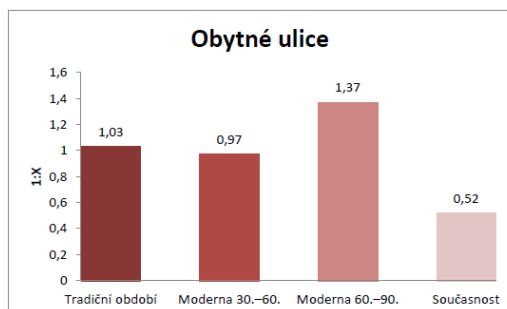
Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Průměrné výšky zvýšených přízemí byly zjištěny v období tradičním (4,70 m), podprůměrné v období moderny I (4,11 m), mírně nadprůměrné v období moderny II (4,84 m) a nadprůměrné v současnosti (5,30 m).

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako nízkou. Výšky zvýšených přízemí obytných ulic klesající od tradičního období do období moderny II, v současnosti naopak značně narůstají. V městských a významných ulicích klesají výšky z tradičního období do období moderny I a následuje skokový nárůst v období moderny II, který pokračuje až do současnosti.

3g/ Poměr šířky domů k výšce (porovnání průměrných hodnot) – poměr šířky k výšce 1 : X

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 1: 0,73

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Výška domů v poměru k šířce od obytných ulic přes městské k významným postupně klesá. V poměru k šířce jsou nejvyšší domy v obytných ulicích (1: 0,97), v městských ulicích se blíží průměrným hodnotám (1: 0,67) a ve významných ulicích jsou v poměru k šířce nejnižší (1: 0,55). Výsledky jsou velmi podobné jako u kvality poměru šířky ulice k výšce.

Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

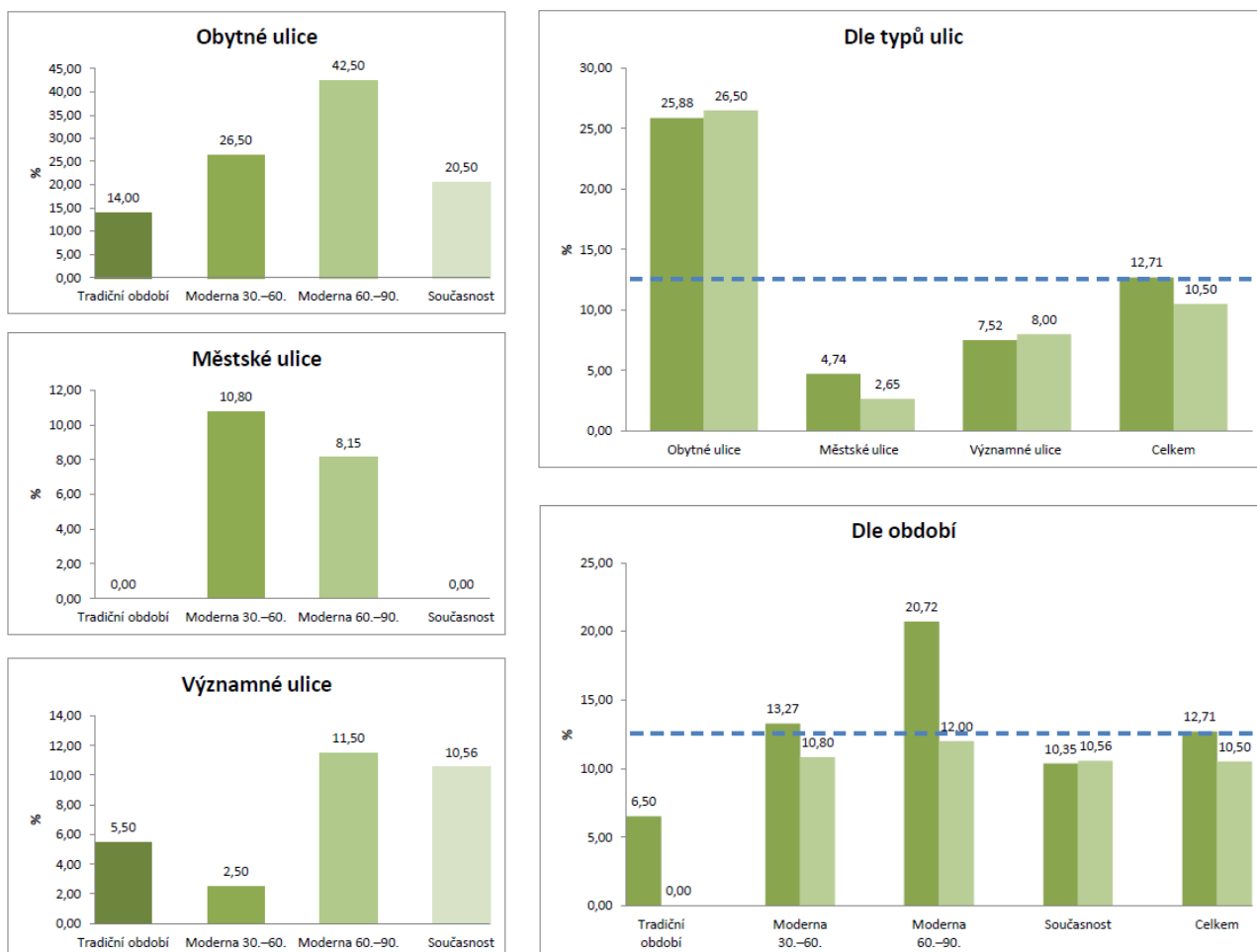
Nadprůměrné výšky dosahují domy v poměru k šířce v tradičním období (1: 0,95) a období moderny I (1: 0,87), mírně podprůměrné výšky byly naměřeny v období moderny II (1: 0,67) a velmi nízké v současnosti (1: 0,42).

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako vysokou. Výsledky pro jednotlivé uliční typy jsou navzájem podobné, s určitými rozdíly. V tradičním období mají všechny uliční typy nadprůměrně vysoké domy v poměru k jejich šířce a v období moderny I tato výška výrazněji klesá pouze u významných ulic (na průměrnou hodnotu). V období moderny II dochází u všech uličních typů k výrazné změně – v obytných ulicích výšky rostou (způsobeno pravděpodobně poměrně úzkými, ale naopak vysokými sekcemi panelových domů), v městských a významných ulicích naopak klesají (převládají poměrně široké a v proporci nižší stavby). V současnosti se domy ve všech uličních typech drží na výrazně podprůměrných hodnotách.

4. Soubor kvalit *prvky v prostoru*

4a/ **Přítomnost zeleně** – tráva a keře na rostlé půdě – naměřená průměrná plocha zeleně v % z celkové plochy ulice

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 12,71 %

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

S výraznou převahou byla zjištěna největší plocha zeleně v obytných ulicích (25,88 %), naopak nejmenší plocha v ulicích městských (4,74 %) a o něco málo více v ulicích významných (7,52 %).

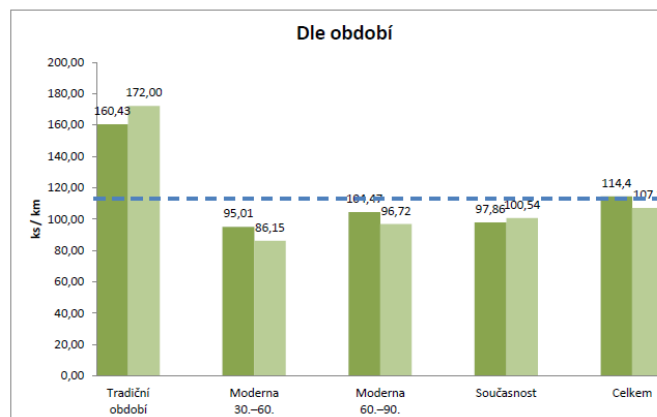
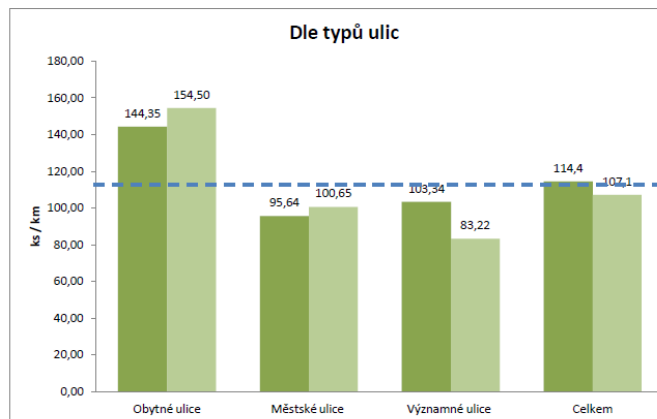
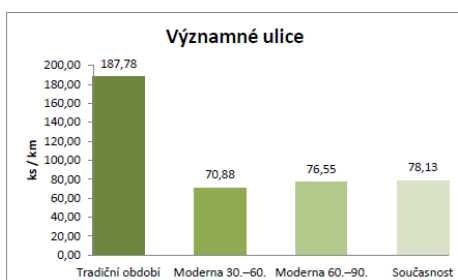
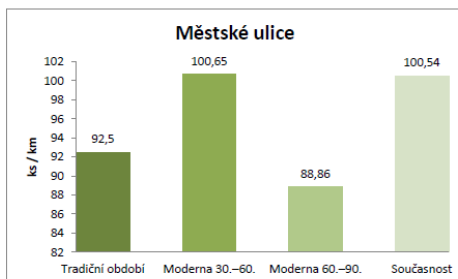
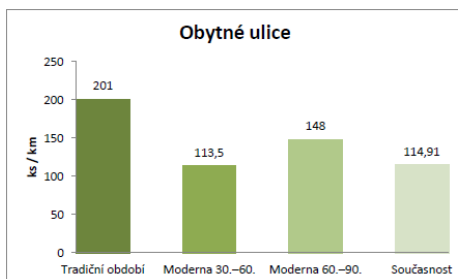
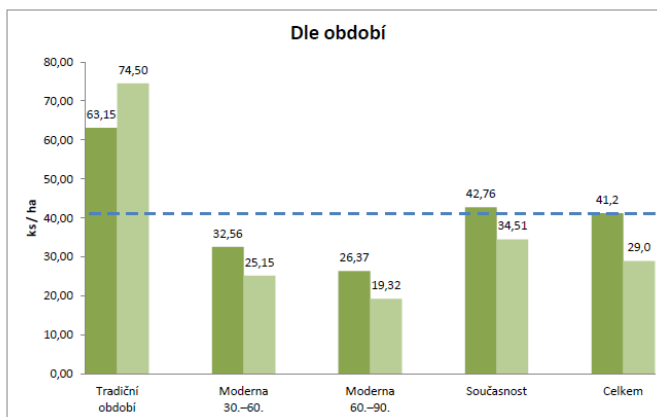
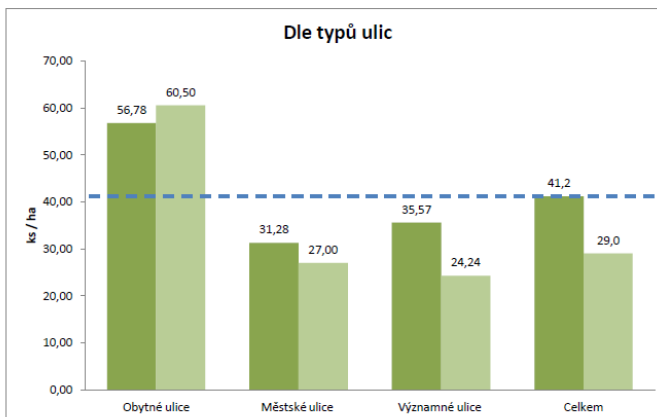
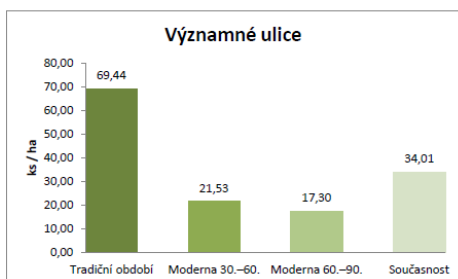
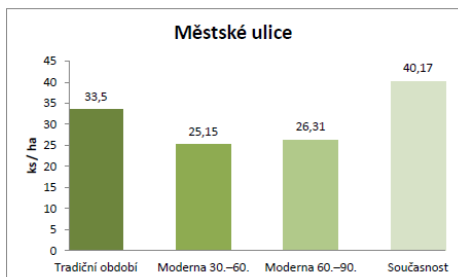
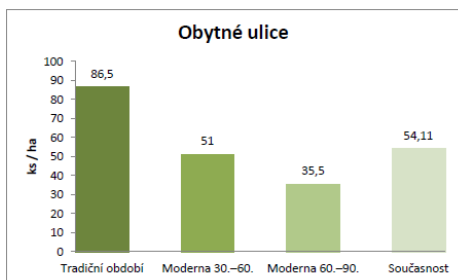
Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Největší plocha zeleně byla zjištěna v období moderny II (20,72 %), hodnoty blízké se průměrným byly zjištěny v období moderny I (13,27%) a současnosti (10,35%). V tradičním období byl zjištěn podíl zeleně nejmenší (6,5 %).

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako vysokou – lze pozorovat velké odchylky od průměrných hodnot. V období moderny II je přítomnost zeleně významnou kvalitou prostoru pro všechny typy ulic. V obytných ulicích je přítomnost zeleně jedním z hlavních znaků (kvalit) identity. Od tradičního období k období moderny II přítomnost zeleně roste, v současnosti se vrací mírně pod úroveň období moderny I. V městských ulicích se zezeň objevuje jen v obdobích moderny I a II. Ve významných ulicích se zezeň více objevuje až v období moderny II a současnosti.

4b/ **Množství stromů** - stromy na rostlé půdě či v pevných květináčích – průměrný počet (ks) na hektar plochy a kilometr zkoumané délky ulice

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 41,2 ks na ha, 114,4 ks na km

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Největší počet stromů na kilometr i hektar byl zjištěn v obytných ulicích (144,35 ks/km, 56,78 ks/ha), v ostatních uličních typech byly zjištěny podprůměrné či mírně podprůměrné hodnoty. V městských ulicích 31,28 ks na ha a 95,64 ks na km, ve významných ulicích 35,57 ks/ha a 103,34 ks na km.

Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

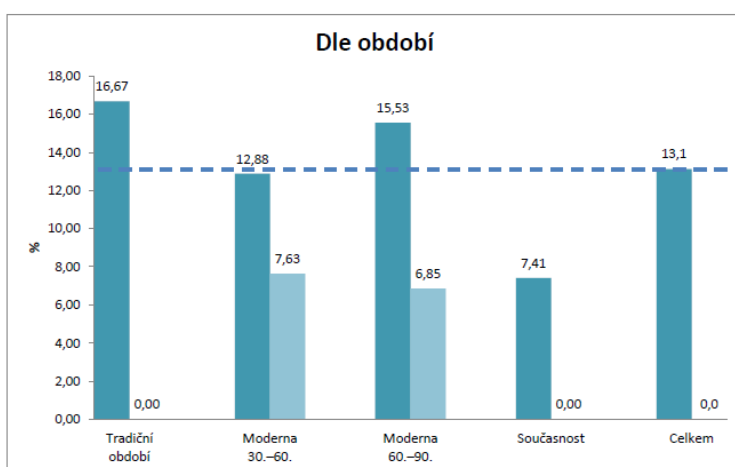
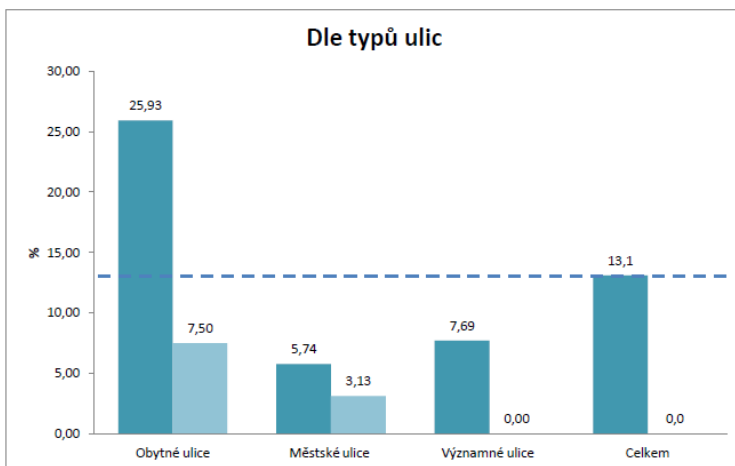
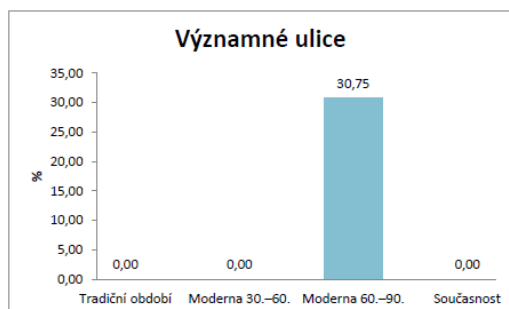
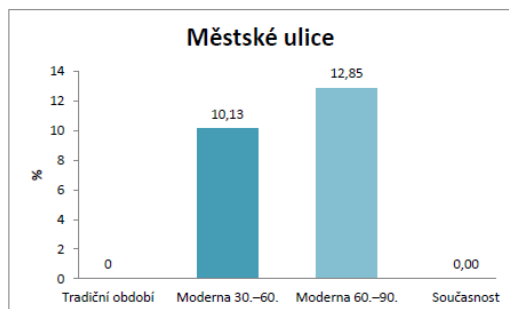
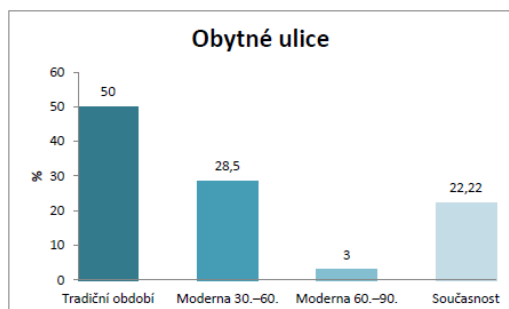
Největší počet stromů na kilometr i hektar byl zjištěn v období tradičním (160,43 ks/km, 63,15 ks/ha). V ostatních obdobích byly zjištěny podprůměrné či mírně podprůměrné hodnoty, s výjimkou lehce nadprůměrných hodnot počtu stromů na hektar v současnosti (42,76 ks/ha). V období moderny I 32,56 ks na ha a 95,01 ks na km, v období moderny II 26,37 ks na ha a 104,47 ks na km a v současnosti 97,86 ks na km.

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako průměrnou – od průměrných hodnot se významněji odlišuje jen tradiční období a obytné ulice. V obytných i významných ulicích převažuje výskyt v tradičním období, v městských ulicích je výskyt stromů ve všech obdobích podobný, s mírným nárůstem v současnosti.

4c/ Předzahrádky – zaplacené zahrady a dvorky navazující na přízemí domu

Průměrný počet domů s předzahrádkou v % z celkového počtu domů v ulici

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 13,1 % domů

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

S výraznou převahou byl největší podíl předzahrádek zjištěn v obytných ulicích (25,93 %), u ostatních uličních typů byly zjištěny podprůměrné hodnoty. Nejméně v městských ulicích (5,74 %) a o něco více v ulicích významných (7,69 %). Výsledky jsou podobné jako u kvality podílu zeleně.

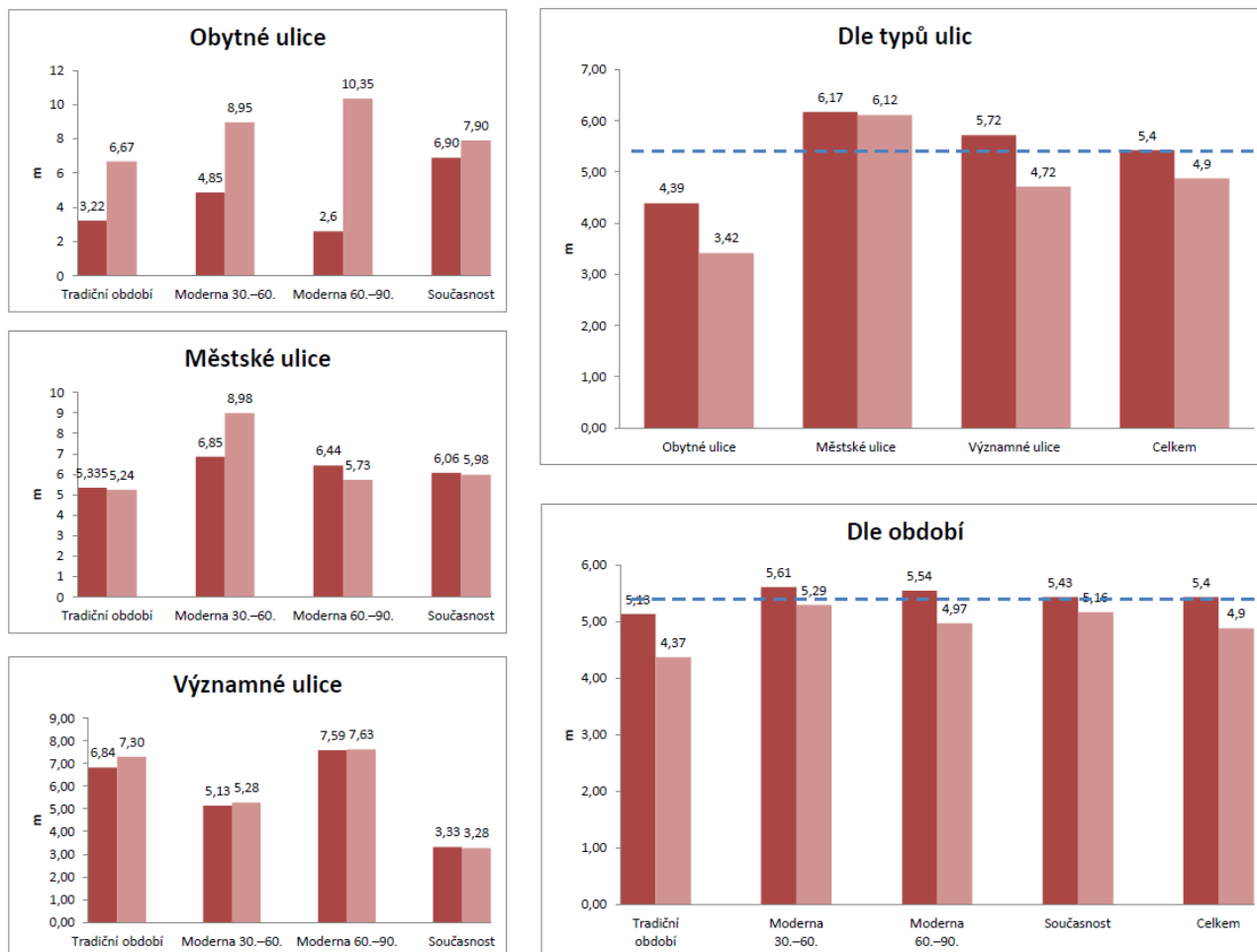
Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Zjištěný podíl předzahrádek se ve většině časových období pohybuje přibližně kolem průměrných hodnot, pouze v současnosti byly zjištěny hodnoty výrazně podprůměrné (7,41 %). V období moderny II 15,53%, v období tradičním 16,67% (obojí nadprůměrné), v období moderny I průměrné 12,88 %.

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako vysokou – lze pozorovat významné odchylky od průměrných hodnot. Ve významných ulicích byl výskyt předzahrádek (a to vysoce nadprůměrný) zaznamenán pouze v období moderny II. V obytných ulicích klesá výskyt předzahrádek od tradičního období k období moderny II a v současnosti opět mírně roste. V městských ulicích je výskyt (mírně podprůměrný) předzahrádek zaznamenán pouze v období moderny I a II.

4d/ Šířka chodníků – naměřená průměrná šířka veřejně přístupné pochozí části chodníků v metrech

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 5,4 m

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Zjištěné šířky chodníků se pohybují přibližně kolem průměrných hodnot. Mírně nadprůměrné jsou v městských (6,17 m) a významných (5,7 m) ulicích, mírně podprůměrné v obytných ulicích (4,39 m). Výsledky jsou podobné jako u kvality prvků v prostoru.

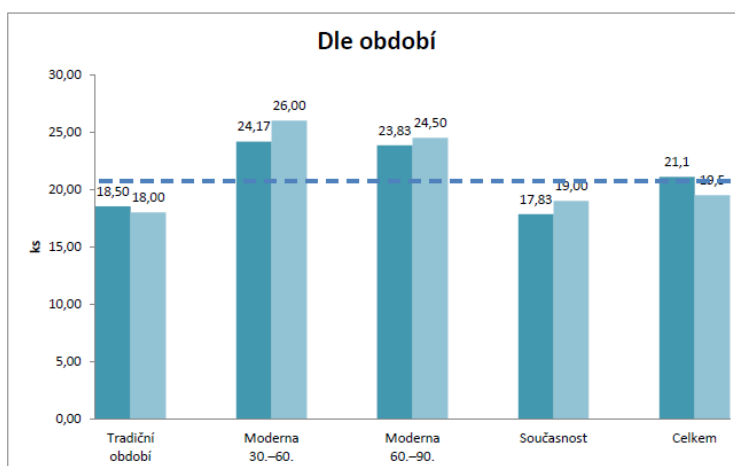
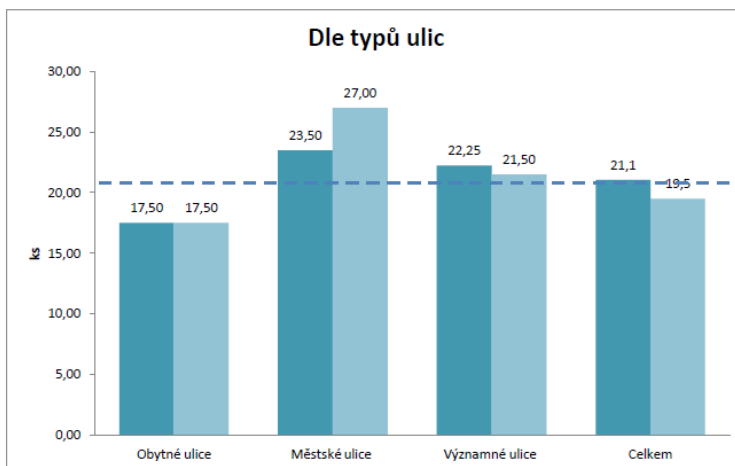
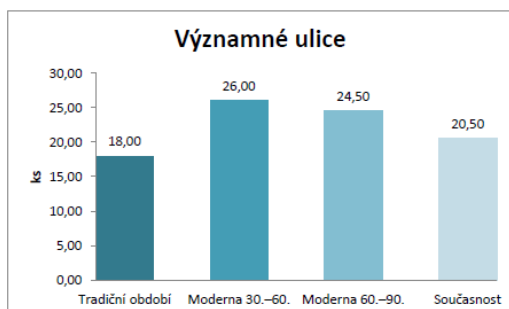
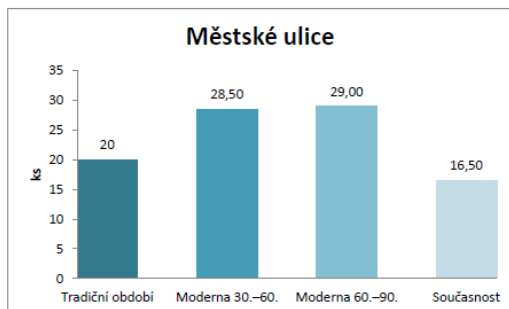
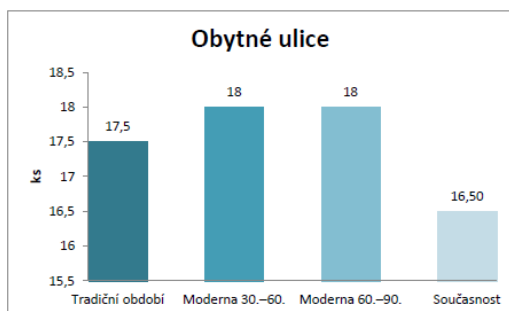
Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Zjištěné šířky chodníků se pohybují přibližně kolem průměrných hodnot. V tradičním období 5,43 m, v období moderny I 5,61 m, v období moderny II 5,54 m a v současnosti 5,43 m. Výsledky jsou podobné jako u kvality prvků v prostoru.

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako nízkou – lze pozorovat jen malé odchylky od průměrných hodnot. V obytných ulicích byly zjištěny podprůměrné šířky ve všech obdobích kromě současnosti, kdy jsou naopak nadprůměrné. V městských ulicích byly zjištěny nadprůměrné hodnoty kromě tradičního období, kdy jsou naopak podprůměrné. Ve významných ulicích byly zjištěny spíše nadprůměrné hodnoty kromě průměrných hodnot v období moderny I a podprůměrných hodnot v současnosti.

4e/ **Prvky v prostoru** – různé prvky přítomné v ulici – naměřený průměrný počet různých odlišných prvků prostoru

Průměrná naměřená hodnota ze všech zkoumaných ulic: 21,1 ks

Výsledky průzkumu dle uličních typů (bez ohledu na časová období):

Zjištěný počet různých prvků v prostoru se pohybuje přibližně kolem průměrných hodnot, mírně nadprůměrné hodnoty byly zjištěny v městských a významných ulicích (23,5 a 22,25 ks), mírně podprůměrné v ulicích obytných (17,5 ks).

Výsledky průzkumu dle časových období (bez ohledu na typy ulic):

Zjištěný počet různých prvků v prostoru se pohybuje přibližně kolem průměrných hodnot, mírně nadprůměrné hodnoty byly zjištěny v období moderny I a II (24,17 a 23,83 ks), mírně podprůměrné v tradičním a současném období (18,5 a 17,83 ks).

Další poznámky k výsledkům průzkumu:

Důležitost kvality pro rozlišení identity ulic lze hodnotit jako nízkou – lze pozorovat jen malé odchylky od průměrných hodnot. Pro všechny typy ulic bylo shodně zjištěno více prvků v období moderny I a II, méně v tradičním období a současnosti. V ulicích bylo celkem nalezeno a započítáno celkem 58 následujících různých prvků prostoru (rozdělených do kategorií):

1/ Zeleň

Strom, keř, kořenová mříž, kmenová ochrana, trávník, trávnickový plůtek, květník /rabátko, předzahrádka, květinová záhon, živý plot.

2/ Uliční mobiliář

Kandelábr, zavěšené veřejné osvětlení, sloupek orientačního osvětlení, praporový stožár/držák, sloupek, zábradlí, schodišťové zábradlí/madlo, řetěz, zídka/plot, ochranná mříž/sklo, pergola, markýza, klepadlo, můstek, kašna, socha/plastika/mozaika, hodiny, kiosek, telefonní budka, toaletní kabina, poštovní schránka, pevná lavička, pevný stůl, prvky dětského hřiště, informační vývěska/vitrína, odpadkový koš, odpadkový kontejner, odpadkový přístřešek/záliv, nízké vodící madlo, vývěsní štít, citylight, reklamní banner v prostoru, nedopravní informační tabule.

3/ Dopravní mobiliář

Patníková zábrana, svodidla, dopravní značka, parkovací automat, parkovací závora, semafor, trolejové vedení, trolejový sloup, přístřešek zastávky MHD, značka zastávky MHD, jízdenkový automat.

4/ Technická infrastruktura

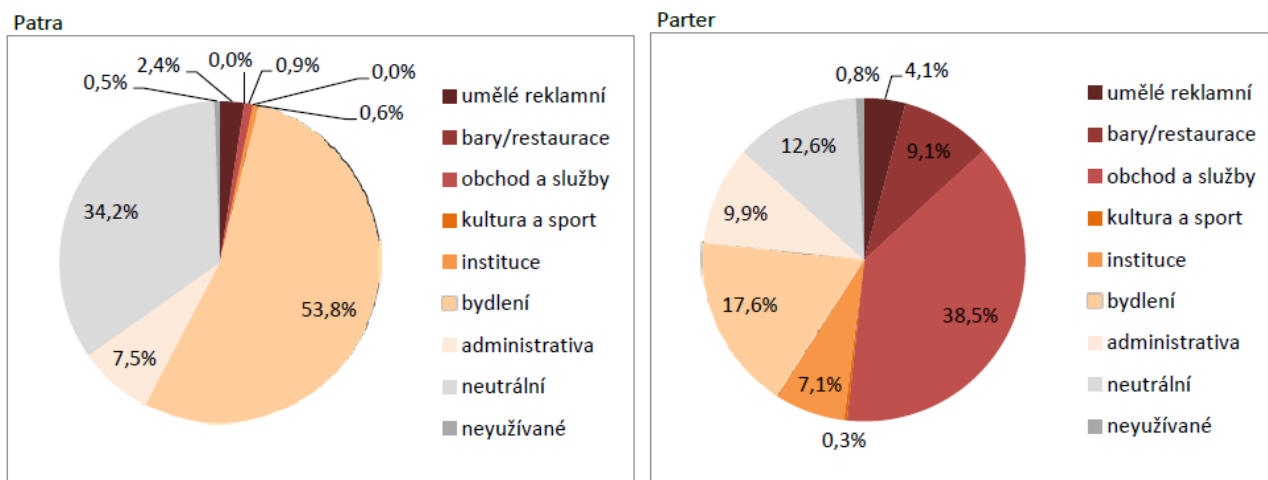
Kamera, rozvodná skříň/sloupek, objekt větracího výdechu, jednotky VZT, trafostanice a jiné technologie, uliční hydrant.

5. Soubor kvalit užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní

Byly sledovány převažující znaky, které řadí jednotlivá podlaží budov do určité kategorie projevu užívání.

Výskyt jednotlivých kategorií projevů je vyjádřen v % z celkového počtu podlaží a parterů.

Průměrný výskyt (průměrné výsledky ze všech 24 zkoumaných ulic):

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v patrech:

nevyžívané	0,5 %
neutrální	34,2 %
administrativa	7,5 %
bydlení	53,8 %
instituce	0,6 %
kultura a sport	0,0 %
obchody, služby, hotely	0,9 %
bary/restaurace	0,0 %
umělé - reklamní	2,4 %

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v parteru:

nevyžívané	0,8 %
neutrální	12,6 %
administrativa	9,9 %
bydlení	17,6 %
instituce	7,1 %
kultura a sport	0,3 %
obchody, služby, hotely	38,5 %
bary/restaurace	9,1 %
umělé - reklamní	4,1 %

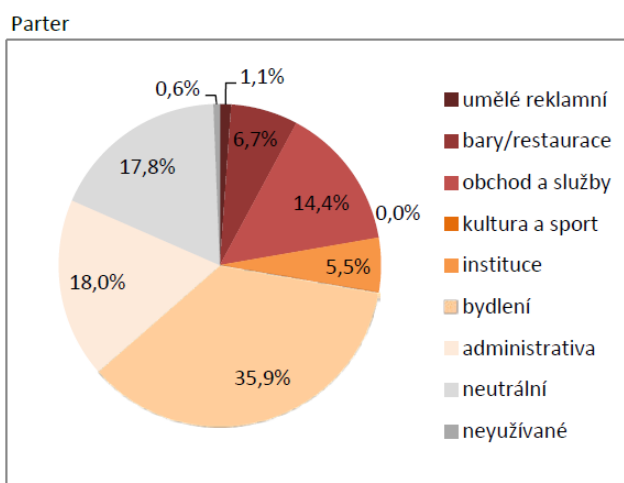
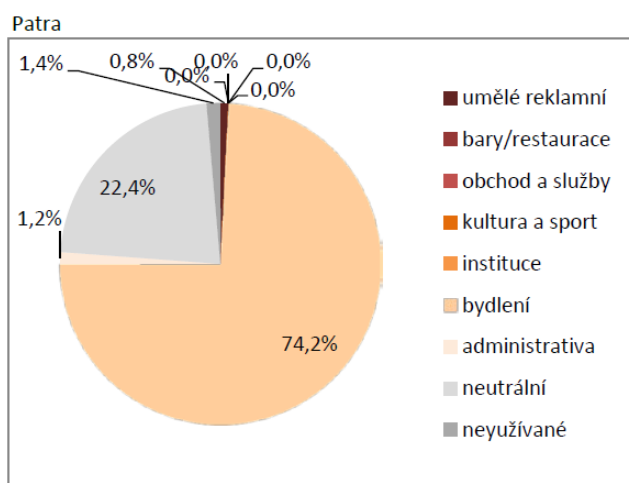
Řazení kategorií projevů užívání dle výskytu:

1. bydlení 53,8 %, 2. neutrální 34,2 %, 3. administrativa 7,5 %, 4. umělé - reklamní 2,4 %

1. obchody, služby, hotely 38,5 %, 2. bydlení 17,6 %, 3. neutrální 12,6 %, 4. administrativa 9,9 %, 5. bary/restaurace 9,1 %, 6. instituce 7,1 %, 7. umělé - reklamní 4,1 %

Výsledky průzkumu dle typu ulice (v závorkách jsou uváděny průměrné hodnoty ze všech zkoumaných ulic):

Obytné ulice

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v patrech:

nevyužívané	1,4 % (0,5 %)
neutrální	22,4 % (34,2 %)
administrativa	1,2 % (7,5 %)
bydlení	74,2 % (53,8 %)
instituce	0,0 % (0,6 %)
kultura a sport	0,0 % (0,0 %)
obchody	0,0 % (0,9 %)
bary/restaurace	0,0 % (0,0 %)
umělé - reklamní	0,8 % (2,4 %)

Řazení kategorií projevů užívání dle výskytu:

1. bydlení 74,2 % (bydlení 53,8 %), 2. neutrální 22,4 % (neutrální 34,2 %), 3. nevyužívané 1,4 % (administrativa 7,5 %), 4. administrativa 1,2 % (umělé - reklamní 2,4 %)

Dominantním projevem je bydlení (3/4), méně projevů neutrálních (1/4), ostatní nevýznamné.

Zaznamenané odchylky od průměrných hodnot:

V patrech obytných ulic zaznamenáno více projevů bydlení, méně projevů neutrálních a administrativy.

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v parteru:

nevyužívané	0,6 % (0,8 %)
neutrální	17,8 % (12,6 %)
administrativa	18 % (9,9 %)
bydlení	35,9 % (17,6 %)
instituce	5,5 % (7,1 %)
kultura a sport	0,0 % (0,3 %)
obchody	14,4 % (38,5 %)
bary/restaurace	6,7 % (9,1 %)
umělé - reklamní	1,1 % (4,1 %)

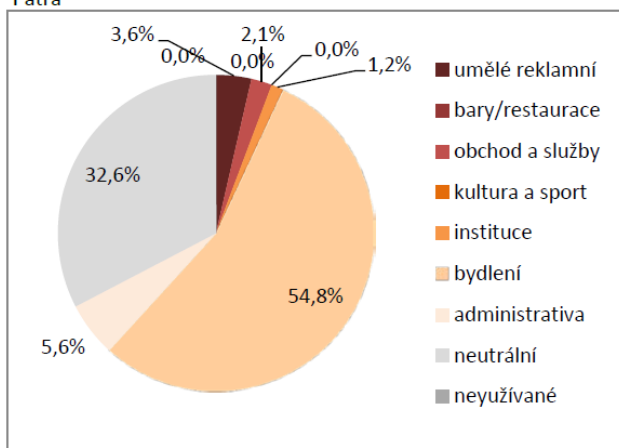
1. bydlení 35,9 % (obchody 38,5 %), 2. administrativa 18 % (bydlení 17,6 %), 3. neutrální 17,8 % (neutrální 12,6 %), 4. obchody 14,4 % (administrativa 9,9 %), 5. bary 6,7 % (bary 9,1 %), 6. instituce 5,5 % (instituce 7,1 %), 7. umělé - reklamní 1,1 % (umělé - reklamní 4,1 %)

Dominantním projevem je bydlení (2/5), méně projevů administrativy (1/6), neutrálních (1/6) a obchodů (1/7), něco málo projevů barů a institucí, ostatní nevýznamné.

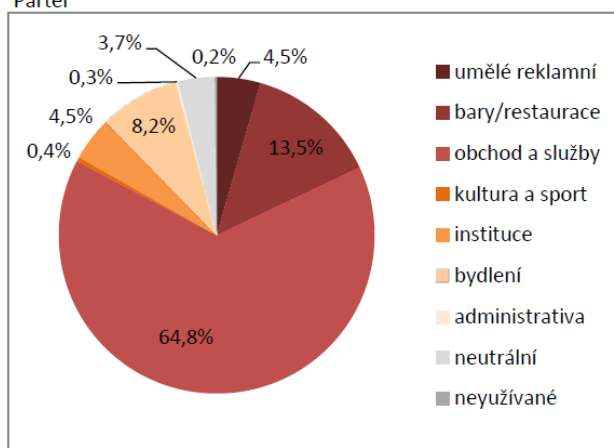
V parteru obytných ulic zaznamenáni více bydlení a administrativy, nadprůměrně projevů neutrálních, podprůměrně institucí a barů, méně obchodů a umělých.

Městské ulice

Patra

Parter

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v patrech:

nevyužívané	0,0 % (0,5 %)
neutrální	32,6 % (34,2 %)
administrativa	5,6 % (7,5 %)
bydlení	54,8 % (53,8 %)
instituce	1,2 % (0,6 %)
kultura a sport	0,0 % (0,0 %)
obchody	2,1 % (0,9 %)
bary/restaurace	0,0 % (0,0 %)
umělé - reklamní	3,6 % (2,4 %)

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v parteru:

nevyužívané	0,2 % (0,8 %)
neutrální	3,7 % (12,6 %)
administrativa	0,3 % (9,9 %)
bydlení	8,2 % (17,6 %)
instituce	4,5 % (7,1 %)
kultura a sport	0,4 % (0,3 %)
obchody	64,8 % (38,5 %)
bary/restaurace	13,5 % (9,1 %)
umělé - reklamní	4,5 % (4,1 %)

Řazení kategorií projevů užívání dle výskytu:

1. bydlení 54,8 % (bydlení 53,8 %), 2. neutrální 32,6 % (neutrální 34,2 %), 3. administrativa 5,6 % (administrativa 7,5 %), 4. umělé 3,6 % (umělé 2,4 %), 5. obchody 2,1 %, 6. instituce 1,2 %

Dominantním projevem je bydlení (1/2), méně projevů neutrálních (1/3), něco málo administrativy, umělých a obchodů, ostatní nevýznamné.

Zaznamenané odchylky od průměrných hodnot:

V patrech městských ulic zaznamenány celkově průměrné hodnoty, u méně významně zastoupených kategorií zjištěno podprůměrně projevů administrativy, nadprůměrně obchodů a umělých.

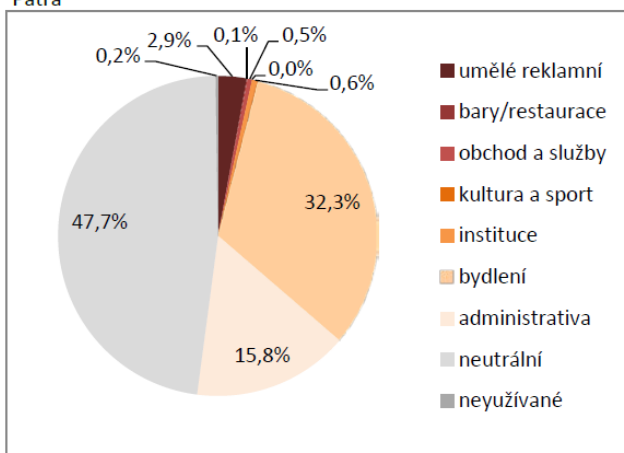
1. obchody 64,8 % (obchody 38,5 %), 2. bary 13,5 % (bydlení 17,6 %), 3. bydlení 8,2 % (neutrální 12,6 %), 4. instituce 4,5 % a umělé 4,5 % (administrativa 9,9 %), 5. neutrální 3,7 % (bary 9,1 %)

Dominantním projevem jsou obchody a služby (2/3), méně projevů barů (1/7), něco málo bydlení, institucí, umělých a neutrálních, ostatní nevýznamné.

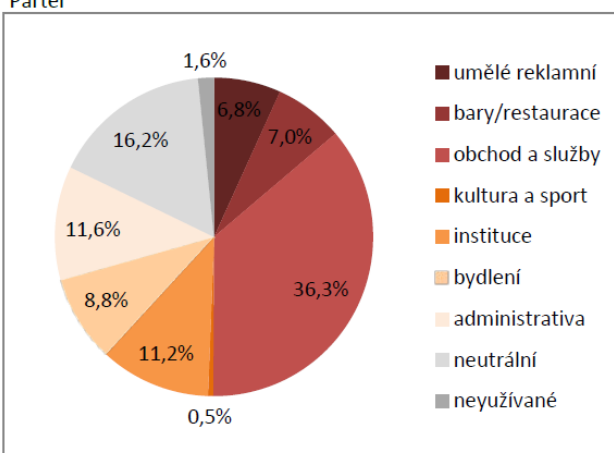
V parteru městských ulic zaznamenáno více projevů obchodů, nadprůměrně barů, podprůměrně institucí, méně neutrálních, administrativy a bydlení.

Významné ulice

Patra

Parter

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v patrech:

nevyužívané	0,2 % (0,5 %)
neutrální	47,7 % (34,2 %)
administrativa	15,8 % (7,5 %)
bydlení	32,3 % (53,8 %)
instituce	0,6 % (0,6 %)
kultura a sport	0,0 % (0,0 %)
obchody	0,5 % (0,9 %)
bary	0,1 % (0,0 %)
umělé	2,9 % (2,4 %)

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v parteru:

nevyužívané	1,6 % (0,8 %)
neutrální	16,2 % (12,6 %)
administrativa	11,6 % (9,9 %)
bydlení	8,8 % (17,6 %)
instituce	11,2 % (7,1 %)
kultura a sport	0,5 % (0,3 %)
obchody	36,3 % (38,5 %)
bary	7,0 % (9,1 %)
umělé	6,8 % (4,1 %)

Řazení kategorií projevů užívání dle výskytu:

1. neutrální 47,7 % (bydlení 53,8 %), 2. bydlení 32,3 % (neutrální 34,2 %), 3. administrativa 15,8 % (administrativa 7,5 %), 4. umělé 2,9 % (umělé 2,4 %)

Dominantní projevy jsou neutrální (1/2), méně projevů bydlení (1/3) a administrativy (1/6), něco málo umělých, ostatní nevýznamné. Zjištěno podobné rozložení podílů projevů jako u průměrné ulice s tím rozdílem, že se neutrální projevy objevují více než projevy bydlení.

Zaznamenané odchylky od průměrných hodnot:

V patrech významných ulic zaznamenáno více projevů neutrálních a administrativy a méně bydlení. Zaznamenán nárůst kategorií projevů s méně výraznými znaky (neutrální, administrativa).

1. obchody 36,3 % (obchody 38,5 %), 2. neutrální 16,2 % (bydlení 17,6 %), 3. administrativa 11,6 % (neutrální 12,6 %), 4. instituce 11,2 % (administrativa 9,9 %), 5. bydlení 8,8 % (bary 9,1 %), 6. bary 7,0 % (instituce 7,1 %), 7. umělé 6,8 % (umělé 4,1 %)

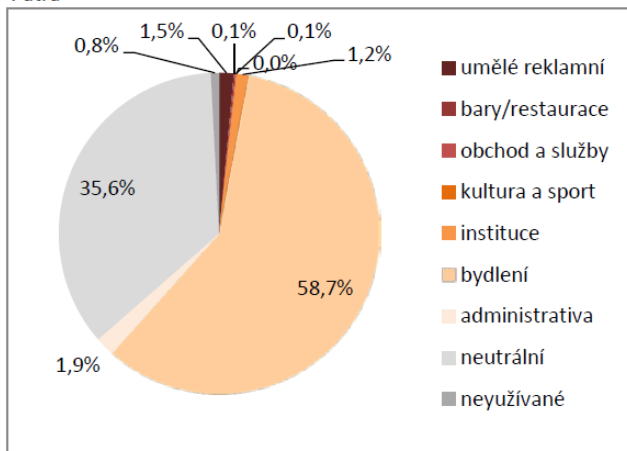
Dominantním projevem jsou obchody a služby (1/3), méně projevů neutrálních (1/7), administrativy (1/8) institucí (1/9) a bydlení, něco málo barů a umělých, ostatní nevýznamné.

V parteru významných ulic zaznamenány přibližně průměrné hodnoty. Zjištěno nadprůměrně projevů neutrálních, institucí a umělých, podprůměrně projevů bydlení a barů.

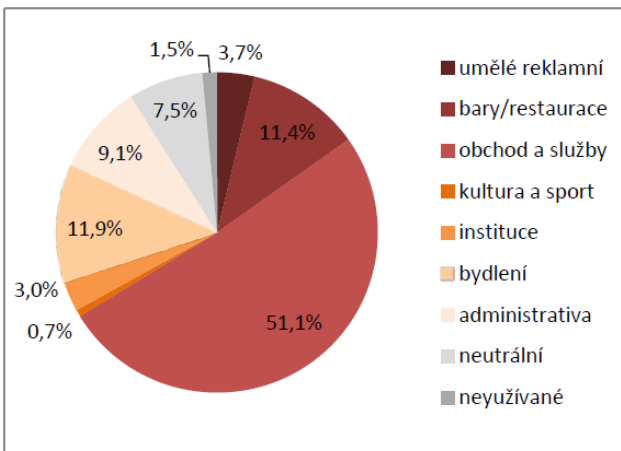
Výsledky průzkumu dle časových období:

Tradiční ulice

Patra

Parter

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v patrech:

nevyužívané	0,8 % (0,5 %)
neutrální	35,6 % (34,2 %)
administrativa	1,9 % (7,5 %)
bydlení	58,7 % (53,8 %)
instituce	1,2 % (0,6 %)
kultura a sport	0,0 % (0,0 %)
obchody	0,1 % (0,9 %)
bary/restaurace	0,1 % (0,0 %)
umělé - reklamní	1,5 % (2,4 %)

Řazení kategorií projevů užívání dle výskytu:

1. bydlení 58,7 % (bydlení 53,8 %), 2. neutrální 35,6 % (neutrální 34,2 %), 3. administrativa 1,9 % (administrativa 7,5 %), 4. umělé 1,5 % (umělé 2,4 %)

Dominantním projevem je bydlení (2/3), méně projevů neutrálních (1/3), ostatní nevýznamné. Zjištěno podobné rozložení podílů projevů jako u průměrné ulice.

Zaznamenané odchylky od průměrných hodnot:

V patrech ulic tradičního období zaznamenáno mírně nadprůměrně projevů bydlení, podprůměrně umělých a méně administrativy.

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v parteru:

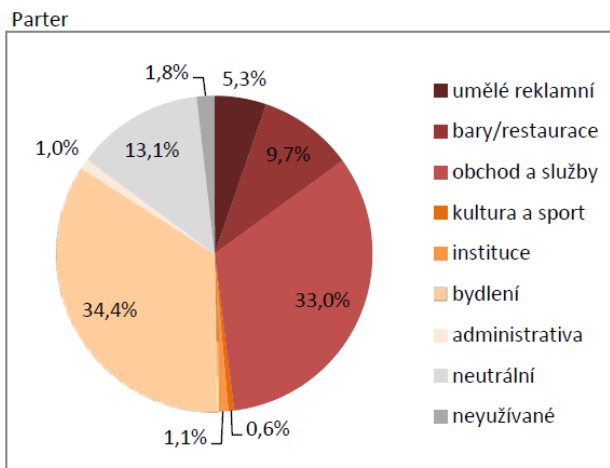
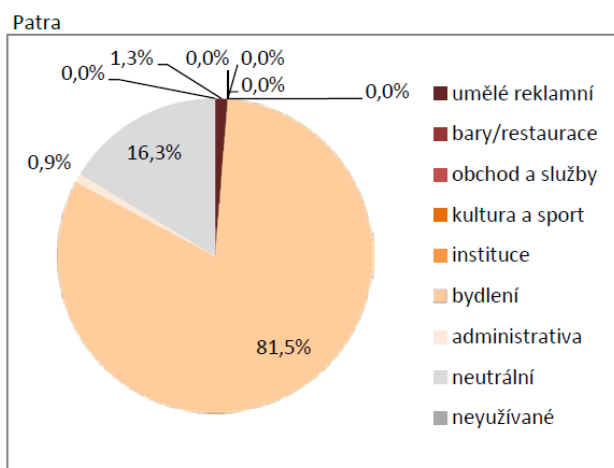
nevyužívané	1,5 % (0,8 %)
neutrální	7,5 % (12,6 %)
administrativa	9,1 % (9,9 %)
bydlení	11,9 % (17,6 %)
instituce	3 % (7,1 %)
kultura a sport	0,7 % (0,3 %)
obchody	51,1 % (38,5 %)
bary/restaurace	11,4 % (9,1 %)
umělé - reklamní	3,7 % (4,1 %)

1. obchody 51,1 % (obchody 38,5 %), 2. bydlení 11,9 % (bydlení 17,6 %), 3. bary 11,4 % (neutrální 12,6 %), 4. administrativa 9,1 % (administrativa 9,9 %), 5. neutrální 7,5 % (bary 9,1 %), 6. umělé 3,7 % (instituce 7,1 %), 7. instituce 3 % (umělé 4,1 %)

Dominantním projevem jsou obchody (1/2), méně projevů bydlení (1/8), barů (1/8) a administrativy, něco málo neutrálních, umělých a institucí, ostatní nevýznamné. Obchod dominuje značně, ostatní projevy zjištěny jen v malém výskytu.

V parteru ulic tradičního období zaznamenáno nadprůměrně projevů obchodů, mírně nadprůměrně projevů barů, podprůměrně bydlení a neutrálních, méně institucí.

Ulice moderny I

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v patrech:

nevyžívané	0,0 % (0,5 %)
neutrální	16,3 % (34,2 %)
administrativa	0,9 % (7,5 %)
bydlení	81,5 % (53,8 %)
instituce	0,0 % (0,6 %)
kultura a sport	0,0 % (0,0 %)
obchody	0,0 % (0,9 %)
bary	0,0 % (0,0 %)
umělé	1,3 % (2,4 %)

Řazení kategorií projevů užívání dle výskytu:

1. bydlení 81,5 % (bydlení 53,8 %), 2. neutrální 16,3 % (neutrální 34,2 %), 3. umělé 1,3 % (administrativa 7,5 %)

Dominantním projevem je bydlení (4/5), méně projevů neutrálních (1/6), ostatní nevýznamné.

Zaznamenané odchylky od průměrných hodnot:

V patrech ulic období moderny I zaznamenáno více projevů bydlení, podprůměrně umělých, méně neutrálních a administrativy.

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v parteru:

nevyžívané	1,8 % (0,8 %)
neutrální	13,1 % (12,6 %)
administrativa	1 % (9,9 %)
bydlení	34,4 % (17,6 %)
instituce	1,1 % (7,1 %)
kultura a sport	0,6 % (0,3 %)
obchody	33,0 % (38,5 %)
bary	9,7 % (9,1 %)
umělé	5,3 % (4,1 %)

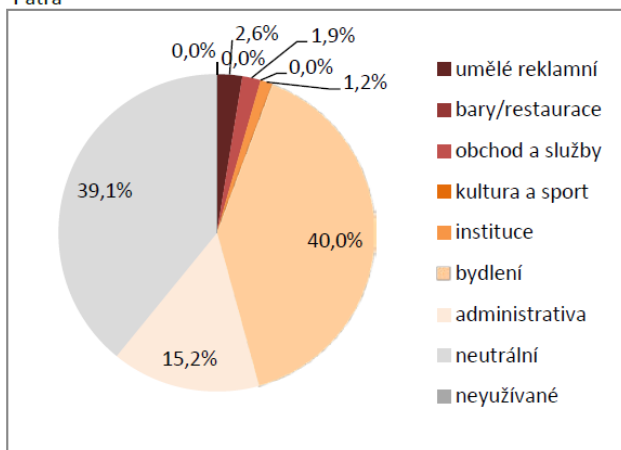
1. bydlení 34,4 % (obchody 38,5 %), 2. obchody 33,0 % (bydlení 17,6 %), 3. neutrální 13,1 % (neutrální 12,6 %), 4. bary 9,7 % (administrativa 9,9 %), 5. umělé 5,3 % (bary 9,1 %)

Dominantním projevem je bydlení (1/3) a obchody (1/3), méně projevů neutrálních (1/8) a barů, něco málo umělých, ostatní projevy nevýznamné.

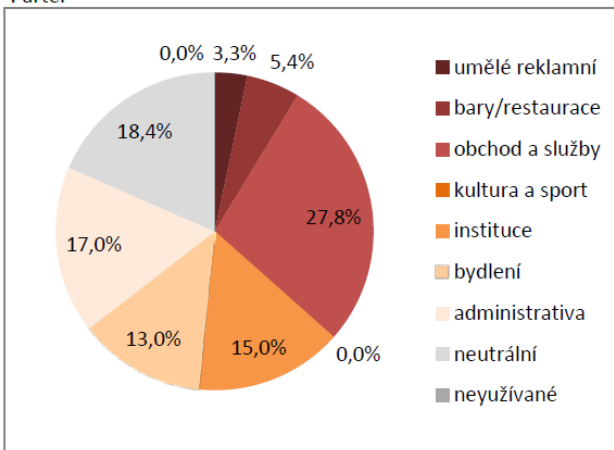
V parteru ulic období moderny I zaznamenáno více projevů bydlení, podprůměrně obchodů, méně administrativy a institucí. Jako u jediné kategorie ulic dominuje v parteru bydlení (spolu s obchodem).

Ulice moderny II

Patra

Parter

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v patrech:

nevyžívané	0,0 % (0,5 %)
neutrální	39,1 % (34,2 %)
administrativa	15,2 % (7,5 %)
bydlení	40,0 % (53,8 %)
institute	1,2 % (0,6 %)
kultura a sport	0,0 % (0,0 %)
obchody	1,9 % (0,9 %)
bary	0,0 % (0,0 %)
umělé	2,6 % (2,4 %)

Řazení kategorií projevů užívání dle výskytu:

1. bydlení 40,0 % (bydlení 53,8 %), 2. neutrální 39,1 % (neutrální 34,2 %), 3. administrativa 15,2 % (administrativa 7,5 %), 4. umělé 2,6 % (umělé 2,4 %)

Dominantním projevem je bydlení (2/5) a neutrální (2/5), méně projevů administrativy (1/7), něco málo umělých, ostatní nevýznamné. Zjištěno podobné rozložení podílů projevů jako u průměrné ulice s tím rozdílem, že projevy bydlení a neutrální se objevují ve stejném rozsahu.

Zaznamenané odchylky od průměrných hodnot:

V patrech ulic období moderny II zaznamenáno více projevů administrativy, mírně nadprůměrně projevů neutrálních a podprůměrně bydlení.

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v parteru:

nevyžívané	0,0 % (0,8 %)
neutrální	18,4 % (12,6 %)
administrativa	17,0 % (9,9 %)
bydlení	13,0 % (17,6 %)
institute	15,0 % (7,1 %)
kultura a sport	0,0 % (0,3 %)
obchody	27,8 % (38,5 %)
bary	5,4 % (9,1 %)
umělé	3,3 % (4,1 %)

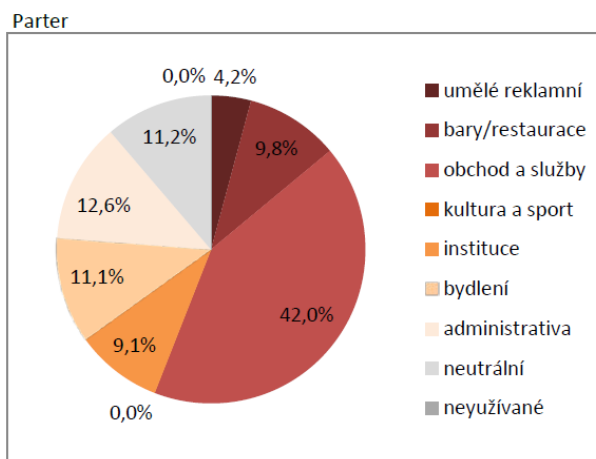
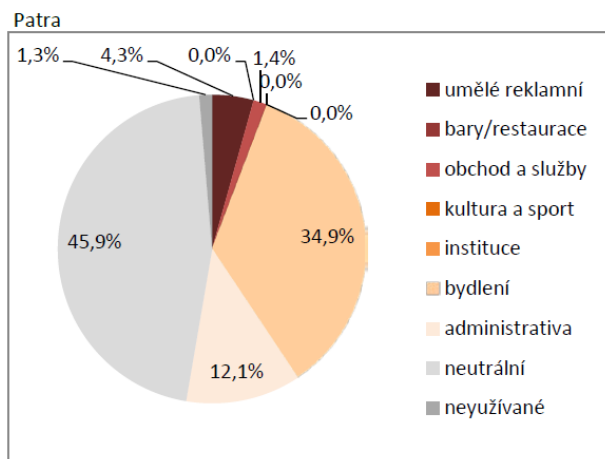
1. obchody 27,8 % (obchody 38,5 %), 2. neutrální 18,4 % (bydlení 17,6 %), 3. administrativa 17,0 % (neutrální 12,6 %), 4. institute 15,0 % (administrativa 9,9 %), 5. bydlení 13,0 % (bary 9,1 %), 6. bary 5,4 % (institute 7,1 %), 7. umělé 3,3 % (umělé 4,1 %)

Dominantním projevem jsou obchody (1/4), méně projevů neutrálních (1/5), administrativy (1/6), institucí (1/7) a bydlení (1/8), něco málo barů a umělých, ostatní nevýznamné.

V parteru ulic období moderny II zaznamenáno více projevů neutrálních, administrativy a institucí, podprůměrně bydlení a barů a méně obchodů. Zaznamenáno nejméně projevů obchodu ze všech období, naopak nejvíce institucí, administrativy a neutrálních.

Ulice současnosti

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v patrech:

nevyužívané	1,3 % (0,5 %)
neutrální	45,9 % (34,2 %)
administrativa	12,1 % (7,5 %)
bydlení	34,9 % (53,8 %)
instituce	0,0 % (0,6 %)
kultura a sport	0,0 % (0,0 %)
obchody	1,4 % (0,9 %)
bary	0,0 % (0,0 %)
umělé	4,3 % (2,4 %)

Podíly zastoupení jednotlivých kategorií projevů užívání v parteru:

nevyužívané	0,0 % (0,8 %)
neutrální	11,2 % (12,6 %)
administrativa	12,6 % (9,9 %)
bydlení	11,1 % (17,6 %)
instituce	9,1 % (7,1 %)
kultura a sport	0,0 % (0,3 %)
obchody	42,0 % (38,5 %)
bary	9,8 % (9,1 %)
umělé	4,2 % (4,1 %)

Řazení kategorií projevů užívání dle výskytu:

1. neutrální 45,9 % (bydlení 53,8 %), 2. bydlení 34,9 % (neutrální 34,2 %), 3. administrativa 12,1 % (administrativa 7,5 %), 4. umělé 4,3 % (umělé 2,4 %)

Dominantní projevy jsou neutrální (1/2), méně projevů bydlení (1/3) a administrativy (1/8), něco málo umělých, ostatní nevýznamné. Zjištěno podobné rozložení podílů projevů jako u průměrné ulice s tím rozdílem, že dominují neutrální projevy oproti projevům bydlení.

Zaznamenané odchylky od průměrných hodnot:

V patrech ulic současného období zaznamenáno nadprůměrně projevů neutrálních, administrativy a umělých a podprůměrně bydlení.

1. obchody 42,0 % (obchody 38,5 %), 2. administrativa 12,6 % (bydlení 17,6 %), 3. neutrální 11,2 % (neutrální 12,6 %), 4. bydlení 11,1 % (administrativa 9,9 %), 5. bary 9,8 % (bary 9,1 %), 6. instituce 9,1 % (instituce 7,1 %), 7. umělé 4,2 % (umělé 4,1 %)

Dominantním projevem jsou obchody (2/5), méně projevů administrativy (1/8), neutrálních (1/9), bydlení (1/9), barů (1/10) a institucí, něco málo umělých, ostatní nevýznamné. Zjištěno podobné rozložení podílů projevů jako u průměrné ulice s tím rozdílem, že podíl projevů administrativy je větší než bydlení.

V parteru ulic současného období zaznamenáno mírně nadprůměrně projevů administrativy, institucí a obchodů, naopak podprůměrně bydlení.

9. Analýza, vyhodnocení a verifikace výsledků výzkumu

Výsledné hodnoty jednotlivých kvalit jsou vždy porovnávány s průměrnými hodnotami ze všech 24 zkoumaných ulic. Důležitost jednotlivých kvalit pro identitu (jedinečnost) daného uličního typu či časového období je určována mírou odchylky od celkových průměrných hodnot. V níže zpracované analýze jsou významnější odchylky hodnot (nadprůměrné a výrazně nadprůměrné hodnoty) barevně vyznačeny oranžovými tóny, zatímco méně výraznější odchylky tóny tlumené zelenohnědé barvy. Výsledky průměrných hodnot jsou zvýrazněny šedou barvou. Doplnující komentáře jsou psány v závorkách za hodnotami jednotlivých kvalit. Pro analýzy výsledků souboru kvalit užívání prostoru byla zvolena mírně odlišná metodika: Výraznější odchylky od průměrných hodnot podílů projevů užívání jsou zvýrazněny červenými barevnými tóny, méně výrazné odchylky nebo výsledky blízcí se průměrným hodnotám jsou značeny šedě. Zároveň je rozlišován podíl výraznějších projevů užívání (např. obchody, baru, umělé) od méně výrazných (např. neutrální, administrativa) - opět zvýrazněním červenými nebo šedými barevnými tóny.

Je zřejmé, že pro ulice rozlišené dle typu jsou určující spíše kvality prvků v prostoru a projevy užívání, pro ulice rozlišené dle časových období spíše kvality uličního rozhraní a prostorové morfologie.

Pro verifikaci relevantnosti průzkumů byly výsledné hodnoty jednotlivých kvalit dále zpracovány formou trojrozměrného počítačového modelu. Z průměrných hodnot za jednotlivé skupiny ulic (dle typu nebo období) tak byly vytvořeny trojrozměrné modely uličních prostorů, znázorňující vizuální rozdíly v parametrech jednotlivých kvalit. Jedná se tedy o vizualizaci výsledných hodnot průzkumů odlišující vzájemně skupiny ulic dle typů a časových období. Tyto schematické, perspektivně znázorněné modely, jsou vždy doplněny barevným rozlišením proporčního podílu projevů užívání.

Analýza výsledků průzkumů je rozdělena dle uličních typů a časových období:

[Obytné ulice](#)

1. Soubor kvalit *prostorová morfologie*

- **mírně podprůměrná šířka ulice** (obecně naměřeny hodnoty velmi podprůměrné, ale naopak v období moderny II naměřeny hodnoty vysoce nadprůměrné)
- **mírně podprůměrné délky bloků** (délka bloků klesá od vysoce nadprůměrných hodnot tradičního období k lehce podprůměrným hodnotám období moderny I a II až k velmi podprůměrným délkám bloků v současnosti)
- **mírně podprůměrný podíl délky bočních ulic a proluk** (lze pozorovat setrvalý vzestup podílu délky bočních ulic a proluk od tradičního období do současnosti s mírným poklesem v období moderny II)
- **nadprůměrná výška domů** (v tradičním období a období moderny I byla naměřena výška domů podprůměrná, nicméně celkové hodnoty ovlivňuje vysoce nadprůměrná výška domů v moderně II - tento výsledek lze pravděpodobně vysvětlit standardizovanou a poměrně značnou výškou sekcí panelových domů)
- **podprůměrný počet různých výšek domů** (v tradičním období a období moderny I zjištěn značně podprůměrný počet různých výšek domů, v současnosti naopak nadprůměrný)
- **nadprůměrná výška ulice v poměru k šířce**

2. Soubor kvalit rozhraní prostoru - prvky rozhraní

- mírně podprůměrně zvýrazněných nároží (více zvýrazněných nároží zjištěno v tradičním období a současnosti, méně v období moderny I a II)
- průměrně výškově zvýrazněných nároží (více výškově zvýrazněných nároží zjištěno v tradičním období a současnosti, méně v období moderny I a zcela bez výškově zvýrazněných nároží byly shledány ulice v období moderny II)
- více balkónů (jen v tradičním období byl zjištěn výskyt balkónů naopak výrazně podprůměrný)

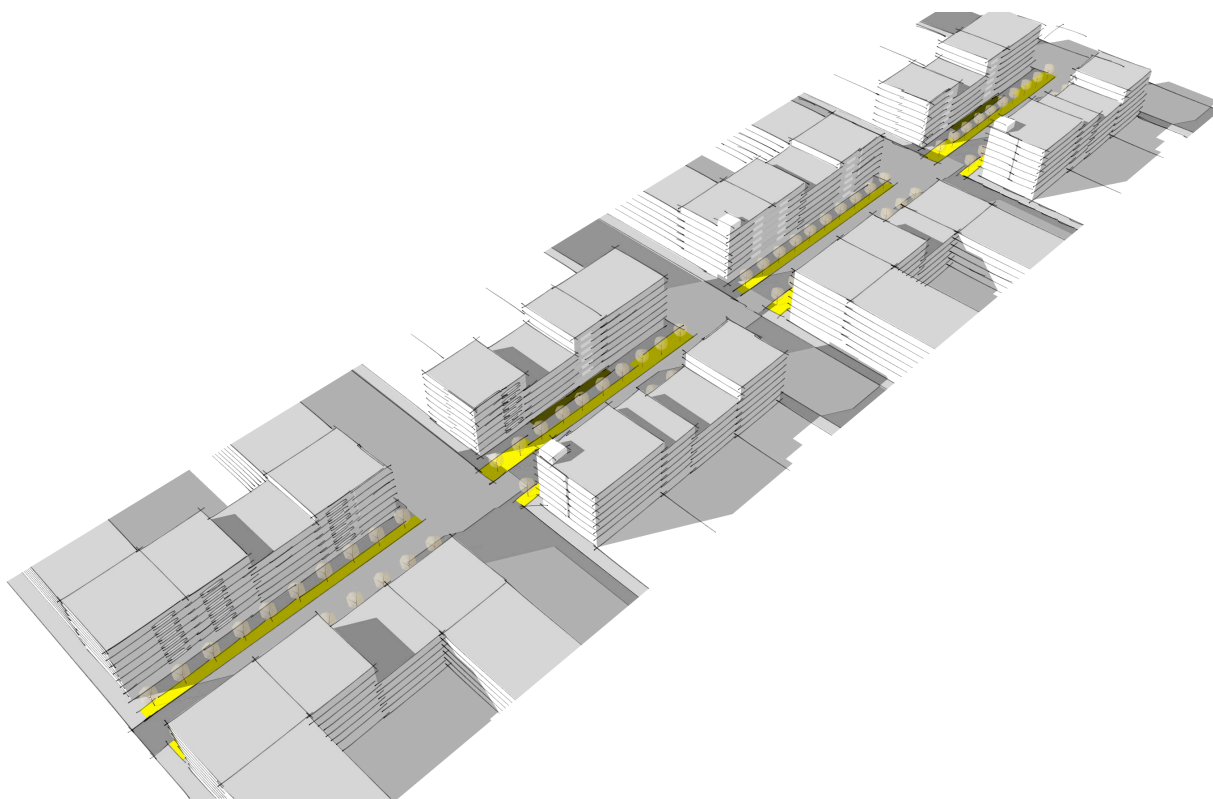
3. Soubor kvalit rozhraní prostoru - proporce rozhraní

- malé šířky domů (jen v současnosti naměřeny šířky domů nadprůměrné)
- podprůměrně různých šířek domů (jen v současnosti zjištěn počet různých šířek domů nadprůměrný)
- nadprůměrný počet podlaží (podprůměrný počet podlaží zjištěn v tradičním období a období moderny I, vysoce nadprůměrný v období moderny II a v současnosti)
- podprůměrná výška typického podlaží (jen v tradičním období naměřena výška nadprůměrná)
- nadprůměrný počet zvýšených přízemí (podprůměrně zvýšených přízemí zjištěno v tradičním období a v současnosti, naopak nadprůměrně v období moderny I a vysoce nadprůměrně v období moderny II)
- podprůměrná výška zvýšeného podlaží (nicméně v tradičním období naměřena průměrná a v současnosti nadprůměrná)
- nadprůměrná výška domů v poměru k jejich šířce

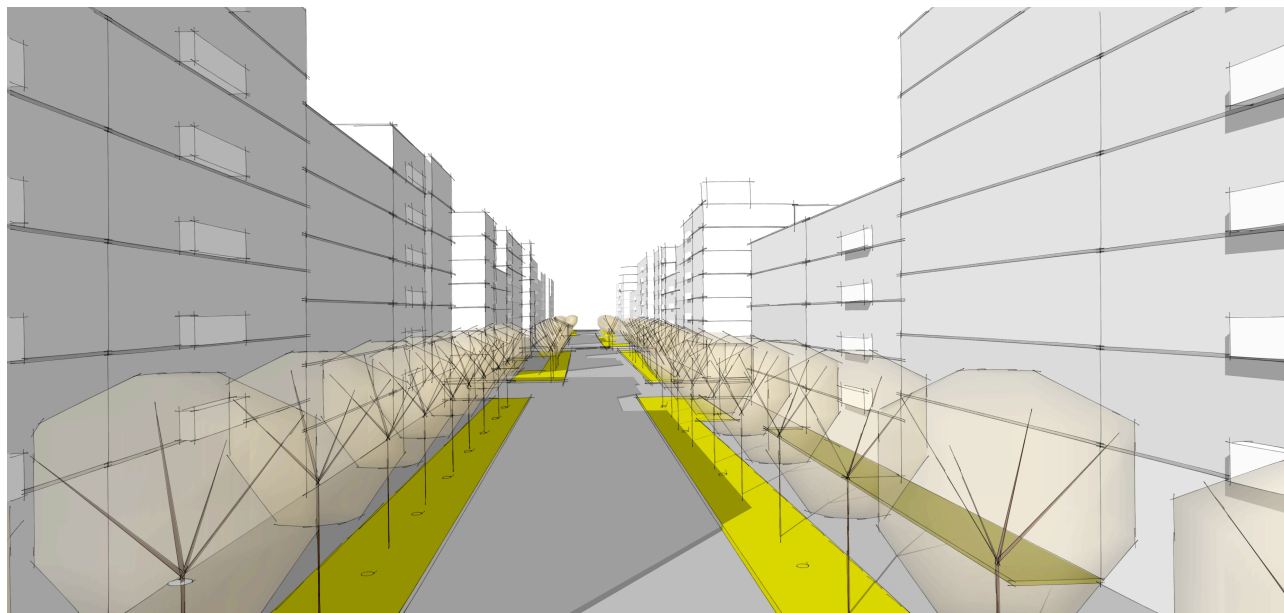
4. Soubor kvalit prvky v prostoru

- více zeleně
- více stromů
- více předzahrádek (počet předzahrádek klesá od tradičního období k období moderny II, v současnosti naopak mírně roste)
- mírně podprůměrné šířky chodníků (jen v současnosti naměřeny nadprůměrné)
- mírně podprůměrně prvků prostoru (více prvků zjištěno v období moderny I a II, méně v tradičním období a současnosti)

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných obytných ulic:

Ptačí perspektiva

Nadhledová perspektiva

5. Soubor kvalit užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní

- v patrech více projevů bydlení; méně neutrálních a administrativy - výraznější projevy užívání

- v patrech **dominují projevy bydlení** (3/4), méně projevů neutrálních (1/4), ostatní nevýznamné

- v parteru více projevů bydlení a administrativy, nadprůměrně neutrálních, podprůměrně institucí a barů, méně obchodů a umělých - méně výrazné projevy užívání

- v parteru **dominují projevy bydlení** (2/5), méně projevů administrativy (1/6), neutrálních (1/6) a obchodů (1/7), něco málo barů a institucí, ostatní nevýznamné

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných obytných ulic s barevným rozlišením proporčního podílu projevů užívání:

Perspektiva z pohledu chodce

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souborů kvalit *prostorová morfologie, rozhraní prostoru a prvky v prostoru*:

Identitu ulice určují hlavně kvality ze souboru *prvky v prostoru* (více zeleně, stromů a předzahrádek) a souboru *rozhraní prostoru - proporce rozhraní* (malé šířky domů s menší různorodostí, více podlaží s menší výškou a více zvýšených přízemí s menší výškou), doplněné kvalitou *podíl balkónů* (větší počet balkónů) a kvalitami *výška domů a počet různých výšek domů* (větší výška domů s menší různorodostí).

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souboru kvalit *užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní*:

Identitu ulice určují výraznější projevy užívání v patrech a naopak méně výrazné projevy užívání v parteru - dominantně bydlení.

Městské ulice

1. Soubor kvalit *prostorová morfologie*

- průměrná šířka ulice (šířka naměřena největší v období moderny I a následně k období současnosti klesá na šířku podobnou hodnotám tradičního období)
- nadprůměrné délky bloků (kromě mírně podprůměrných hodnot v období moderny I)
- podprůměrný podíl délky bočních ulic a proluk
- průměrná výška domů (podprůměrná jen v období moderny I)
- průměrný počet různých výšek domů (v tradičním období značně podprůměrný, v období moderny II značně nadprůměrný, v současnosti nadprůměrný)
- průměrná výška ulice v poměru k šířce

2. Soubor kvalit *rozhraní prostoru - prvky rozhraní*

- mírně podprůměrně zvýrazněných nároží (více zvýrazněných nároží v tradičním období a současnosti, méně v období moderny I a II)
- průměrně výškově zvýrazněných nároží (průměrně v tradičním období, výrazně více v současnosti, méně v období moderny I a bez výškově zvýrazněných nároží v období moderny II)
- průměrně balkónů (výrazně nadprůměrně v období moderny I, výrazně podprůměrně v období moderny II)
- mírně nadprůměrná výška zvýšeného podlaží (v tradičním období jen průměrná, v období moderny I podprůměrná a v období moderny II a současnosti nadprůměrná)

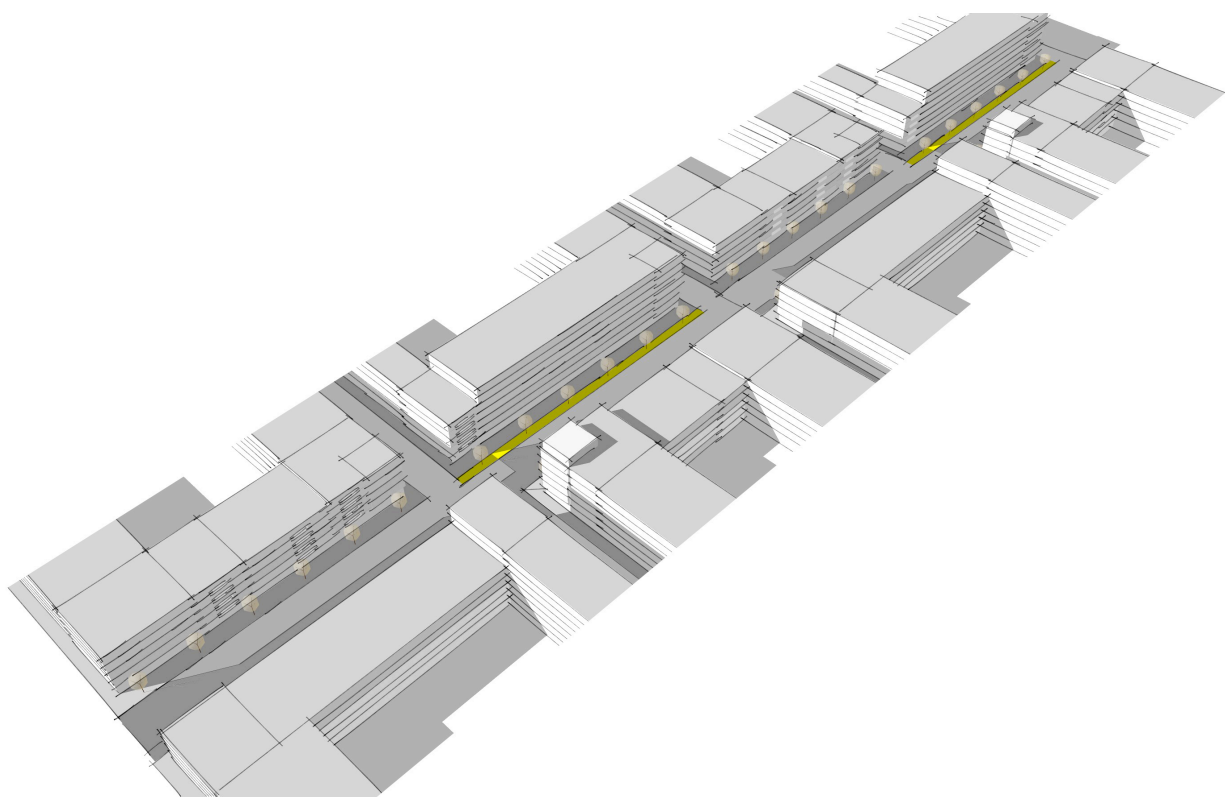
3. Soubor kvalit *rozhraní prostoru - proporce rozhraní*

- průměrné šířky domů (v tradičním období a období moderny I výrazně podprůměrné šířky domů, v období moderny II a současnosti naopak nadprůměrné)
- nadprůměrné různých šířek domů (v tradičním období a období moderny I podprůměrně, v období moderny II a současnosti naopak nadprůměrně)
- mírně podprůměrný počet podlaží
- mírně nadprůměrná výška typického podlaží (jen v období moderny I podprůměrná)
- malý počet zvýšených přízemí (jen v období moderny I nadprůměrný)
- mírně podprůměrná výška domu v poměru k jeho šířce

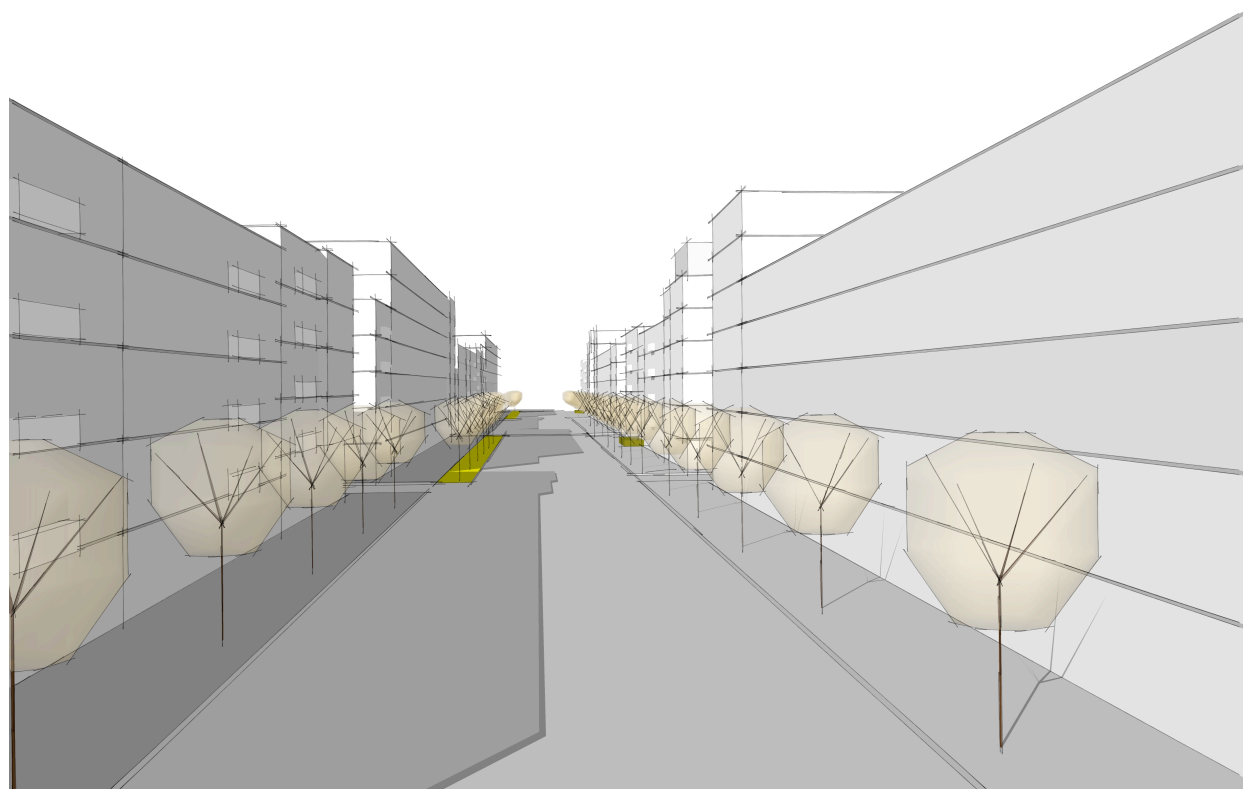
4. Soubor kvalit *prvky v prostoru*

- méně zeleně (zeleně se objevuje jen v obdobích moderny I a II)
- výskyt stromů ve všech období mírně podprůměrný (s mírnou převahou současnosti)
- méně předzahrádek (mírně podprůměrný výskyt pouze v období moderny I a II)
- mírně nadprůměrné šířky chodníků (jen v tradičním období průměrné)
- mírně nadprůměrně prvků prostoru (více prvků prostoru v období moderny I a II, méně v tradičním období a současnosti)

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných městských ulic:

Ptačí perspektiva

Nadhledová perspektiva

5. Soubor kvalit užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní

- v patrech zjištěny celkově průměrné hodnoty, u méně významných kategorií podprůměrně projevů administrativy, nadprůměrně obchodů a umělých - **výraznější projevy užívání**

- v patrech **dominují projevy bydlení (1/2)**, méně projevů neutrálních (1/3), něco málo administrativy, umělých a obchodů, ostatní nevýznamné

- v parteru více obchodů, nadprůměrně barů, podprůměrně institucí, méně neutrálních, administrativy a bydlení - **výraznější projevy užívání**

- v parteru dominují projevy **obchodů a služeb (2/3)**, méně projevů barů (1/7), něco málo bydlení, institucí, umělých a neutrálních, ostatní nevýznamné

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných městských ulic s barevným rozlišením proporčního podílu projevů užívání:

Perspektiva z pohledu chodce

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souborů kvalit *prostorová morfologie, rozhraní prostoru a prvky v prostoru*:

Identitu ulice určují především kvality ze souboru *pozice ve městě, prvky v prostoru* (méně zeleně a předzahrádek) a z menší části ze souboru *rozhraní prostoru - proporce rozhraní* (větší různorodost šířek domů a méně zvýšených přízemí) a *prostorová morfologie* (kompaktnější ulice s větší délkou bloků).

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souborů kvalit *užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní*:

Identitu ulice určují výraznější projevy užívání v parteru - dominantně projevy užívání *obchodů*.

Významné ulice

1. Soubor kvalit *prostorová morfologie*

- mírně nadprůměrná šířka ulice (od tradičního období k období moderny II se ulice rozšiřují, v současnosti se šířka drží na podobných hodnotách)
- mírně podprůměrné délky bloků (jen v období moderny II nadprůměrné, v tradičním období průměrné)
- větší podíl délky bočních ulic a proluk (pouze v tradičním období výrazně podprůměrný)
- mírně podprůměrná výška domů (u většiny období podprůměrná, jen v současnosti nadprůměrná)
- nadprůměrný počet různých výšek domů (v tradičním období a období moderny I značně podprůměrný, v období moderny II a současnosti značně nadprůměrný)
- podprůměrná výška ulice v poměru k šířce

2. Soubor kvalit *rozhraní prostoru - prvky rozhraní*

- mírně nadprůměrně zvýrazněných nároží (více v tradičním období a současnosti, méně v období moderny I a II)
- průměrně výškově zvýrazněných nároží (více v tradičním období, nadprůměrně v období moderny I, podprůměrně v současnosti a bez výškově zvýrazněných nároží v období moderny II)
- méně balkonů (v současnosti balkóny takřka chybí, v období moderny I naopak nadprůměrný výskyt)
- mírně nadprůměrná výška zvýšeného podlaží (podobně jako u městských ulic, v tradičním období výška průměrná, v období moderny I podprůměrná a v období moderny II a současnosti nadprůměrná)

3. Soubor kvalit *rozhraní prostoru - proporce rozhraní*

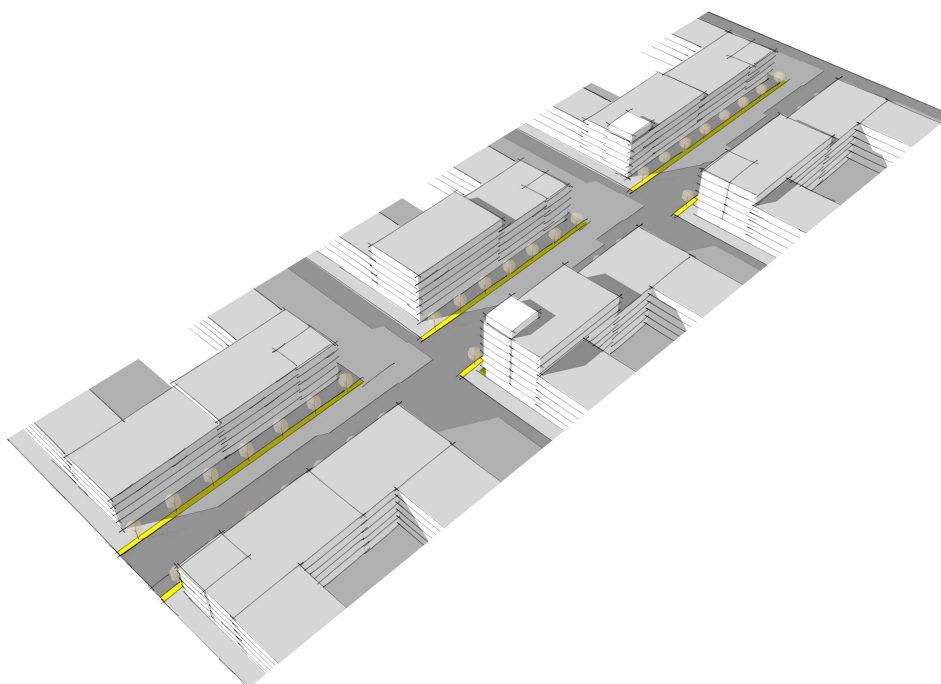
- nadprůměrné šířky domů (v tradičním období a období moderny I výrazně podprůměrné šířky a v období moderny II a současnosti výrazně nadprůměrné)
- nadprůměrně různých šířek domů (v tradičním období a období moderny I podprůměrně, v období moderny II a současnosti nadprůměrně)
- mírně podprůměrný počet podlaží (obecně podprůměrný, jen v současnosti nadprůměrný)
- mírně nadprůměrná výška typického podlaží (jen v období moderny I podprůměrná)
- mírně nadprůměrný počet zvýšených přízemí (jen v současnosti mírně podprůměrný)
- podprůměrná výška domů v poměru k jejich šířce

4. Soubor kvalit *prvky v prostoru*

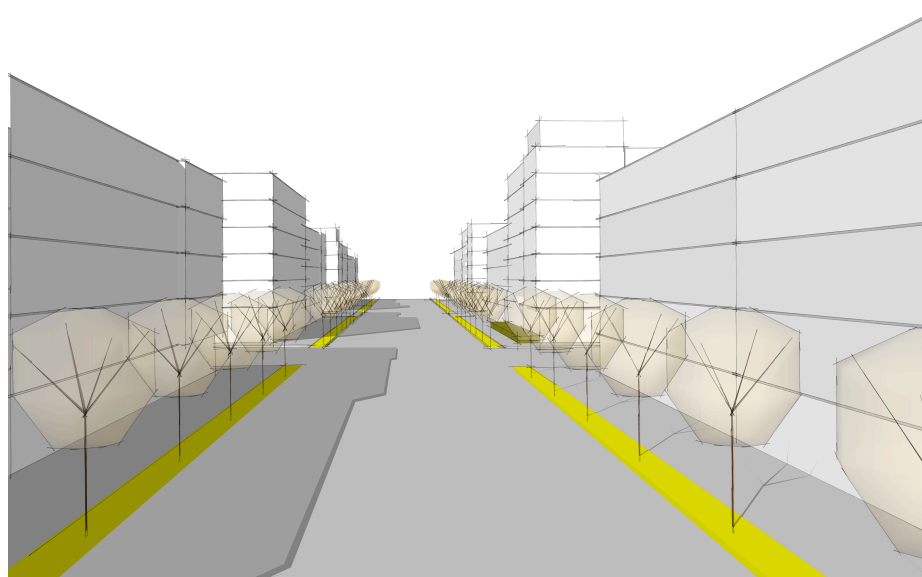
- podprůměrně zeleně (zeleň se více objevuje až v období moderny II a současnosti)
- podprůměrně stromů (více stromů v tradičním období)

- méně předzahrádek (vysoce nadprůměrný výskyt zjištěn pouze v období moderny II)
- průměrné šířky chodníků (obecně spíše nadprůměrné, s výjimkou průměrných hodnot v období moderny I a podprůměrných v současnosti)
- mírně nadprůměrně prvků prostoru (více prvků v období moderny I a II, méně v tradičním období a současnosti)

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných významných ulic:

Ptačí perspektiva

Nadhledová perspektiva

5. Soubor kvalit užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní

- v patrech více projevů neutrálních a administrativy, méně bydlení - méně výrazné projevy užívání

- v patrech dominují projevy neutrální (1/2), méně bydlení (1/3) a administrativy (1/6), něco málo umělých, ostatní nevýznamné

- podobné rozložení podílů projevů jako u průměrné ulice, ale neutrálních projevů více, než projevů bydlení

- v parteru kolem průměrných hodnot, nadprůměrně projevů neutrálních, institucí a umělých, podprůměrně bydlení a barů

- v parteru dominují projevy obchodů a služeb (1/3), méně neutrálních (1/7), administrativy (1/8) institucí (1/9) a bydlení, něco málo barů a umělých, ostatní nevýznamné

- u pater posun k méně výrazným projevům užívání, u parteru kolem průměrných hodnot

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných významných ulic s barevným rozlišením proporčního podílu projevů užívání:

Perspektiva z pohledu chodce

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souborů kvalit *prostorová morfologie, rozhraní prostoru a prvky v prostoru*:

Identitu ulice určují především kvality ze souboru *pozice ve městě*, dále ze souboru *prvky v prostoru* (méně zeleně, stromů a předzahrádek) a *rozhraní prostoru* (méně balkonů a větší šířky domů s větší různorodostí), z menší části *prostorová morfologie* (méně kompaktní ulice s různorodější výškou domů).

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souboru kvalit *užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní*:

Identitu ulice určují méně výrazné projevy užívání v patrech - dominantně projevy neutrální doplněné projevy bydlení.

Analýza výsledků dle období:

Tradiční období (1/2 19.stol – 30. léta 20. stol.)

1. Soubor kvalit *prostorová morfologie*

- podprůměrné šířky ulic
- nadprůměrné délky bloků (u významných ulic průměrné)
- podprůměrný podíl délky bočních ulic a proluk (tedy kompaktnější ulice)
- mírně podprůměrná výška domů (jen u městských ulic mírně nadprůměrné)
- méně různých výšek domů
- nadprůměrná výška ulice v poměru k šířce

2. Soubor kvalit *rozhraní prostoru - prvky rozhraní*

- více zvýrazněných nároží
- více výškově zvýrazněných nároží (u městských ulic jen průměrně)
- méně balkónů

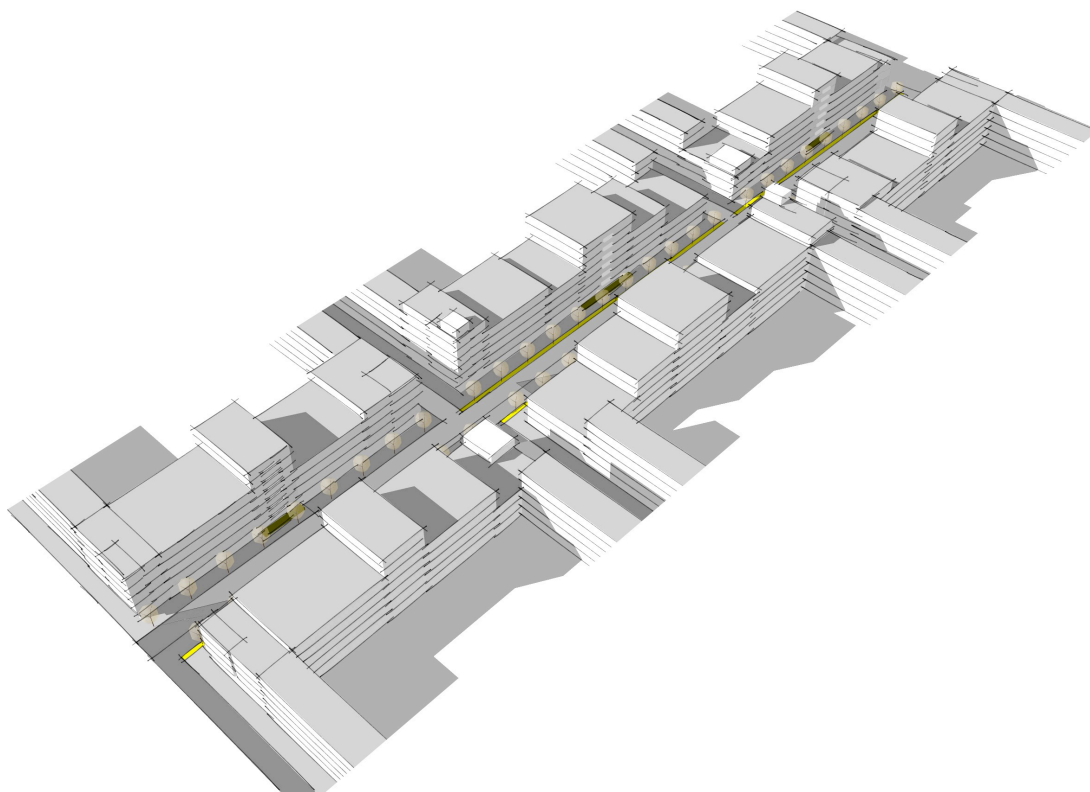
3. Soubor kvalit *rozhraní prostoru - proporce rozhraní*

- malé šířky domů
- podprůměrně různých šířek domů
- podprůměrný počet podlaží
- nadprůměrná výška typického podlaží
- podprůměrný počet zvýšených přízemí (jen ve významných ulicích mírně nadprůměrný)
- průměrná výška zvýšených přízemí (velmi podobné hodnoty u všech uličních typů)
- nadprůměrná výška domů v poměru k jejich šířce

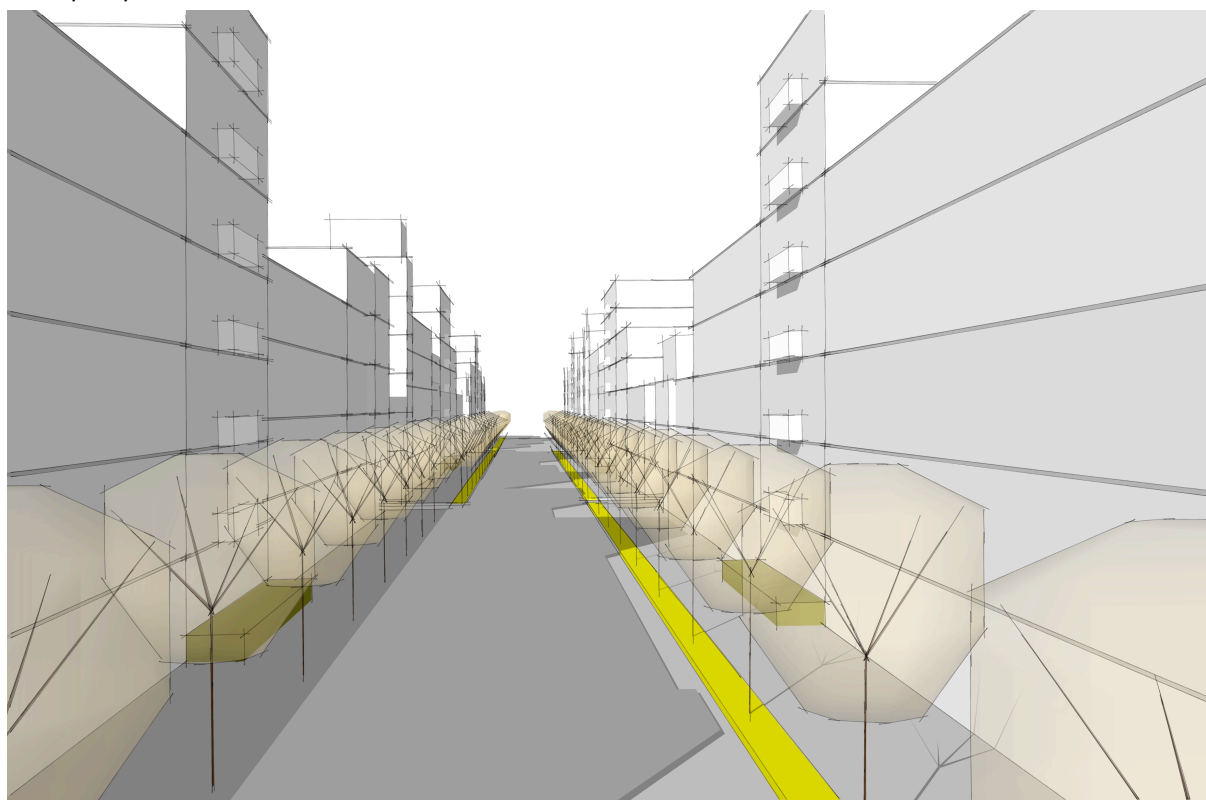
4. Soubor kvalit *prvky v prostoru*

- méně zeleně (městské ulice v tradičním období bez zeleně)
- více stromů
- mírně nadprůměrný výskyt předzahrádek (pouze v obytných ulicích)
- průměrně široké chodníky (podprůměrně široké v obytných ulicích, nadprůměrně ve významných – čím důležitější prostor, tím širší chodníky)
- mírně podprůměrně prvků prostoru

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných ulic tradičního období:

Ptačí perspektiva

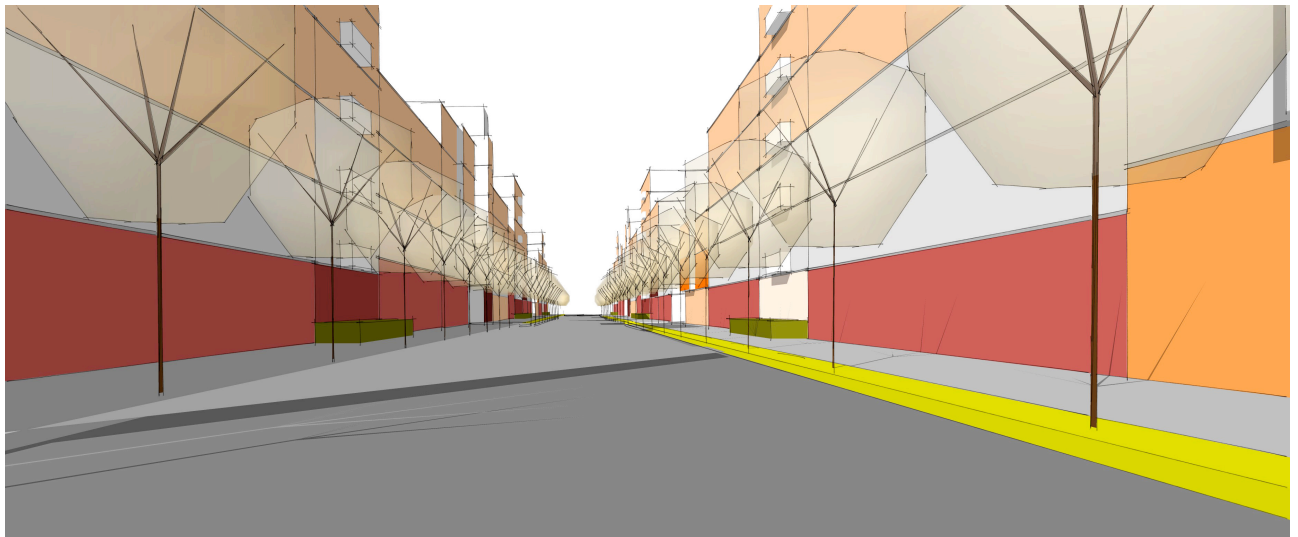

Nadhledová perspektiva

5. Soubor kvalit užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní

- v patrech mírně nadprůměrně projevů bydlení, podprůměrně projevů umělých, méně administrativy
- v patrech **dominují projevy bydlení (2/3)**, méně **neutrálních (1/3)**, ostatní nevýznamné
- **podobné rozložení podílů projevů jako u průměrné ulice**
- v parteru **nadprůměrně projevů obchodů, mírně nadprůměrně barů, podprůměrně bydlení a neutrálních, méně institucí - výraznější projevy užívání**
- v parteru **dominují projevy obchodů (1/2)**, méně bydlení (1/8), barů (1/8) a administrativy, něco málo neutrálních, umělých a institucí, ostatní nevýznamné
- **dominují projevy obchodů, ostatní zastoupeny v malém výskytu**

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných ulic tradičního období s barevným rozlišením proporčního podílu projevů užívání:

Perspektiva z pohledu chodce

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souborů kvalit *prostorová morfologie, rozhraní prostoru a prvky v prostoru*:

Identitu ulice určují především kvality ze souboru *rozhraní prostoru* (více zvýrazněných a výškově zvýrazněných nároží, méně balkonů, menší šířky domů s menší různorodostí, méně podlaží s větší výškou, méně zvýšených přízemí), dále ze souboru *prvky v prostoru* (méně zeleně, více stromů) a *prostorová morfologie* (menší šířka ulice, více kompaktní ulice s delšími bloky a stálejší výškou domů).

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souboru kvalit *užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní*:

Identitu ulice určují výraznější projevy užívání v parteru - dominantně projevy obchodů (podobně jako v městských ulicích).

Moderna I (30.–60.let 20. století)

1. Soubor kvalit *prostorová morfologie*

- průměrné šířky ulic (v městských ulicích nadprůměrné, v obytných podprůměrné)
- podprůměrné délky bloků
- mírně nadprůměrný podíl délky bočních ulic a proluk (u významných ulic podíl značný, u obytných a městských ulic naopak podprůměrný)
- podprůměrná výška domů
- méně různých výšek domů (v městských ulicích jen podprůměrné hodnoty)
- podprůměrná výška ulice v poměru k šířce

2. Soubor kvalit *rozhraní prostoru - prvky rozhraní*

- méně zvýrazněných nároží
- mírně podprůměrně výškově zvýrazněných nároží (u významných ulic hodnoty naopak nadprůměrné)
- více balkónů

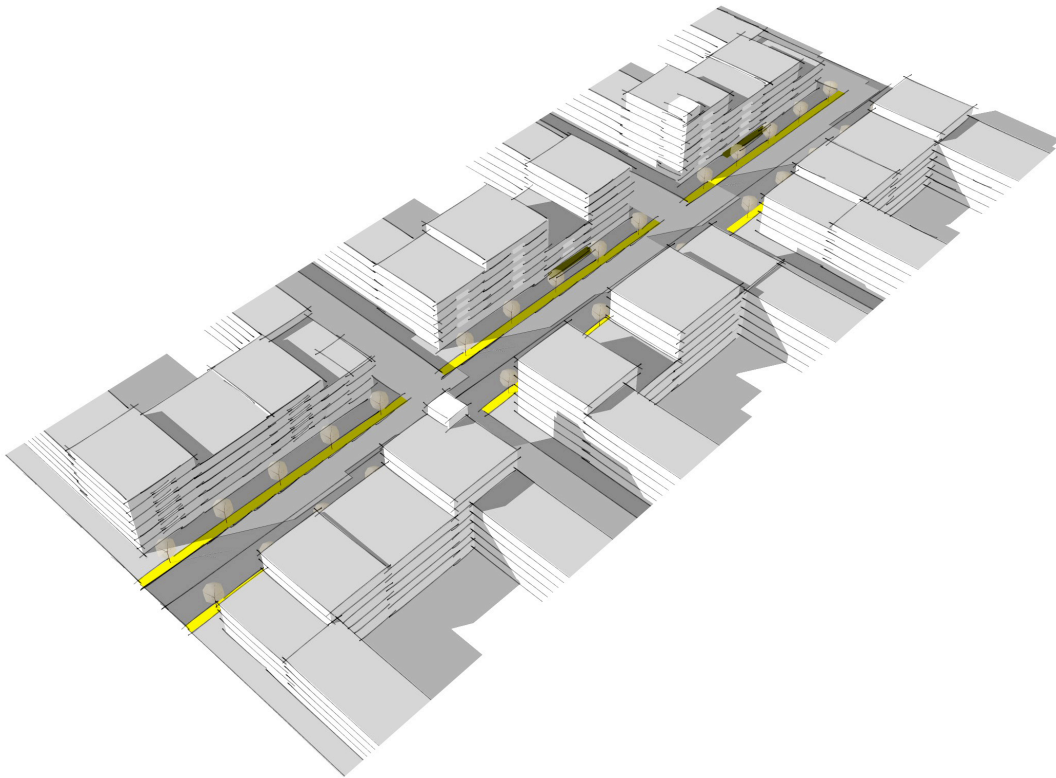
3. Soubor kvalit *rozhraní prostoru - proporce rozhraní*

- malé šířky domů
- podprůměrně různých šířek domů
- podprůměrný počet podlaží
- podprůměrná výška typického podlaží
- nadprůměrný počet zvýšených přízemí
- podprůměrná výška zvýšených přízemí
- nadprůměrná výška domu v poměru k jeho šířce

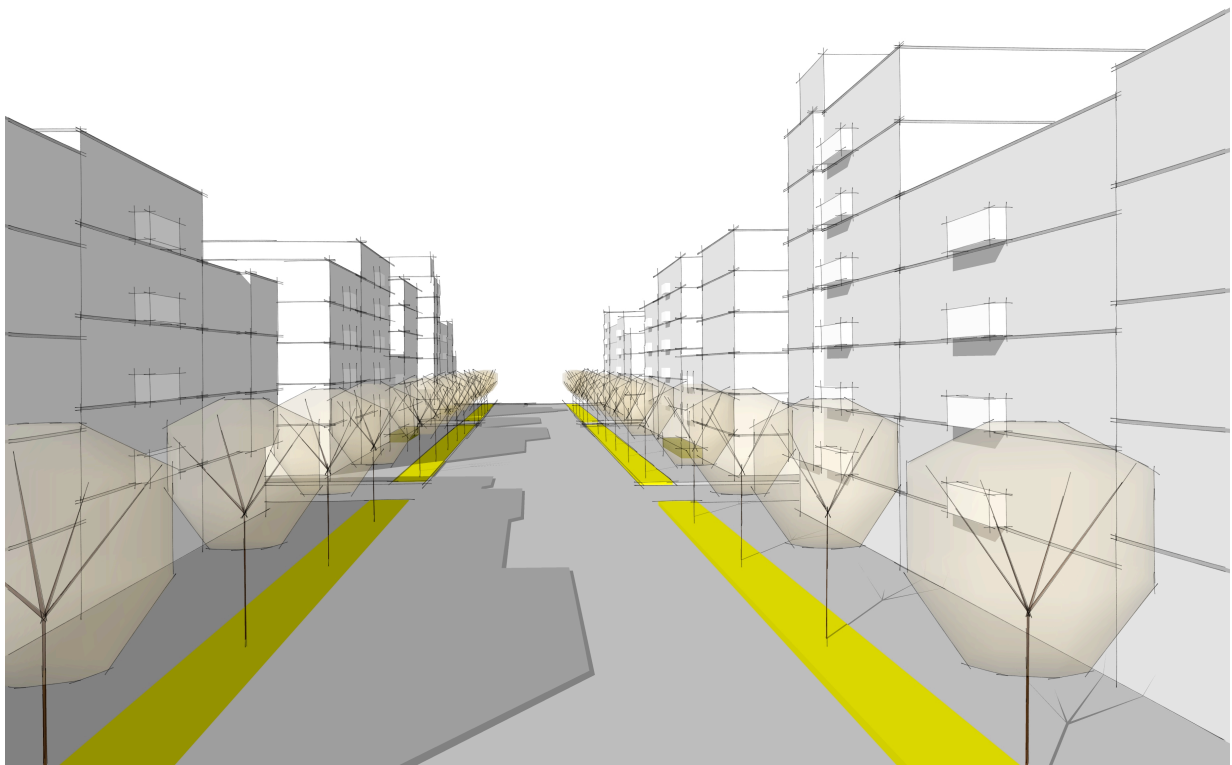
4. Soubor kvalit *prvky v prostoru*

- průměrný výskyt zeleně
- průměrný výskyt stromů
- průměrný výskyt předzahrádek (jen ve významných ulicích bez výskytu předzahrádek)
- průměrně široké chodníky
- mírně nadprůměrně prvků prostoru (naopak méně zjištěno v obytných ulicích)

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných ulic období moderny I:

Ptačí perspektiva

Nadhledová perspektiva

5. Soubor kvalit užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní

- v patrech více projevů bydlení, podprůměrně projevů umělých, méně neutrálních a administrativy - výraznější projevy užívání

- v patrech **dominují projevy bydlení** (4/5), méně projevů neutrálních (1/6), ostatní nevýznamné

v parteru více projevů bydlení, podprůměrně projevů obchodů, méně administrativy a institucí - méně výrazné projevy užívání

- v parteru **dominují projevy bydlení** (1/3) a **obchodů** (1/3), méně projevů neutrálních (1/8) a barů, něco málo umělých, ostatní nevýznamné

- jako u jediné skupiny ulic **dominují v parteru projevy bydlení (spolu s projevy obchodů)**

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných ulic období moderny I s barevným rozlišením proporčního podílu projevů užívání:

Perspektiva z pohledu chodce

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souborů kvalit *prostorová morfologie, rozhraní prostoru a prvky v prostoru*:

Identitu ulice určují především kvality ze souboru *rozhraní prostoru* (méně zvýrazněných nároží, více balkonů, menší šířky domů s menší různorodostí, méně podlaží s menší výškou, více zvýšených přízemí s menší výškou) a dále *prostorová morfologie* (ulice s kratšími bloky a menší a méně různorodou výškou domů).

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souboru kvalit *užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní*:

Identitu ulice určují výraznější projevy užívání v patrech a naopak méně výrazné projevy užívání v parteru - **dominují projevy bydlení** (podobně jako v obytných ulicích).

Moderna II (60.–90. let 20. století)

1. Soubor kvalit *prostorová morfologie*

- nadprůměrné šířky ulic
- nadprůměrné délky bloků (naopak v obytných ulicích podprůměrné)
- průměrný podíl délky bočních ulic a proluk (u významných ulic značný, u obytných a městských ulic naopak podprůměrný - podobně jako u období moderny I)
- nadprůměrná výška domů (výsledek ovlivněn především vysoce nadprůměrnou výškou domů v obytných ulicích, u městských ulic výšky průměrné a u významných dokonce podprůměrné)
- více různých výšek domů (jen v obytných ulicích počet různých výšek domů podprůměrný)
- podprůměrná výška ulice v poměru k šířce

2. Soubor kvalit *rozhraní prostoru - prvky rozhraní*

- méně zvýrazněných nároží
- bez výškově zvýrazněných nároží
- průměrný výskyt balkónů (výrazně nadprůměrný podíl balkónů v obytných ulicích, naopak významně podprůměrný v městských a významných ulicích)

3. Soubor kvalit *rozhraní prostoru - proporce rozhraní*

- nadprůměrné šířky domů (pouze v obytných ulicích výrazně podprůměrné)
- nadprůměrně různých šířek domů (pouze v obytných ulicích počet různých šířek výrazně podprůměrný)
- nadprůměrný počet podlaží (zejména v obytných ulicích, v ostatních uličních typech hodnoty podprůměrné – tento jev lze vysvětlit obecně větším počtem podlaží u obytných panelových domů)
- průměrná výška typického podlaží (v obytných ulicích výška výrazně podprůměrná, v městských a významných ulicích naopak nadprůměrná)
- nadprůměrný počet zvýšených přízemí (v obytných ulicích počet zvýšených přízemí vysoce nadprůměrný, naopak v městských ulicích vysoce podprůměrný)
- mírně nadprůměrná výška zvýšených přízemí (jen v obytných ulicích podprůměrná)
- mírně podprůměrná výška domů v poměru k jejich šířce

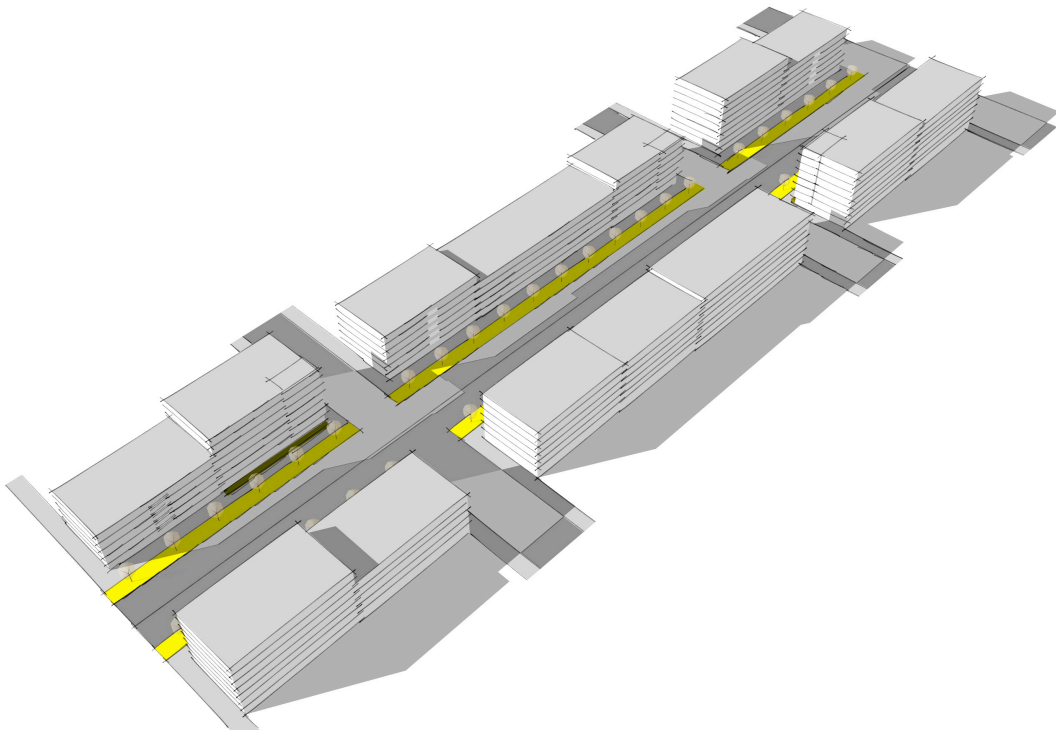
4. Soubor kvalit *prvky v prostoru*

- zeleň významným prvkem prostoru
- mírně podprůměrný výskyt stromů
- mírně nadprůměrný výskyt předzahrádek (takřka bez předzahrádek v obytných ulicích)

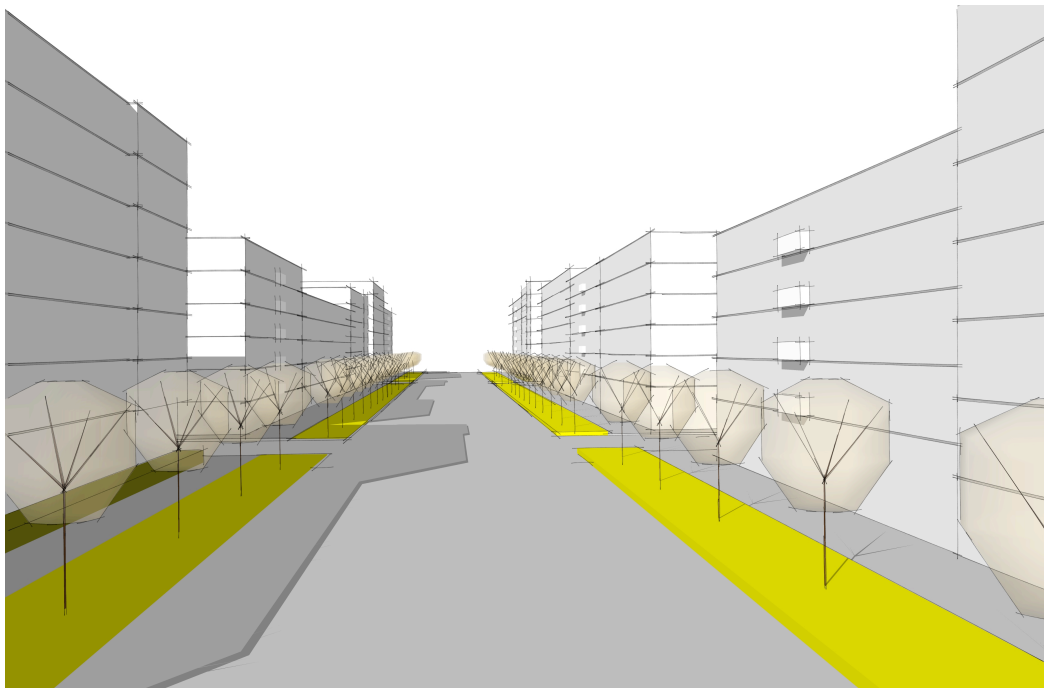
- průměrně široké chodníky (značně podprůměrné v obytných ulicích, nadprůměrné v městských a významných ulicích – podobně jako v tradičním období)

- mírně nadprůměrně prvků prostoru (méně v obytných ulicích)

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných ulic období moderny II:

Ptačí perspektiva

Nadhledová perspektiva

5. Soubor kvalit užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní

v patrech více projevů administrativy, mírně nadprůměrně projevů neutrálních, podprůměrně bydlení - méně výrazné projevy užívání

- v patrech **dominují projevy bydlení (2/5)** a neutrální (2/5), méně projevů administrativy (1/7), něco málo umělých, ostatní nevýznamné

- *průběh podobný jako u průměrné ulice, ale projevy bydlení a neutrální se objevují ve stejném rozsahu*

- v parteru více projevů neutrálních, administrativy a institucí, podprůměrně projevů bydlení a barů, méně obchodů - méně výrazné projevy užívání

- v parteru nejvíce projevů obchodů (1/4), méně neutrálních (1/5), administrativy (1/6), institucí (1/7) a bydlení (1/8), něco málo barů a umělých, ostatní nevýznamné

- *nejméně projevů obchodů ze všech období, naopak nejvíce institucí, administrativy a neutrálních*

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných ulic moderny II s barevným rozlišením proporčního podílu projevů užívání:

Perspektiva z pohledu chodce

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souborů kvalit *prostorová morfologie, rozhraní prostoru a prvky v prostoru*:

Identitu ulice určují především kvality ze souboru *rozhraní prostoru* (méně zvýrazněných a bez výškově zvýrazněných nároží, větší šířky domů s větší různorodostí, více podlaží a zvýšených přízemí) a dále ze souboru *prostorová morfologie* (širší ulice s delšími bloky a větší a různorodější výškou domů), doplněné kvalitou *přítomnost zeleně* (větší výskyt zeleně).

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souboru kvalit *užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní*:

Identitu ulice určují méně výrazné projevy užívání v patrech i parteru - obecně bez dominantních projevů (v patrech projevy neutrální s bydlením a administrativou, v parteru méně projevů obchodů).

Současnost (90. léta – dnes)

1. Soubor kvalit *prostorová morfologie*

- průměrné šířky ulic (u významných ulic nadprůměrné, u městských a obytných ulic podprůměrné)
- mírně podprůměrné délky bloků (obecně velmi podprůměrné, jen u městských ulic nadprůměrné)
- nadprůměrný podíl délky bočních ulic a proluk (jen u městských ulic naopak značně podprůměrný)
- nadprůměrná výška domů (jen u městských ulic mírně podprůměrné)
- více různých výšek domů (výslednou hodnotu ovlivňují zejména významné ulice)
- nadprůměrná výška ulice v poměru k šířce

2. Soubor kvalit *rozhraní prostoru - prvky rozhraní*

- více zvýrazněných nároží
- více výškově zvýrazněných nároží (pouze u významných ulic podprůměrně)
- průměrný výskyt balkónů (výrazně nadprůměrný výskyt v obytných ulicích, mírně nadprůměrný v městských ulicích a takřka bez balkónů jsou ulice významné)

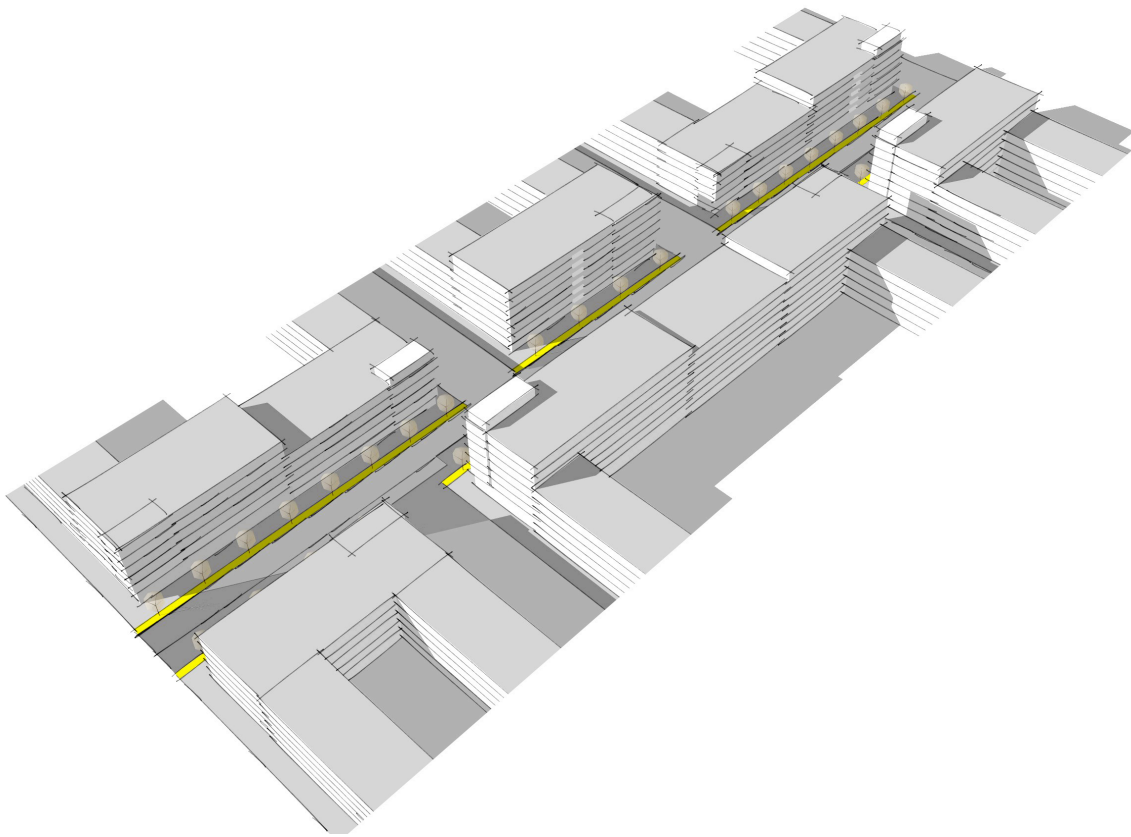
3. Soubor kvalit *rozhraní prostoru - proporce rozhraní*

- větší šířky domů
- více různých šířek domů
- nadprůměrný počet podlaží (jen u městských ulic mírně podprůměrný)
- mírně podprůměrná výška typického podlaží (u obytných ulic výrazně podprůměrná, u městských ulic průměrná a významných ulic výrazně nadprůměrná)
- podprůměrný počet zvýšených přízemí (u významných ulic jen mírně)
- nadprůměrná výška zvýšených přízemí
- menší výška domů v poměru k jejich šířce

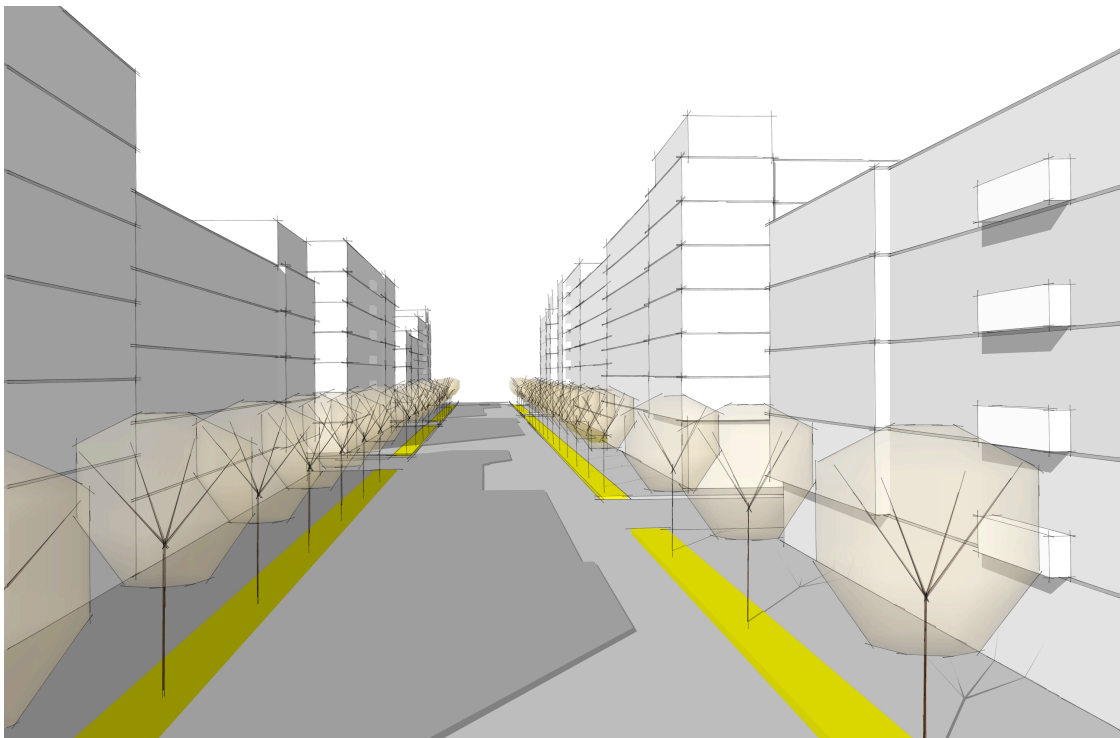
4. Soubor kvalit *prvky v prostoru*

- průměrný výskyt zeleně (městské ulice v tomto období zcela bez zeleně)
- průměrný výskyt stromů
- méně předzahrádek (předzahrádky jsou v tomto období pouze v obytných ulicích)
- průměrně široké chodníky (nadprůměrně široké v obytných a městských ulicích, podprůměrně v ulicích významných – šířka chodníku v tomto období spíše sleduje funkci ulice než její význam)
- mírně podprůměrně prvků prostoru

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných ulic období současnosti:

Ptačí perspektiva

Nadhledová perspektiva

5. Soubor kvalit užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní

- v patrech nadprůměrně projevů neutrálních, administrativy a umělých, podprůměrně projevů bydlení - méně výrazné projevy užívání

- v patrech dominují projevy neutrální (1/2), méně projevů bydlení (1/3) a administrativy (1/8), něco málo umělých, ostatní nevýznamné

- průběh podobný jako u průměrné ulice, ale dominují neutrální projevy oproti projevům bydlení

- v parteru mírně nadprůměrně projevů administrativy, institucí a obchodů, podprůměrně projevů bydlení - výraznější projevy užívání

- dominují projevy obchodů (2/5), méně projevů administrativy (1/8), neutrálních (1/9), bydlení (1/9), barů (1/10) a institucí, něco málo umělých, ostatní nevýznamné

- průběh podobný jako u průměrné ulice, ale podíl projevů administrativy je na místě projevů bydlení

Perspektivní model vytvořený na základě výsledných průměrných hodnot ze všech zkoumaných ulic současnosti s barevným rozlišením proporčního podílu projevů užívání:

Perspektiva z pohledu chodce

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souborů kvalit *prostorová morfologie, rozhraní prostoru a prvky v prostoru*:

Identitu ulice určují především kvality ze souboru *rozhraní prostoru* (více zvýrazněných a výškově zvýrazněných nároží, větší šířky domů s větší různorodostí, více podlaží, méně vyšších zvýšených přízemí) a dále ze souboru *prostorová morfologie* (méně kompaktní ulice s větší a různorodější výškou domů), doplněné kvalitou *předzahrádky* (menší výskyt předzahrádek).

Shrnutí analýzy výsledků průzkumu souboru kvalit *užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní*:

Identitu ulice určují méně výrazné projevy užívání v patrech - dominují projevy neutrální, doplněné projevy bydlení (podobně jako u významných ulic).

Z výsledných hodnot za jednotlivá časová období lze vypočítat následující trendy v proměnách kvalit, tvořících identitu uličních prostorů od tradičního k současnému období. Pro první čtyři soubory kvalit jsou vzájemné rozdíly v hodnotách kvalit mezi jednotlivými časovými obdobími znázorněny grafickou značkou (bodovým grafem) u jednotlivých kvalit:

1. Soubor kvalit *prostorová morfologie*

- **Šířka ulice:** nejužší ulice jsou v tradičním období, rozšiřují se až do období moderny II, v současnosti se zužují na průměrné hodnoty podobné období moderny I

- **Délka bloků:** delší bloky naměřeny v tradičním období a období moderny II, kratší bloky v období moderny I a blíží se průměru v současnosti (u obytných ulic lze pozorovat trvalý pokles od tradičního období, u městských ulic naopak nárůst v období moderny II a v současnosti)

- **Podíl délky bočních ulic a proluk:** od kompaktnějších ulic tradičního období skokově roste podíl délky bočních ulic a proluk (s mírným poklesem v období moderny II) do největšího podílu v současnosti (u obytných ulic je tento trend nejviditelnější, u městských dochází v současnosti naopak k poklesu pod úroveň tradičního období)

- **Výška zvýšených přízemí:** od průměrné výšky v tradičním období dochází k poklesu na podprůměrnou výšku v období moderny I a následně k setrvalému zvyšování do nadprůměrné výšky v současnosti (obdobný trend lze pozorovat v městských i významných ulicích, jen v obytných ulicích výšky klesají až do období moderny II a následně se skokově zvyšují v současnosti)

- **Výška domů:** od mírně podprůměrné výšky v tradičním období dochází k poklesu na podprůměrné výšky v období moderny I a následně ke skokovému nárůstu na nadprůměrné výšky v období moderny II a ještě o něco větší výšky v současnosti (u městských i významných ulic lze pozorovat obdobný trend, jen v obytných ulicích dochází k výraznému zvýšení v období moderny II s následným poklesem do současnosti – tento výkyv lze pravděpodobně vysvětlit výstavbou obecně vyšších obytných panelových domů v období moderny II)

- **Počet různých výšek domů:** od nejmenšího počtu v tradičním období nejdříve dochází k pomalému růstu v období moderny I a následně ke skokovému růstu v období moderny II, který mírněji pokračuje do současnosti

- **Poměr šířky ulice k výšce:** shodně nadprůměrné výšky ulice v poměru k jejich šířkám v tradičním a současném období, naopak výrazně podprůměrné v období moderny I a II

2. Soubor kvalit rozhraní prostoru – prvky rozhraní

- **Zvýrazněná nároží:** shodně výrazně více zvýrazněných nároží najdeme v tradičním a současném období, naopak výrazně méně v období moderny I a II

- **Výškově zvýrazněná nároží:** od výrazně nadprůměrných hodnot v tradičním období klesá počet výškově zvýrazněných nároží až do období moderny II, které je zcela bez výškově zvýrazněných nároží, v současnosti naopak dochází ke skokovému zvýšení nad hodnoty tradičního období

- **Balkóny:** celkově v tradičním období pozorujeme méně balkónů, v období moderny I dochází k výraznému nárůstu, který dále klesá na průměrné hodnoty v období moderny II a současnosti (u obytných ulic lze však pozorovat trvalý nárůst od tradičního období do období moderny II, který se udrží i v současnosti a naopak ve významných ulicích lze pozorovat od období moderny I setrvalý pokles až do ulic současnosti, které jsou téměř bez balkónů)

3. Soubor kvalit rozhraní prostoru – proporce rozhraní

- **Šířka domů:** v tradičním období a období moderny I měříme výrazně podprůměrné šířky domů, které v období moderny II skokově rostou až do největších šířek v současnosti (výjimkou jsou podprůměrné hodnoty v obytných ulicích v období moderny II – tento výkyv lze pravděpodobně vysvětlit výstavbou obecně užších sekcí obytných panelových domů v období moderny II)

- **Různé šířky domů:** v tradičním období a období moderny I nacházíme podprůměrný počet různých šířek domů, v období moderny II počet roste k nadprůměrným hodnotám a dále pokračuje až do největšího počtu různých šířek v současnosti (výjimkou jsou pouze podprůměrné hodnoty pro obytné ulice v moderně II – tento výkyv lze opět pravděpodobně vysvětlit výstavbou typizovaných obytných panelových domů s jednotnými šířkami sekcí v období moderny II)

- **Počet podlaží:** v tradičním období a moderně I podprůměrné počty podlaží, v moderně II a v současnosti nadprůměrné (výjimkou jsou podprůměrné hodnoty pro významné ulice v moderně II)

- **Výška typického podlaží:** v tradičním období naměřena výška podlaží nejvyšší, do období moderny I dochází k výraznému poklesu na výšku podprůměrnou, následuje mírný nárůst na průměrné hodnoty v období moderny II a opět sestup na mírně podprůměrné hodnoty v současnosti (výšky podlaží v obytných ulicích postupně klesají, v městských a významných klesají od tradičního období k nižším výškám v období moderny I, následuje zvýšení v období moderny II a opět snížení v současnosti)

- **Počet zvýšených přízemí:** od tradičního období do období moderny II počet zvýšených přízemí roste, v současnosti naopak výrazně klesá pod úroveň hodnot tradičního období (zjevné zejména u obytných ulic, s menšími rozdíly také u ulic významných; v městských ulicích lze zaznamenat nejvíce zvýšených přízemí v období moderny I, v ostatních obdobích jsou hodnoty hluboko pod průměrem)

- **Poměr šířky domů k výšce:** od tradičního období do současnosti výška domů v poměru k jejich šířce soustavně klesá

4. Soubor kvalit prvky v prostoru

- **Přítomnost zeleně:** od tradičního období k období moderny II přítomnost zeleně roste, v současnosti se vrací mírně pod úroveň hodnot období moderny I

- **Množství stromů:** v tradičním období nadprůměrné, v dalších obdobích setrvale mírně pod průměrem, v současnosti dochází k mírnému nárůstu

- **Předzahrádky:** výskyt se pohybuje kolem průměrných hodnot, pouze v současnosti klesá výrazněji pod průměrné hodnoty

- **Šířka chodníku:** šířky chodníků ve všech obdobích naměřeny kolem průměrných hodnot (větší rozdíly mezi časovými obdobími lze pozorovat pouze dle jednotlivých uličních typů)

- **Prvky v prostoru:** podobně méně různých prvků v prostoru zjištěno v tradičním období a současnosti, naopak podobně více v období moderny I a II

Shrnutí pozorovatelných trendů v proměnách kvalit ze souborů *prostorová morfologie, rozhraní prostoru a prvky v prostoru*:

Od tradičního období do současnosti lze vyzorovat některé soustavné trendy měnících se kvalit, zejména v kategoriích prostorové morfologie a rozhraní prostoru. Tyto soustavné trendy (vyjádřené bodovými grafy) jsou zvýrazněny tmavě červenou barvou (rostoucí tendence) a barvou zelenou (klesající tendence). Jde především o rozšiřující se domy a jejich šířky, které se stávají různorodější, stoupající počet podlaží, snižující se výšku podlaží a snižující se výšku domů v poměru k jejich šířce. Dále soustavně roste podíl bočních ulic a proluk (od kompaktních ulic k rozptýleným), výška zvýšených přízemí, výška domů a také jejich různorodost. Klesá výskyt předzahrádek.

Některé trendy lze vyzorovat pouze v rozmezí od tradičního do období moderny II a v současnosti se hodnoty následně vrací (více či méně) k období tradičnímu. Tyto trendy jsou vyznačeny modře. Od tradičního k druhému modernímu období roste podíl zeleně, počet zvýšených přízemí a rozšiřují se ulice, naopak klesá výskyt výškově zvýrazněných nároží.

Pro některé kvality platí, že nabývají podobných hodnot v tradičním období a současnosti proti podobným hodnotám obou období moderny. Tyto trendy jsou značeny jasně červenou barvou. Jedná se o v tradičním období a současnosti vyšší výskyt stromů, zvýrazněných nároží a větší výšky ulice v poměru k její šířce a o něco menší počet různých prvků v prostoru.

Poslední skupina kvalit (značená šedou barvou) osciluje kolem průměrných hodnot s většími či menšími odchylkami, ale bez jednoznačné vzestupné či sestupné tendence. Jsou to šířky chodníků, výskyt balkónů a délka bloků.

5. Soubor kvalit užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní

Shrnutí pozorovatelných trendů v proměnách kvalit ze souboru *užívání prostoru – projevy užívání do fyzické podoby uličního rozhraní*:

V patrech od tradičního období do současnosti roste podíl umělých projevů užívání, s výjimkou období moderny I (kde je nejvíce projevů bydlení a nejméně projevů neutrálních) roste podíl projevů neutrálních a klesá podíl projevů bydlení; v období moderny II a v současnosti skokově narůstá projevů administrativy. Období moderny I tvoří výjimku z jinak poměrně setrvalých trendů klesajících projevů bydlení a stoupajících projevů neutrálních, administrativy a umělých.

V **parteru** od tradičního období k období moderny II soustavně ubývá projevů obchodů a barů, naopak stoupá podíl projevů neutrálních, v současnosti se hodnoty vracejí na pomezí tradičního období a období moderny I; s výjimkou období moderny I (kdy je jich výrazně více) zůstávají projevy bydlení na stejné úrovni; umělé projevy zůstávají na stejné úrovni s mírným zvýšením v období moderny I a II; podíl projevů institucí a administrativy skokově roste v období moderny II a s mírným poklesem přetrvávají do současnosti. Období moderny I tvoří výjimku výraznou přítomností projevů bydlení v parteru. V tradičním období mají nejvyšší podíl projevy obchodů a barů. V období moderny II je největší podíl projevů neutrálních, institucí a administrativy.

10. Zhodnocení výsledků výzkumu ve vztahu ke stanoveným hypotézám

Hypotéza 1:

Pro zvolené typy uličních prostorů je možné najít společné kvality (a jejich parametry), které uliční prostory charakterizují a odlišují od typů ostatních.

Potvrzení hypotézy 1:

Analýzou výsledků průzkumu **bylo prokázáno**, že je možné nalézt dostatečné množství rozdílných kvalit (resp. jejich hodnot), které uliční typy vzájemně odlišují. V rámci kvalit souboru *prostorové morfologie, rozhraní prostoru a prvků prostoru* bylo nalezeno pro obytné ulice 12, pro městské ulice 5 a pro významné ulice 10 kvalit (z 21 sledovaných) s výrazněji (nadprůměrně nebo značně nadprůměrně) odlišnými hodnotami od hodnot průměrných. Zároveň bylo nalezeno 10 (obytné ulice), 9 (městské ulice) a 8 (významné ulice) výrazněji odlišných proporcí projevů užívání, které jednotlivé typy ulic charakterizují.

Tento závěr byl dále potvrzen zpracováním trojrozměrného počítačového modelu uličních prostor pro jednotlivé skupiny ulic. Perspektivní znázornění jednotlivých modelů zviditelňují jednotlivé charakteristické rozdíly v prostorovém uspořádání a projevech užívání mezi jednotlivými uličními typy.

Předpoklady hypotézy 1 a jejich verifikace:

Předpokládané určující společné znaky (kvality) pro jednotlivé typologie jsou následující:

Obytné ulice

- nadprůměrná přítomnost zeleně

Podíl zeleně 25,88 % z plochy obytné ulice byl zaznamenán jako největší ze všech sledovaných uličních typů a také ze všech skupin ulic dle časových období. **Předpoklad byl potvrzen.**

- méně různých prvků prostoru

Počet 17,5 různých prvků prostoru v obytných ulicích byl zaznamenán jako nejmenší ze všech sledovaných uličních typů a také ze všech skupin ulic dle časových období. **Předpoklad byl potvrzen**, rozdíly v počtech různých prvků prostoru mezi jednotlivými typy ulic však nejsou příliš významné.

- menší šířky domů

Šířka domů 24,15 m v obytných ulicích byla zaznamenána jako nejmenší ze všech sledovaných uličních typů. **Předpoklad byl potvrzen.**

- větší výskyt zvýšených přízemí

Podíl 51,5 % zvýšených přízemí ze všech přízemí v obytných ulicích byl zaznamenán jako největší ze všech sledovaných uličních typů. **Předpoklad byl potvrzen.**

Městské ulice

- více různých prvků prostoru

Počet 23,5 různých prvků prostoru v městských ulicích byl zaznamenán jako největší ze všech sledovaných uličních typů. **Předpoklad byl potvrzen**, rozdíly v počtech různých prvků prostoru mezi jednotlivými typy ulic však nejsou příliš významné.

- větší význam projevů užívání pro identitu ulice

V rámci souboru kvalit *prostorové morfologie, rozhraní prostoru a prvků prostoru* bylo nalezeno pro městské ulice jen 5 kvalit s výrazněji odlišnými hodnotami od hodnot průměrných (oproti 10ti a 8mi odlišných kvalit u ostatních typů ulic), nicméně 9 výrazněji odlišných proporcí projevů užívání (v porovnání s 8mi a 10ti u ostatních typů ulic). Význam projevů užívání pro identitu městské ulice je tedy větší než u ostatních uličních typů. **Předpoklad byl potvrzen.**

- menší podíl zeleně

Podíl zeleně 4,74 % z plochy městské ulice byl zaznamenán jako nejmenší ze všech sledovaných uličních typů a také ze všech skupin ulic dle časových období. **Předpoklad byl potvrzen.**

Významná ulice

- širší ulice

Šířka významných ulic 35,88 m byla zaznamenána jako největší ze všech sledovaných uličních typů. **Předpoklad byl potvrzen**, rozdíly v šířkách ulic mezi jednotlivými typy však nejsou příliš významné.

- větší šířky domů

Šířka domů 45,14 m ve významných ulicích byla zaznamenána jako největší ze všech sledovaných uličních typů. **Předpoklad byl potvrzen.**

- větší výška parteru

Podíl 43,13 % zvýšených přízemí ze všech přízemí ve významných ulicích byl zaznamenán jako prostřední ze všech sledovaných uličních typů a jako mírně nadprůměrný v porovnání se všemi zkoumanými ulicemi.

Výška zvýšeného přízemí 4,77 m ve významných ulicích byla zaznamenána jako největší ze všech sledovaných uličních typů.

Předpoklad byl potvrzen částečně.

- výraznější řešení nároží (dominanty)

Podíl 54,15 % zvýrazněných nároží ze všech nároží ve významných ulicích byl zaznamenán jako nejvyšší ze všech sledovaných uličních typů, nicméně 20,51 % výskyt výškově zvýrazněných nároží je mírně podprůměrný.

Předpoklad byl potvrzen částečně.

- širší chodníky

Šířka chodníku významných ulic 5,72 m byla zaznamenána jako prostřední ze všech sledovaných uličních typů, a jako mírně nadprůměrná v porovnání se všemi zkoumanými ulicemi. Nejširší chodníky (6,17 m) byly zaznamenány u městských ulic. **Předpoklad byl potvrzen částečně.**

Hypotéza 2:

Kvality (ev. parametry) tvořící identitu zvolených typů uličních prostorů se v různých obdobích architektonického vývoje mění. V různých obdobích architektonického vývoje je identita zvolených typů uličních prostorů tvořena jinými prostředky (kvalitami).

Pro různé typologie budou vzájemné rozdíly mezi obdobími odlišné (a více či méně výrazné), nicméně některé proměny ve znacích (kvalitách) budou společné.

Potvrzení hypotézy 2:

Analýzou výsledků průzkumu **bylo prokázáno**, že je množné nalézt dostatečné množství rozdílných kvalit (resp. jejich hodnot), které se odlišují v závislosti na zkoumaném časovém období. V rámci souborů kvalit *prostorové morfologie*, *rozhraní prostoru* a *prvků prostoru* bylo nalezeno pro ulice tradičního období 14, pro ulice období moderny I 11, ulice období moderny II 12 a pro ulice současného období 13 kvalit (z 21 sledovaných) s výrazněji (nadprůměrně nebo značně nadprůměrně) odlišnými hodnotami od hodnot průměrných. Dále byly vysledovány některé trendy v proměnách jednotlivých kvalit mezi obdobími. 10 z 21 sledovaných kvalit se mění se soustavnou klesající nebo stoupající tendencí od tradičního období k současnosti. 4 kvality se s jednoznačnou tendencí proměňují od tradičního období do období moderny II, aby se jejich hodnoty následně v současnosti vrátily na dřívější úroveň. 4 kvality nabývají podobných hodnot v tradičním období a současnosti proti podobným hodnotám obou období moderny. Pro zbývající 3 kvality nebyly žádné jednoznačné trendy nalezeny. Zároveň bylo nalezeno 6 (ulice tradičního období), 8 (ulice období moderny I), 8 (ulice období moderny II) a 5 (ulice současného období) výrazněji odlišných proporcí projevů užívání, které ulice jednotlivých období charakterizují. Tento výsledek byl ilustrován perspektivním znázorněním uličních prostorů dle jednotlivých období s barevným odlišením podílu projevů užívání. Jednoznačný trend měnicích se podílů projevů užívání od tradičního období k současnosti lze vysledovat u 4 kategorií, od tradičního období do moderny II u 6 kategorií. Lze tedy konstatovat, že bylo vysledováno dostatečné množství kvalit, které se mezi časovými obdobími prokazatelně mění, většinou se zřetelnou tendencí.

Předpoklady hypotézy 2 a jejich verifikace:

Předpokládané proměny v kvalitách tvořících identitu uličních prostorů od tradičního k současnému období:

- zmenšující se počet různých prvků parteru (menší různorodost a počet)

Výskyt různorodých prvků v prostoru je nižší jak v současnosti, tak v tradičním období - nelze tedy vysledovat jasnou sestupnou tendenci. **Předpoklad nebyl potvrzen.**

- snižující se počet zvýrazněných nároží

Počet zvýrazněných nároží klesá od tradičního období do období moderny II, v současnosti naopak stoupá. **Předpoklad byl potvrzen částečně.**

- snižování výšky podlaží domů

Výška typického podlaží se od tradičního období do současnosti s mírným výkyvem v období moderny I soustavně snižuje. **Předpoklad byl potvrzen.**

- zvyšující se podíl balkonů a lodžii na fasádě

Výskyt balkonů osciluje kolem průměrných hodnot s minimem v tradičním období a maximem v období moderny II. **Předpoklad nebyl potvrzen.**

- zvětšující se šířka domů

Šířka domů se od tradičního období do současnosti soustavně (v období moderny II skokově) zvětšuje. **Předpoklad byl potvrzen.**

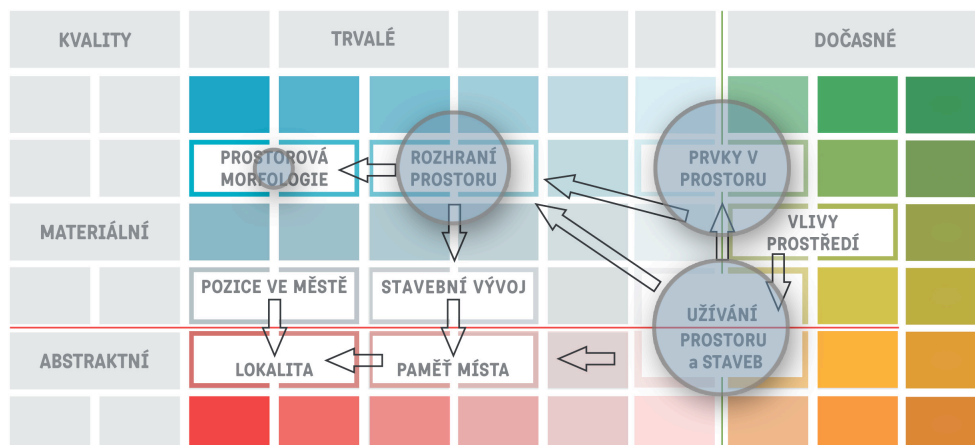
11. Závěr

Z analýz výsledných hodnot vyplynulo poznání, že pro identitu ulic, rozlišených dle jejich role v organismu města na funkční typy (*obytné, městské a významné*), jsou určující spíše kvality ze souboru *prvků v prostoru a projevů užívání* (tedy kvality související převážně s provozem a užíváním). Naopak pro identitu ulic rozlišených dle časových období, jsou rozhodující spíše kvality ze souboru *rozhraní prostoru a prostorové morfologie* (tedy kvality související přímo s urbanistickým utvářením prostoru a jeho architekturou). Tento jev se projevuje především při zkoumání proměn kvalit jednotlivých uličních typů v průběhu různých časových období. Např. pro období moderny II byly u mnoha kvalit pozorovány významné rozdíly mezi obytnými ulicemi a ostatními uličními typy. Jednalo se zejména o kvality související s výškami a šířkou jednotlivých domů. Zatímco šířka domů (a její různorodost) se ve významných a městských ulicích pohybovala ve značně nadprůměrných hodnotách, v obytných ulicích byly naměřeny hodnoty značně podprůměrné. Podobně tomu bylo u měřené podlažnosti a výšky a různorodosti domovních výšek, které byly v obytných ulicích významně odlišné od ostatních uličních typů. Tento rozdíl lze vysvětlit fenoménem typizovaných panelových domů, které v tomto období představovaly hlavní směr obytné výstavby a oproti jiným stavbám té doby se vyznačovaly poměrně jednotnou malou šířkou a větším počtem nadzemních podlaží. Zajímavá je také podobnost hodnot některých kvalit mezi tradičním obdobím a současností. Značí návrat některých tradičních architektonických prvků (zvýrazněná a výškově zvýrazněná nároží, ale třeba také uliční stromořadí), které se v období moderny I a II z ulic postupně vytratily. Pokud zůstaneme v období současnosti, lze zde pozorovat i jiný trend, přímo související s architekturou staveb, a to výrazně se zvyšující podíl neutrálních projevů užívání a naopak snižující se podíl balkonů ve významných ulicích. Způsoben je především vzrůstající oblibou použití celoskleněných fasád, která díky tónování a odrazivosti skel neumožňují návštěvníkovi pozorovat projevy užívání v jednotlivých podlažích a stávající se paradoxně slepými.

Vztah složky identity trvalé s dočasnou (v průzkumech zastoupenou zejména pozorovanými projevy užívání) byl v této práci opakovaně zmiňován a popisován, je proto na místě věnovat této problematice prostor také v závěru. V rámci teoretického rozboru byl nastíněn předpoklad, že pro identitu různých uličních typů budou rozhodující kvality z odlišných souborů - tedy kvality odlišné podstaty (od trvalých k dočasným, od materiálních k abstraktním). Tento předpoklad byl v rámci verifikace související hypotéz nepřímo potvrzen a zde předkládám jeho vizuální zhodnocení. V tabulce souborů kvalit byl pro každou sledovanou skupinu ulic vyznačen poměrný význam jednotlivých zkoumaných souborů kvalit pro její identitu. Neboli které hodnoty kvalit z daných souborů nejvíce odlišují příslušnou skupinu ulic od ostatních.

Obytné ulice:

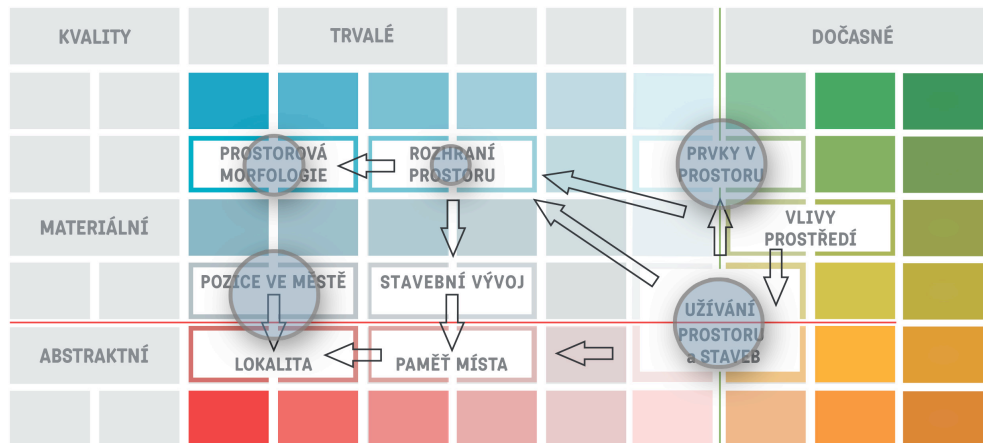
Identitu ulice určují z části kvality ze souboru *rozhraní prostoru*, ale především kvality ze souborů *prvků v prostoru a užívání prostoru*. Identita ulice tedy z velké části vychází z kvalit dočasných.

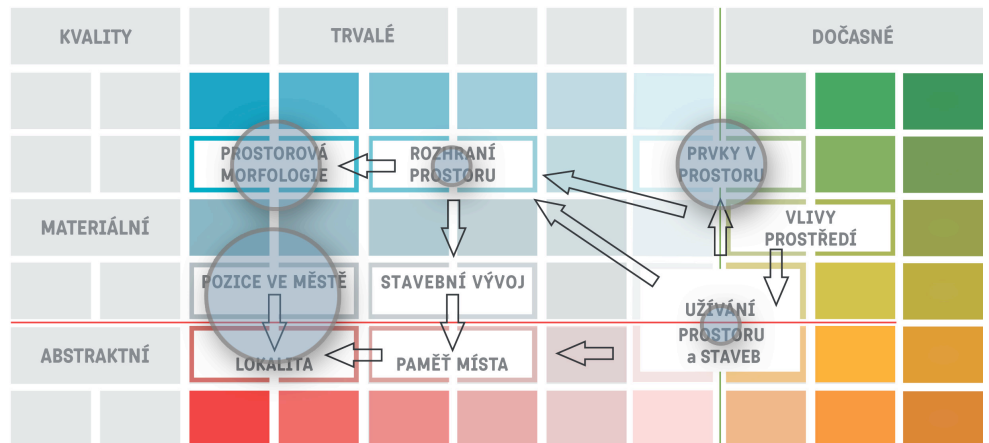
Městské ulice:

Identitu ulice určují kvality z mnoha souborů, o něco významnější jsou však soubory *pozice ve městě*, *prvky v prostoru* a *užívání prostoru*. Identita ulice tedy ze značné části vychází z kvalit dočasných.

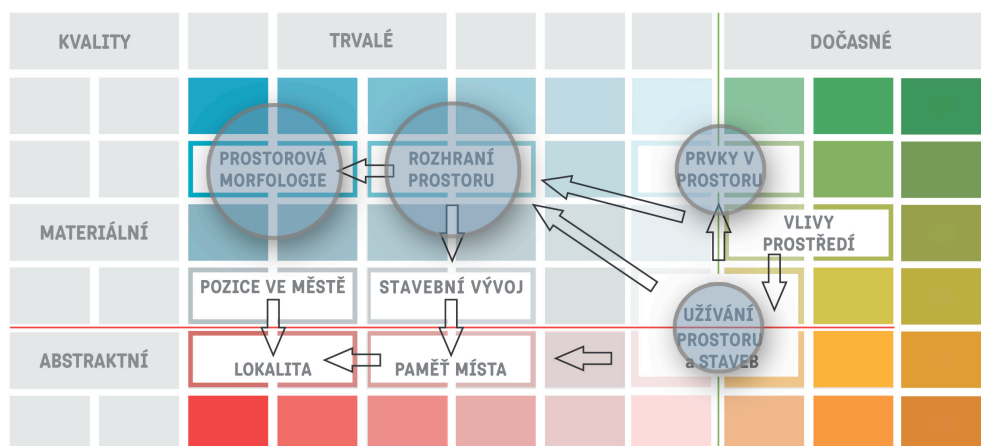
Významné ulice:

Identitu ulice určují zejména kvality ze souborů *pozice ve městě*, *prostorová morfologie* a *prvky v prostoru*. Identita ulice tedy z větší části vychází z kvalit trvalých.

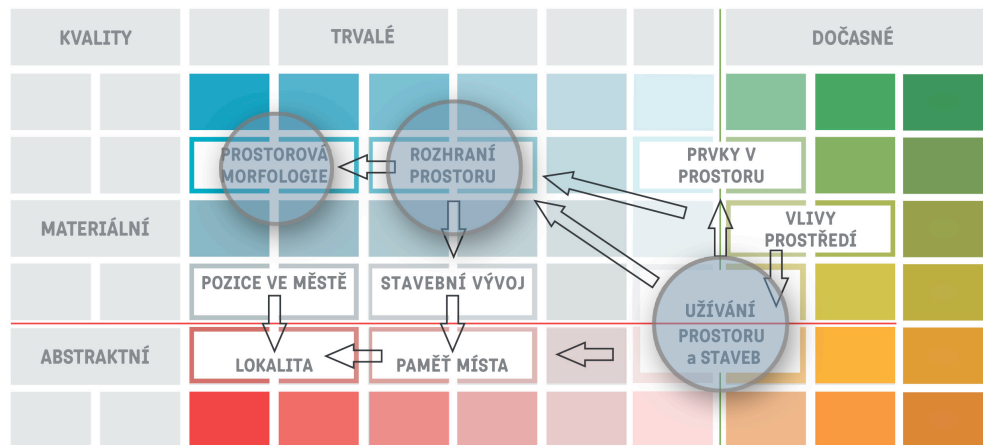
Ulice tradičního období:

Identitu ulice určují zejména kvality ze souborů *prostorová morfologie* a *rozhraní prostoru*, v menší míře pak ze souborů *prvky v prostoru* a *užívání prostoru*. Identita ulice tedy z větší části vychází z kvalit trvalých.

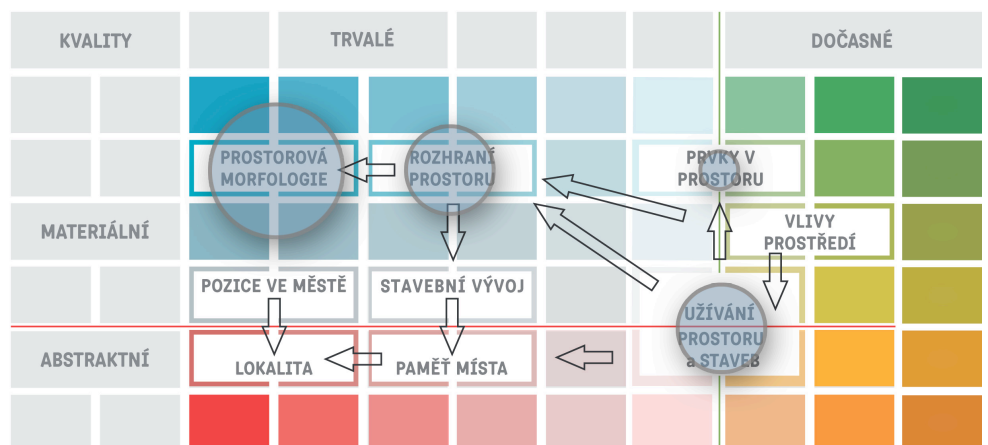
Ulice období
moderny I:

Identitu ulice určují zejména kvality ze souborů *rozhraní prostoru a užívání prostoru*, v menší míře pak ze souboru *prostorová morfologie*. Identita ulice tedy z větší části vychází z kvalit trvalých.

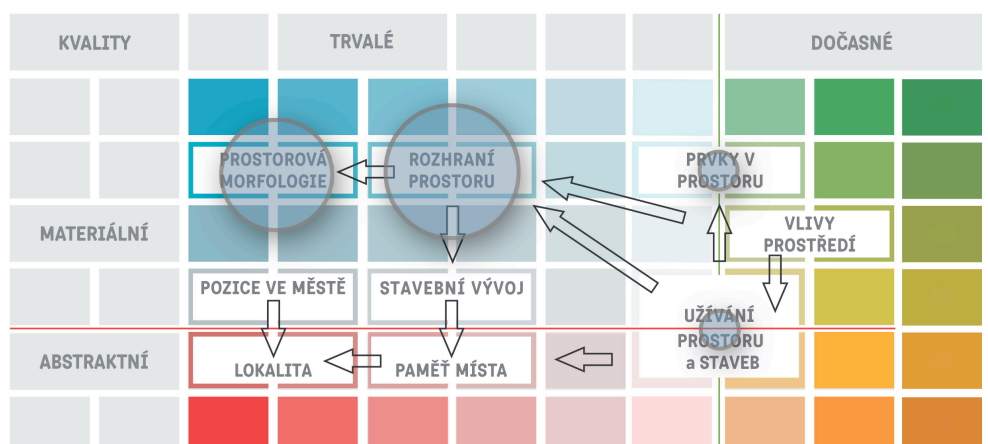
Ulice období
moderny II:

Identitu ulice určují zejména kvality ze souboru *prostorová morfologie*, v menší míře pak ze souborů *rozhraní prostoru a užívání prostoru*. Identita ulice tedy z větší části vychází z kvalit trvalých.

Současnost:

Identitu ulice určují zejména kvality ze souborů *rozhraní prostoru a prostorová morfologie*. Identita ulice tedy z větší části vychází z kvalit trvalých.

Jak již bylo zmíněno, dočasné kvality hrají větší roli v rozlišování identity ulic dle jejich role ve městě (funkčních typů), nicméně svůj nesporný význam mají i pro identitu ulic některých časových období (zejména pro období tradiční a období moderny I). Lze konstatovat, že řada městských uličních prostorů se od ostatních odlišuje nejen svou architekturou a urbanistickou kompozicí, ale zejména ději a způsoby jejich užívání. A teprve spojením těchto dvou složek, tedy architektonického rozhraní a životem naplněného prostoru vzniká jedinečný komplex vjemů, který nám umožňuje se s městským prostorem identifikovat.

Allan Jacobs si v knize *Great Streets* klade otázku, zda jsou pro celkovou kvalitu ulic více rozhodující aktivity, které se v ní odehrávají, nebo samotné fyzické vlastnosti prostoru.⁸ Jednoznačnou odpověď samozřejmě nenabízí, nicméně identifikuje řadu fyzických znaků, které by měla ulice mít, aby příjemné užívání umožňovala. A tento vztah trvalé a dočasné složky identity městského prostoru považují za zásadní – dočasné a abstraktní děje a jevy jsou umožněny prvky materiálními a trvalými. Pro zajištění komplexního a plnohodnotného užívání městského prostoru je tak třeba nejdříve věnovat pozornost jeho urbanisticko – architektonické podstatě.

Ačkoliv (nebo snad právě proto, že) byly na základě provedených průzkumů a jejich analýz hypotézy stanovené v této doktorské práci z velké části potvrzeny, je třeba na závěr učinit několik poznámek. Stanovené teoretické předpoklady a metodiky průzkumů vznikaly na základě studia městských (zejména) uličních prostorů z celé řady evropských i mimo evropských měst, přesto se jednalo pouze o relativně malý a subjektivní výběr (ač byl tento výběr ovlivněn řadou jiných teoretických prací renomovaných autorů) a není proto možné tvrdit, že jsou předložená teoretická východiska dostatečně komplexní a vše zahrnující. Podobně je třeba hodnotit i provedené případové studie pražských uličních prostorů. Ačkoliv byl jejich výběr pečlivě zvažován na základě předem stanovených a v této práci popsaných kritérií, stále se jednalo o subjektivní výběr autora a je velmi pravděpodobné, že by výsledky průzkumu dosáhly na jiném (ač kritériím odpovídajícím) vzorku ulic odlišných hodnot. Vzhledem k omezenému rozsahu doktorské práce byl omezen také počet zkoumaných zástupců uličních prostorů a rozsah sledovaných kvalit, což také znamená menší statistickou relevanci výsledných hodnot.

Přes zmíněné poznámky považuji předložené výsledky této doktorské práce za podnětné a přínosné jak pro pochopení identity pražských uličních prostorů širšího centra, tak pro pochopení podstaty identity městských prostorů obecně.

V disertační práci byl stanoven a na průzkumech ověřen vlastní teoretický rámec pro další pokračování výzkumu. Nabízí se jeho rozšíření o další sledované kvality (zejména z kategorií abstraktní podstaty identity) a zejména o více zástupců uličních prostorů.

Byla také pojmenována řada aspektů, tvořících identitu městských prostor, a jejich vzájemné vztahy a vazby. Vědomí těchto kvalit je předpokladem poučených tvůrčích zásahů do stávajících a navrhování nových městských prostor.

Výsledky této práce je dále možné použít k obohacení architektonicko-urbanistického instrumentáře pro práci s městským prostorem (např. při tvorbě street manuálů).

12. Poznámky

1. Roman Koucký, *Úřad kreátora*, Praha 2008, s. 36
2. Christian Norberg-Schulz, *Genius Loci*, Praha 2010, s.5
3. Ibidem, s.11
4. Kevin Lynch, *Obraz města*, Praha 2004, s.5
5. Ibidem, s.2–6
6. Matthew Carmona, Tim Heath, Taner Oc, Steve Tiesdell, *Public places –urban spaces: A Guide to Urban Design*, Oxford 2007, s. 89
7. Allan Jacobs, Donald Appleyard, Manifest urbanistického navrhování. 1987. In: Karel Maier (ed.), *Urbanistická čítanka 1.*, Praha 2000, s. 74
8. Allan B. Jacobs, *Great streets*, Cambridge 1995, str.8)
9. Karel Honzík, *Tvorba životního slohu*, Praha 1976
10. Roman Koucký, *elementární.urbanismus*, Praha 2006, s.13
11. Augé, M.: *Non-places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, London 2009, s. 16
12. Dalibor Veselý, K otázce veřejného prostoru, *Ad architektura*, č. 02/2006
13. Allan Jacobs, Donald Appleyard, Manifest urbanistického navrhování. 1987. In: Karel Maier (ed.), *Urbanistická čítanka 1.*, Praha 2000, s. 73
14. Ibidem, s.75
15. Rob Krier, *Urban Space*, New York 1979, s.21 (překlad autor)
16. Karel Honzík, *Tvorba životního slohu*, Praha 1976, s. 59
17. Jane Jacobs, *Smrt a život amerických velkoměst*, Praha 1975, s. 25
18. Matthew Carmona, Tim Heath, Taner Oc, Steve Tiesdell, *Public places –urban spaces: A Guide to Urban Design*, Oxford 2007, s. 20
19. Ibidem, s. 21
20. Felix Haas, *Architektura 20. století*, Praha 1978, s. 176-179
21. Ibidem, s. 296
22. Kenneth Frampton, *Moderní architektura - Kritické dějiny*, Praha 2004, s. 213, 301, 317, 323

23. Matthew Carmona, Tim Heath, Taner Oc, Steve Tiesdell, *Public places –urban spaces: A Guide to Urban Design*, Oxford 2007, s. 23
24. Jane Jacobs, *Smrt a život amerických velkoměst*, Praha 1975, s. 16-24
25. Ibidem, s. 269
26. Ibidem, s. 16
27. Kenneth Frampton, *Moderní architektura - Kritické dějiny*, Praha 2004, s. 32
28. Jane Jacobs, *Smrt a život amerických velkoměst*, Praha 1975, s. 18
29. Ibidem, s. 22
30. Felix Haas, *Architektura 20. století*, Praha 1978, s. 97
31. Jane Jacobs, *Smrt a život amerických velkoměst*, Praha 1975, s. 23
32. Felix Haas, *Architektura 20. století*, Praha 1978, s. 235-237
33. Kenneth Frampton, *Moderní architektura - Kritické dějiny*, Praha 2004, s. 120
34. Le Corbusier-Saugnier, *Za novou architekturu*, Praha 2004, s. 40-43
35. Felix Haas, *Architektura 20. století*, Praha 1978, s. 178-179
36. Kenneth Frampton, *Moderní architektura - Kritické dějiny*, Praha 2004, s. 315-326
37. Ibidem, s. 316
38. Dalibor Veselý, *Fenomén města* (záznam přednášky, archiv autora), Praha 12. 2. 2009
39. Kenneth Frampton, *Moderní architektura - Kritické dějiny*, Praha 2004, s. 211
40. Ibidem, s. 214
41. Ibidem, s. 213
42. Jane Jacobs, *Smrt a život amerických velkoměst*, Praha 1975, s. 21-22
43. Ibidem, s. 19
44. Felix Haas, *Architektura 20. století*, Praha 1978, s. 386-388
45. Kenneth Frampton, *Moderní architektura - Kritické dějiny*, Praha 2004, s. 323-324
46. William H. Whyte, *City: Rediscovering the Center*, 1988
47. Jan Gehl, *Život mezi budovami*, Brno 2000
48. Jane Jacobs, *Smrt a život amerických velkoměst*, Praha 1975, s. 25-39

49. William H. Whyte, Navrhování prostorů, 1988, in: Karel Maier (ed.), *Urbanistická čítanka 1.*, s. 99
50. Jane Jacobs, *Smrt a život amerických velkoměst*, Praha 1975, s. 10
51. Jiří Musil (rozhovor z 20. ledna 2009), *Krize a naděje urbanity*, earch.itekt, <http://www.earch.cz/clanek/3751-krize-a-nadeje-urbanity.aspx>, vyhledáno 11.2.2009.
52. Robert Sedlák (článek), časopis Era 21 2/09, s. 57
53. Allan Jacobs, Donald Appleyard, Manifest urbanistického navrhování. 1987. In: Karel Maier (ed.), *Urbanistická čítanka 1.*, Praha 2000, s. 72
54. 38. Bentley, Alcock, Murrain, McGlynn, Smith, *Responsive environments*, Oxford 2008, s. 56
55. Roman Koucký, *elementární.urbanismus*, Praha 2006, s.17
56. Augé, M.: *Non-places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, London 2009, s. 22
57. Petr Hruša, Hledání krásy veřejného prostoru, Seminář "Veřejná prostranství - návrat ke kráse", Praha, 19.9.2006
58. Matthew Carmona, Tim Heath, Taner Oc, Steve Tiesdell, *Public places –urban spaces: A Guide to Urban Design*, Oxford 2007, s. 8
59. Ibidem, s. 96–101
60. Rob Krier, *Urban Space*, New York 1979, s. 16 (překlad autor)
61. Allan B. Jacobs, *Great streets*, Cambridge 1995, s. 281
62. John Montgomery, Making a city: Urbanity, vitality and urban design, 1998, in: Public Places (pozn. 6), str. 88
63. D. Pocock a R. Hudson, Images of the Urban Environment, 1978, in: Public Places (pozn. 6), str. 88
64. Roman Koucký, *elementární.urbanismus*, Praha 2006, s. 31
65. Anneke Hudalla, Berlín: až příliš sexy město, *Respekt*, č. 4/2010
66. Christian Norberg-Schulz, *Genius Loci*, Praha 2010, s. 13
67. Matthew Carmona, Tim Heath, Taner Oc, Steve Tiesdell, *Public Public places –urban spaces: A Guide to Urban Design*, Oxford 2007, s. 7

13. Summary

The aim of this thesis is to address the issue of urban space identity and to describe the basic qualities that forge the identity of urban space. For the purpose of the thesis I use the term "identity" (with the meaning of individuality or oneness) to capture the sum of all the qualities forming the essence of any place and allowing us to define and recognize the space and identify with it. The qualities in question consist of material components, phenomena, events and circumstances connected to the place.

Thesis describes the connection of urban spaces identity to the cultural and historical context and the long evolution that has shaped it. It also uses case studies of selected urban street spaces to verify relationships between the qualities mentioned above.

Research focuses on one of the primary spatial forms of the city – the street. The street space is composed of multi-layered sets of qualities perceived on many levels. This work classifies the said sets of qualities according to their nature, from **permanent** to **temporary**, from **material** to **abstract**.

All the material and abstract qualities that are associated with the space in the long term and are not influenced by time rhythms fall into the permanent category and all the short-term, dynamic and ephemeral qualities fall into the temporary category. The assumption is that the identity of the same types of urban space is based on the same sets of qualities.

Case studies compare selected streets of Prague by their location (wider center segments), role in the city (residential, urban and significant), and the time in which they were architecturally settled (Traditional period, 30s-60s Modern period, 60s-90s Modern period and Present period since the 90s). The purpose of the case studies was to verify the following hypotheses:

- 1) It is possible to find common qualities that characterize certain street spaces and distinguish them from other types of street spaces.
- 2) Qualities forming the identity of the selected types of streets change their values regarding to the period of architectural development. Also, the identity of selected types of streets is formed by different qualities in different periods of the architectural development.

Research results verified that it is possible to find significant quantity of different qualities (or their values) to differentiate between individual street types; also in different time periods. The conclusions were also confirmed by 3D computer modeling.

For the identity of the streets defined by their roles in the city are more important qualities from the "space elements" and "marks of the use" sets (temporary qualities mainly associated with the life in urban space). For the identity of the streets defined by the time period of their constitution are more important qualities from the "space borderline" and "spatial morphology" sets (permanent qualities directly related to the urban space forms and their architecture). It can be stated that many urban street spaces differ from others not only by its architecture and urban composition, but mainly by the way they are being used. And only the combination of these two elements – architectural borderline and a space filled with life – creates the unique complex of sensations, which allows us to identify with the urban space.